Prof. dr hab. Joanna Pyszny
Członek Polskiej Komisji Akredytacyjnej

RAPORT Z WIZYTACJI (OCENA INSTYTUCJONALNA)

Na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego

dokonanej w dniach 14-16 maja 2013
przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA) w składzie:
przewodniczący: prof. dr hab. Joanna Pyszny, członek PKA
członkowie:
prof. dr hab. Beata Mikołajczyk, członek PKA, ekspert merytoryczny (1)
prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata, ekspert merytoryczny (2)
prof. prof. dr hab. Wanda Gaczek, członek PKA, ekspert ds. jakości kształcenia
Marcin Wojtkowiak, ekspert PKA, reprezentant pracodawców
Magdalena Michalik-Sztumska – ekspert PKA, przedstawiciel Krajowej Reprezentacji Doktorantów
Ewa Profaska, ekspert PKA, przedstawiciel Parlamentu Studentów
Beata Sejdak, ekspert PKA, formalno-prawny

Informacja o wizytacji i jej przebiegu

Wizytacja Zespołu Oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej w Uniwersytecie Zielonogórskim odbyła się w związku z oceną instytucjonalną działalności Wydziału Humanistycznego. Ocenę przeprowadzono z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej zgodnie z harmonogramem prac Komisji ustalonym na rok akademicki 2012/2013. Spełnienie wymogów określonych w § 6 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej nastąpiło m.in. w wyniku otrzymania pozytywnych ocen jakości kształcenia na kierunkach: „filozofia" Uchwałą Prezydium PKA nr 146/2007 z dn. 08.03.2007 r., „filologia" Uchwałą Prezydium PKA nr 925/2009 z dn. 08.10.2009 r., „filologia polska" Uchwałą Prezydium PKA nr 204/2010 z dn. 11.03.2010 r., „historia" Uchwałą Prezydium PKA nr 354/2010 z dn. 15.04.2010 r., „politologia" Uchwałą Prezydium PKA nr 785/2011 z dn. 01.09.2011 r.

Wizytację członkowie Zespołu poprzedzili zapoznaniem się z Raportem Samooceny przekazanym przez władze Uczelni oraz raportami z dotychczas ocenionych kierunków studiów prowadzonych na Wydziale. Podczas spotkania Zespołu wizytującego dokonano ostatecznej weryfikacji harmonogramu przebiegu wizytacji oraz przydziału zadań poszczególnych ekspertów. Zespół podzielił się także wstępnymi uwagami.

Wizytacja w Uniwersytecie Zielonogórskim rozpoczęła się od spotkania z Władzami Uczelni oraz Wydziału podczas którego ze strony Zespołu przedstawiono cel wizyty, charakterystykę oceny instytucjonalnej, zakres spraw będących przedmiotem oceny poszczególnych członków Zespołu oraz ich rolę w dokonywanej ocenie. Dalszy przebieg wizytacji odbywał się zgodnie z ustalonym harmonogramem.

W trakcie wizytacji Zespół odbył spotkania z interesariuszami wewnętrznymi: studentami, doktorantami, słuchaczami studiów podyplomowych, pracownikami Wydziału naukowo-dydaktycznymi, administracyjnymi oraz interesariuszami zewnętrznymi: pracodawcami i absolwentami Wydziału, będącymi przedstawicielami rynku pracy. W trakcie pobytu odbyły się także spotkania z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, a także z Dziekanem, Prodziekanami, Kierownikami studiów podyplomowych i doktoranckich, Dyrektorami Instytutów, osobami odpowiedzialnymi za prowadzenie kierunków studiów, za badania naukowe, praktyki zawodowe, przedstawicielem Samorządu Studentów i Doktorantów, Kół Naukowych, Biura Karier, Działu Nauki oraz z Pełnomocnikiem ds. Osób Niepełnosprawnych. Przeprowadzono także wizytację bazy dydaktycznej i socjalnej wykorzystywanej w procesie dydaktycznym. Eksperci Zespołu Oceniającego wielokrotnie wymieniali swoje uwagi dotyczące pozyskanych informacji, pozostały czas wykorzystywano na pracę własną członków Zespołu. Przed zakończeniem się wizyty dokonano wstępnych podsumowań przydzielonych zadań, sformułowano uwagi i zalecenia o których Przewodnicząca Zespołu poinformowała władze Uczelni oraz Wydziału na spotkaniu podsumowującym.

Załącznik nr 1 **Podstawa prawna wizytacji**

Załącznik nr 2 **Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji** uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Strategia określona przez jednostkę[1]

1) **Strategia rozwoju jednostki jest zbieżna z misją i strategią uczelni oraz uwzględnia politykę zapewniania wysokiej jakości kształcenia.**

Dokumentem obecnie obowiązującym na poziomie uczelnianym jest *Strategia rozwoju Uniwersytetu Zielonogórskiego do 2020 roku* przyjęta Uchwałą Senatu 19 grudnia 2012r. Poprzedni dokument określający misję i strategię Uczelni uchwalony został przez Senat UZ w roku 2007. W obecnie obowiązującym dokumencie wskazano misję i wizję Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz główne perspektywy jego rozwoju uwzględniające jego stan i uwarunkowania zewnętrzne. Według zapisów misją UZ jest wyrównywanie szans regionu i jego mieszkańców w rozwoju, wzmacnianie jego potencjału inte-

[1] Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

lektualnego, gospodarczego i artystycznego poprzez kształcenie najwyższej jakości kadr oraz prowadzenie wysokiej jakości badań naukowych. Za podstawowe zadanie twórcy misji uznali kształcenie wykwalifikowanych kadr przede wszystkim dla regionu (Lubuskie), ale także dla Polski oraz Europy. Ponadto misją UZ jest budowanie pozytywnych relacji z krajowym i światowym środowiskiem naukowym, gospodarczym oraz artystycznym, a przez to wpływanie na pozytywny wizerunek regionu i Polski. Uniwersytet Zielonogórski poprzez swe codzienne funkcjonowanie ma wspomagać proces niwelowania barier i uprzedzeń etnicznych, religijnych, kulturowych, różnic poglądowych, trudności związanych z niepełnosprawnością oraz kształtowanie osobowościowe młodzieży i uzgadnianie postaw moralnych i patriotycznych.

W zarysowanej w strategii wizji UZ zakłada się dążenie do dalszego rozwoju naukowego Uczelni przejawiające się przede wszystkim w powiększaniu liczby uprawnień do nadawania stopni doktorskich i habilitacyjnych oraz w dążeniu do uzyskiwania najwyższych ocen w ocenach naukowych (parametrycznych). W swym działaniu do roku 2020 Uniwersytet Zielonogórski dąży do tego, aby

- pracownicy uniwersytetu prowadzili prace naukowe i badawcze na wysokim poziomie, aktywnie uczestnicząc w Europejskiej Przestrzeni Badawczej oraz Europejskim Systemie Szkolnictwa Wyższego.
- na prace badawcze pozyskiwać środki finansowe z krajowych i europejskich grantów naukowych.
- inicjować i wspierać współpracę z instytucjami publicznymi oraz gospodarką. UZ włączy się w stworzenie nowoczesnego systemu szkolnictwa wyższego, którego program będzie dostosowany do potrzeb studentów, społeczeństwa, gospodarki regionalnej, europejskiej i światowej, a zajęcia będą opierać się na kreatywnych i innowacyjnych metodach nauczania, uwzględniających nowoczesne zdobycze nauki i techniki.
- absolwenci byli kompetentnie i kompleksowo wykształceni oraz przygotowani do funkcjonowania na szybko zmieniającym się rynku pracy; aby rozumieli potrzebę uczenia się przez całe życie i potrafili współpracować z innymi w zakresie realizacji projektów na gruncie zawodowym i społecznym.
- uzyskany dyplom był przez pracodawców ceniony, jako potwierdzający zdolność do podjęcia pracy zawodowej.
- kadra akademicka była wysoko wykształcona, otwarta i mobilna; aby uczelnia stwarzała warunki rozwoju kadry naukowej i artystycznej zapewniając jej godne wynagrodzenie i niezbędne wsparcie w pracy naukowej i badawczej.

- Uniwersytet Zielonogórski był uczelnią rozpoznawalną w kraju i za granicą, aby kształtował tradycję akademicką w regionie, a Zielona Góra była identyfikowana jako miasto uniwersyteckie.

Wydział Humanistyczny sformułował swoją strategię działania stosunkowo późno, dopiero w roku akad. 2012/13. Została ona zatwierdzona przez Radę Wydziału dnia 19 marca 2013. Wydział Humanistyczny oparł ją na Strategii Uniwersytetu Zielonogórskiego, dlatego też stwierdzić należy, że treść strategii Wydziału Humanistycznego jest zgodna z założeniami strategii uczelnianej. Najważniejszy nacisk kładzie się tu na dbałość o jakość kształcenia, a także jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz ścisłe związki z interesariuszami zewnętrznymi. Strategia Wydziału Humanistycznego rozwija cele ogólne strategii Uniwersytetu Zielonogórskiego przekładając je na cele strategiczne w zakresie trzech obszarów działań: 1. Kształcenie – tu zakłada się podniesienie jakości kształcenia, poszerzenie oferty edukacyjnej przy równoczesnym zorientowaniu efektów kształcenia na potrzeby rynku pracy oraz rozwijanie mobilności studentów, 2. Badania – tu zakładane są cztery cele strategiczne, czyli doskonalenie jakości i rozszerzanie zakresu badań naukowych, wzmocnienie potencjału i mobilności kadry, uzyskanie nowych uprawnień do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego oraz rozwój infrastruktury naukowo-badawczej, 3. Relacje z interesariuszami zewnętrznymi: rozwijanie relacji z otoczeniem gospodarczym w Polsce i za granicą, popularyzacja nauki, transfer wiedzy i innowacji z nauki do otoczenia, komercjalizacja badań naukowych.

Elementem strategii Wydziału Humanistycznego UZ jest dokument mówiący o monitorowaniu i kontroli realizacji strategii wydziału. Mowa jest w nim bardzo ogólnie o narzędziach monitorowania i kontroli realizacji strategii, takich jak sporządzanie raportów z realizacji celów strategii na poziomie wydziału i poszczególnych jednostek, analiza zmian kształtowania się wskaźników (dodać należy, że owe wskaźniki zostały zaprezentowane w sposób bardzo lakoniczny) oraz przeprowadzanie badań ewaluacyjnych dotyczących stopnia zaawansowania realizacji celów strategicznych. Idea monitorowania jest jak najbardziej właściwa, istotnym mankamentem ocenianego dokumentu jest brak harmonogramu prac nad poszczególnymi celami strategicznymi, wskazania osób lub zespołów odpowiedzialnych za ich realizacją oraz mierników, za pomocą których można byłoby dokonać ewaluacji. Nie dowiadujemy się także, kto odpowiada za monitorowanie realizacji strategii i komu zdaje sprawozdanie z postępów w pracach przy realizowaniu strategii.

Zespół Oceniający zaleca powołanie przez Radę Wydziału zespołu monitorującego postępy prac prowadzących do osiągnięcia celów strategicznych oraz stworzenie dokumentu, który by w sposób

precyzyjny określał sposób ich realizacji i definiował zakresy odpowiedzialności przy realizacji poszczególnych celów strategicznych.

Kolejnym uchybieniem, na który Zespół Oceniający chciałby zwrócić uwagę, jest brak zadań strategicznych w obszarze działań „zarządzanie Wydziałem Humanistycznym", choć z rozmów prowadzonych podczas wizytacji z przedstawicielami poszczególnych grup interesariuszy wewnętrznych wynikało, że zarządzanie ocenianym wydziałem powinno z czasem się poprawić.

2) Jednostka opracowała koncepcję kształcenia obejmującą studia I i II stopnia, studia doktoranckie i podyplomowe, zwane dalej „studiami", spójną z jej celami strategicznymi.

Koncepcja kształcenia na Wydziale Humanistycznym wynikająca z misji i strategii Uczelni (trudno mówić w tym miejscu, iż wynika ona także ze strategii wydziałowej, gdyż ta została uchwalona dopiero w marcu 2013, koncepcja kształcenia była budowana w ostatnich kilku latach, a w ubiegłym roku akademickim uzyskała kształt obecny, wynikający z obowiązujących przepisów dotyczących KRK. Tak więc raczej może być mowa o tym, że uchwalona w marcu 2013 Strategia Wydziału Humanistycznego usankcjonowała stan istniejący) obejmuje jako całość wszystkie poziomy i rodzaje kształcenia. Podkreślić należy spójność koncepcji kształcenia z prowadzoną przez pracowników naukowo-dydaktycznych ocenianego wydziału działalnością naukowo-badawczą. Koncepcja kształcenia na studiach doktoranckich wymaga korekty i takie działania są planowane (m.in. utworzenie odrębnych dla poszczególnych kierunków/dyscyplin naukowych studiów doktoranckich).

3) Jednostka identyfikuje swoją rolę i pozycję na rynku edukacyjnym, uwzględniając znaczenie jakości kształcenia.

Za bardzo właściwe należy uznać identyfikowanie się zarówno Uniwersytetu Zielonogórskiego jak i Wydziału Humanistycznego przede wszystkim z regionem (Lubuskie), w którym Wydział jest jedyną jednostką uniwersytecką prowadzącą studia humanistyczne. Dokumenty, na których opierano się przy konstruowaniu Strategii Wydziału Humanistycznego, to m.in. *Strategia Polski Zachodniej 2020*, *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2020*, *Lubuska Regionalna Strategia Innowacji 2010-2015*, *Lubuska Strategia Zatrudnienia do 2020* oraz *Strategia rozwoju Zielonej Góry na lata 2012-2022*. Wydział Humanistyczny konsekwentnie tworzy i kształtuje swoją pozycję na rynku edukacyjnym regionu poprzez współpracę z wieloma instytucjami i przedsiębiorstwami z województwa lubuskiego, przede wszystkim zajmującymi się kulturą i edukacją, takim jak szkoły, biblioteki, muzea, ośrodki kultury, redakcje radiowe, prasowe i telewizyjne, stowarzyszenia społeczno-kulturalne, polskie i zagraniczne uczelnie oraz organizacje rządowe i pozarządowe.

Wydział Humanistyczny UZ identyfikuje swą pozycję także na krajowym rynku edukacyjnym, uznając się za „jednostkę o pełnych uprawnieniach akademickich", które jednak planuje poszerzać, tak aby do 2020 roku znaleźć się „ w pierwszej dziesiątce jednostek tego typu w kraju, wyznaczając kierunki badań w kilku przynajmniej zakresach".

4. Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie kształtowania oferty edukacyjnej jednostki oraz budowaniu wysokiej kultury jakości kształcenia.

Zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni uczestniczą w realizacji strategii Wydziału Humanistycznego oraz mają wpływ na kształtowanie oferty edukacyjnej ocenianego wydziału. Ich obecność i aktywność jest jednak widoczna w różnym stopniu, w zależności od poziomu i formy studiów oraz jednostki organizacyjnej wydziału. W grupie interesariuszy wewnętrznych znajdują się studenci, doktoranci oraz władze i pracownicy naukowo-dydaktyczni Wydziału. Wszyscy oni uczestniczą z bardzo różnym zaangażowaniem w budowaniu wysokiej kultury i jakości kształcenia.

W formułowaniu strategii najważniejszą rolę odegrali pracownicy naukowo-dydaktyczni będący członkami Rady Wydziału. Treść strategii wydziału określiły władze dziekańskie, na stronie tytułowej dokumentu Dziekan Wydziału wskazany jest jako jego autor. Z rozmów prowadzonych podczas wizytacji wynika, że dokument ten przesłany był do konsultacji członkom Rady Wydziału, a następnie przedstawiony na tym forum do dyskusji. Studenci i doktoranci nie mieli praktycznego (poza głosowaniem ich reprezentantów na posiedzeniu Rady Wydziału) wpływu na kształt strategii. Podczas opracowania dokumentu zupełnie pominięto grupę pracowników administracyjnych, co być może wynika z faktu, iż w strategii pominięto obszar działań dotyczących zarządzaniem jednostką. Kolejną grupą interesariuszy wewnętrznych niebiorących udziału w formułowaniu strategii oraz oferty edukacyjnej są słuchacze studiów podyplomowych.

Projekt Strategii Wydziału na lata 2013-2020 nie był konsultowany i opiniowany przez przedstawicieli interesariuszy zewnętrznych, w dużej jednak mierze opiera się na innych, wymienionych wyżej, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych, w których przeprowadzona została analiza otoczenia społeczno – gospodarczego. Pracodawcy obecni na spotkaniu podczas wizytacji nie znali jednak treści i podstawowych założeń strategii Wydziału.

W odniesieniu do roli interesariuszy zewnętrznych w formułowaniu i realizacji strategii jednostki, w tym budowaniu wysokiej kultury jakości kształcenia, warto zwrócić uwagę na następujące cele określone w projekcie Strategii Wydziału:

- uelastycznianie i dostosowywanie oferty dydaktycznej do potrzeb rynku pracy, popularyzowanie działań prowadzonych na Wydziale, rozszerzenie oferty studiów podyplomowych i kursów (komponent „kształcenie")
- udział w programach naukowych i konferencjach międzynarodowych oraz projektach artystycznych (badania naukowe)
- rozwijanie kontaktu z interesariuszami samorządowymi, rządowymi i pozarządowymi, dostosowywanie profilu absolwenta do potrzeb rynku, wspieranie pracowników prowadzących działalność popularyzatorską w zakresie badań prowadzonych na Wydziale (kontakty zewnętrzne).

Dla poszczególnych celów określono także zakładane efekty, ale nie przyporządkowano im miar i wskaźników realizacji, czasu realizacji oraz podmiotów odpowiedzialnych za realizację. Bardzo ogólnie wskazano natomiast sposoby i procedury monitorowania postępów w zakresie wdrażania i realizacji strategii, co przy braku miar i wskaźników będzie zadaniem trudnym do późniejszej oceny i weryfikacji.

Ocenę roli interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w formułowaniu strategii jednostki, w tym budowaniu wysokiej kultury jakości kształcenia, należy określić jako **znaczącą,** sformalizowania i dookreślenia wymaga natomiast udział obu kategorii interesariuszy w procesie realizacji Strategii, co w szczególności dotyczy interesariuszy zewnętrznych, ponieważ ich udział (zarówno w procesie formułowania, jak i realizacji) ma obecnie bardzo pośredni i niesformalizowany charakter.

Na jakość i strukturę oferty edukacyjnej Wydziału wpływ mają głównie interesariusze wewnętrzni. Przedstawiciele studentów i doktorantów są członkami Wydziałowej Komisji ds. Jakości; uczestniczyli w roku ubiegłym w opracowywaniu programów studiów według zasad KRK w ramach Wydziałowej Komisji ds. Wprowadzania KRK. Mają – choć liczbowo nieodpowiednią - reprezentację w Radzie Wydziału, co daje im możliwość współdecydowania o zmianie oferty dydaktycznej. Dzięki konsultacjom z nimi Wydział wprowadził m.in. system wymiennych specjalności niepowiązanych ściśle z konkretnym kierunkiem kształcenia, co pozwala na większą elastyczność oferty, a także na szybkie reagowanie na potrzeby rynku edukacyjnego. Pomocniczą rolę w tym względzie odgrywa też powołane w 2013 roku przy Wydziale Humanistycznym Centrum Transferu Kultury Europejskiej, reagującego na postulaty głównie zagranicznych interesariuszy.

Tabela nr 1 Liczba osób kształcących się w Uczelni i ocenianej jednostce

Forma kształcenia	Liczba studentów				Liczba uczestników studiów doktoranckich		Liczba słuchaczy studiów podyplomowych	
	uczelni		jednostki		uczelni	jednostki	uczelni	jednostki
	I. st.	II. st.	I. st.	II st.				
studia stacjonarne	4792	2607	1045	493	164	78	683	43
studia niestacjonarne	1308	1755	195	179	0	0		
RAZEM:	**6100**	**4362**	**1240**	**672**	**164**	**78**	**683**	**43**

Z danych zawartych w **tabeli 1** wynika, że osoby studiujące w formie stacjonarnej z uwzględnieniem uczestników studiów doktoranckich stanowią 71,18% ogółu studentów Uczelni. W wizytowanej jednostce studenci stacjonarni stanowią 81,21% ogółu. Studenci Wydziału Humanistycznego stanowią 18 % ogółu studiujących w Uczelni.

<u>Załącznik nr 3</u> Informacja o kierunkach studiów prowadzonych w jednostce oraz wynikach dotychczasowych ocen jakości kształcenia

Ocena końcowa 1 *kryterium ogólnego*

W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) strategia rozwoju Wydziału jest zbieżna z misją i strategią Uczelni oraz uwzględnia politykę zapewniania wysokiej jakości kształcenia.

2) Wydział prowadzi kształcenie na wszystkich trzech stopniach kształcenia, a także na studiach podyplomowych. Ogólna koncepcja i organizacja kształcenia na studiach I i II stopnia oraz na studiach podyplomowych jest spójna z zakresem działalności naukowej i badawczej Wydziału oraz założonymi efektami kształcenia, spójność ta jest natomiast niepełna w zakresie efektów kształcenia na studiach doktoranckich.

3) Wydział Humanistyczny UZ słusznie identyfikuje swą rolę na rynku edukacyjnym jako ogniwa uniwersytetu nastawionego na spełnianie głównej roli dydaktycznej i badawczej przede wszystkim w regionie lubuskim.

4) Interesariusze wewnętrzni uczestniczą w różnym stopniu w formułowaniu i realizacji strategii jednostki (za wyjątkiem pominiętych grupy słuchaczy studiów podyplomowych oraz pracowników

administracji), interesariusze zewnętrzni natomiast funkcjonują dotąd tylko na zasadach nieformalnych.

2. Skuteczność stosowanego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

1) Struktura podejmowania decyzji w zarządzaniu jakością jest przejrzysta i zapewnia udział pracowników, studentów, doktorantów, słuchaczy oraz interesariuszy zewnętrznych w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących jakości kształcenia;

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie Zielonogórskim został wdrożony już w 2004 r. (uchwała Senatu 161 z 24.04.2004), a w 2007 roku przyjęto (uchwała Senatu UZ z dnia 26 września 2007) funkcjonujący aktualnie (rok akademicki 2012/2013) system WSZJK. Przewidywał on powołanie w każdej jednostce Wydziałowego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia, w tym także wydziałowego pełnomocnika ds. jakości kształcenia. Zespół taki został powołany również na Wydziale Humanistycznym. Statut UZ dokładnie i prawidłowo określił kompetencje na poziomie Uczelni, w tym Senatu, komisji ds. kształcenia, prorektora ds. studenckich i prorektora ds. jakości kształcenia. Statut UZ określił także kompetencje Dziekana i Rady Wydziału dotyczące oddziaływania na jakość kształcenia. Kompetencje te są ze sobą właściwie powiązane i umożliwiają prawidłowy przepływ informacji.

Przyjęte w 2007 i obecnie wykorzystywane w Uczelni rozwiązania systemowe w zakresie zapewniania jakości kształcenia nie budzą wątpliwości: trafnie określono założenia i zadania tego systemu, wskazano główne narzędzia umożliwiające integrację informacji na temat aspektów kształcenia, określono procedury i wskazano wszystkie podstawowe elementy decydujące o jakości realizowanego procesu dydaktycznego. Struktura podejmowania decyzji w procesie doskonalenia i weryfikowania jakości kształcenia na Uczelni jest poprawna. Udostępnione sprawozdania z działalności powołanych i funkcjonujących na wydziałach Uczelni do roku akademickiego 2011/2012 zespołów pokazujące stosowane procedury podnoszenia jakości kształcenia (studenckie oceny zajęć i pracowników, system antyplagiatowy) potwierdzają, że zarządzanie jakością kształcenia w Uczelni było poprawne.

Jak wynika z udostępnionych sprawozdań składanych przez Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia Wydziału Humanistycznego do Prorektora UZ ds. Jakości Kształcenia, sprawozdania takie były przekazywane od roku 2008. Sprawozdanie za rok 2007/2008 dotyczyło oceny własnej Wydziału Humanistycznego i zawierało wyniki oceny zajęć przez studentów (ocena taka odbył się po raz ostatni w roku akademickim 2009/2010 i zastałą podjęta w bieżącym roku akademickim), a także karty in-

formacyjne poszczególnych kierunków studiów. Karty informacyjne dla kierunku studiów obejmowały informacje o liczbie studentów, kadrze dydaktycznej i obciążeniach, a także informacje o programie studiów oraz zakresie ocen wewnętrznej jakości kształcenia (liczba hospitowanych zajęć, liczba studentów, którzy wzięli udział w ankietyzacji i liczba zankietyzowanych pracowników prowadzących zajęcia na danym kierunku).

Informacje przekazywane corocznie z Wydziału Humanistycznego do Prorektora UZ ds. Jakości Kształcenia kończyły się określeniem analizy SWOT dla Wydziału. Zawierały też załączniki wyników przeprowadzonej procedury antyplagiatowej oraz ogólne podsumowanie ocen zajęć przez studentów (ankiety studenckie).

Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia Wydziału Humanistycznego w roku akademickim 2011/2012 podjął pracę nad wdrożeniem Krajowych Ram Kwalifikacji. W ramach tych prac powołano *Zespół ds. nauk humanistycznych* i *Zespół ds. nauk społecznych.* W marcu 2012 r. wyniki prac nad wdrożeniem KRK zostały przedstawione Radzie Wydziału Humanistycznego, która je zatwierdziła (20 marca 2012) dla studiów pierwszego stopnia. Dalsze prace dotyczyły przygotowywania sylabusów, określania efektów kształcenia, rozdziału punktów ECTS i innych działań związanych z wdrożeniem języka KRK dla studiów pierwszego i drugiego stopnia. Zespół zapewnił przygotowanie programów i planów studiów od roku akademickiego 2013/2014 zgodnie z koncepcją KRK.

WSZJK Uniwersytetu Zielonogórskiego przyjęty w 2007 r. koncentrował się na próbach oceny realizacji dydaktyki na poszczególnych kierunkach studiów pierwszego i drugiego stopnia, nie uwzględniał natomiast ewaluacji studiów podyplomowych i studiów doktoranckich. Według założeń tego systemu nie zwrócono też uwagi na potrzeby konsultacji programów kształcenia z interesariuszami zewnętrznymi chociaż zakładano, że *„planowanie zmian w procesie kształcenia będzie umożliwiać adekwatne dostosowanie oferty edukacyjnej (...) do dynamicznie zmieniających sie zapotrzebowań społecznych*”, co może oznaczać zamiar uwzględniania wymagań rynku pracy w procesie modyfikowania i ewentualnego doskonalenia programów i treści kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów.

Można uznać, że przyjęte w UZ i wciąż obowiązujące rozwiązania systemowe były wystarczające dla utrzymania i doskonalenia jakości kształcenia, chociaż ograniczone jedynie do studiów pierwszego i drugiego stopnia. Mankamentem przyjętych rozwiązań było też nieuwzględnianie możliwości wykorzystywania opinii interesariuszy zewnętrznych do konsultacji programów i treści kształcenia, a także słabo wyartykułowane zasady wykorzystywania informacji zwrotnych od interesariuszy wewnętrznych (z ocen studenckich zajęć dydaktycznych i pracowników oraz ewentualnych hospitacji) do doskonalenie treści kształcenia i polityki zatrudnienia. Rozwiązania w obszarze zarządzania jakością

na Wydziale Humanistycznym nie określały wyraźnie możliwości uwzględnienia udziału studentów, a tym bardziej doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych, w podejmowaniu decyzji na temat doskonalenia jakości kształcenia. Największe znaczenie w podejmowaniu decyzji o jakości kształcenia na Wydziale Humanistycznym mieli pracownicy naukowo-dydaktyczni, w tym prodziekan ds. jakości kształcenia oraz dyrektorzy instytutów koordynujących poszczególne kierunki studiów. Studenci, w tym przedstawiciele Parlamentu Studenckiego, uczestniczący w posiedzeniach Rady Wydziału, mieli – przez udział w głosowaniu - pewną możliwość wpływu na decyzje dotyczące programów kształcenia. W niewystarczającym stopniu zapewniano też udział interesariuszy zewnętrznych (pracodawców) w doskonaleniu procesów dydaktycznych na Wydziale, z tym, że w niektórych instytutach dyskusje z potencjalnymi pracodawcami były prowadzone w trakcie przygotowywania modyfikacji programów w związku z wdrożeniem KRK.

Założenia obowiązującego od 2007 roku WSZJK Uniwersytetu Zielonogórskiego zostały uaktualnione uchwałą Senatu UZ nr 84 z dnia 28 lutego 2013 i określone mianem Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (USZJK).W jego ramach utworzono dwa zespoły**:** *ds. zapewnienia jakości kształcenia* i *ds. ewaluacji jakości kształcenia***.** Przyjęte w lutym 2013 r. w Uczelni rozwiązania odwołują się do wcześniejszych procedur i stanowią ich modyfikację. Według udostępnionych w trakcie wizytacji informacji przygotowywane jest przyjęcie zarządzeniem Rektora dokumentów i procedur zmodyfikowanego Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości jeszcze w trakcie semestru letniego 2012/2013 (maj – czerwiec 2013). Zmodyfikowana forma dokumentów oraz proponowane dodatkowe procedury będą obowiązywać od roku akademickiego 2013/2014.

Aktualnie prowadzone działania na poziomie Uczelni powalają stwierdzić, że struktura podejmowania decyzji w zakresie zapewnienia jakości kształcenia według zmodyfikowanych procedur w USZJK będzie prawidłowa, a przede wszystkim bardziej kompleksowa. Najważniejszym elementem modyfikacji, który należy ocenić pozytywnie, jest oddzielenie dbałości o jakość (*Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia*) od przeprowadzania ewaluacji (*Zespół ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia*). Przyjęty w lutym 2013 USZJK zakłada także uwzględnianie w większym stopniu opinii studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych, a także pracodawców w doskonaleniu procesów dydaktycznych.

2) wewnętrzne procedury zapewnienia jakości kształcenia mają charakter kompleksowy, przeciwdziałają powstawaniu zjawisk patologicznych i zapewniają weryfikację i ocenę efektywności wszystkich czynników wpływających na jakość kształcenia, a w szczególności umożliwiają:
    a) ocenę stopnia realizacji efektów kształcenia, zdefiniowanych dla prowadzonych przez jednostkę studiów,

Procedury zapewnienia jakości kształcenia przyjęte w Uczelni można aktualnie oceniać na podstawie rozwiązań przyjętych w WSZJK z 2007 r., jako że nowe procedury są dopiero wdrażane. System ten obejmował prawie wszystkie podstawowe elementy zapewniające jakość kształcenia na danym kierunku studiów pierwszego i drugiego stopnia. Zakładał: ocenę planów i programów nauczania oraz kompetencji kadry dydaktycznej realizującej poszczególne przedmioty w ramach kierunku, ocenę stopnia realizacji planów i programów nauczania, ocenę weryfikacji efektów kształcenia oraz zasad weryfikacji efektów kształcenia, ocenę poziomu satysfakcji studentów z procesu kształcenia oraz proponowanych rozwiązań zmian organizacyjnych i merytorycznych kształcenia i ich zgodności z zasadami rozwoju Uczelni. Praktyczna realizacja zadań, w tym gromadzenia i bieżącej aktualizacji danych, pozostawała w kompetencji wydziałowego pełnomocnika ds. jakości kształcenia. W systemie tym nieuwzględniona została ocena jakości kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych.

Podstawowe instrumenty, które były i nadal są wykorzystywane na Wydziale Humanistycznym UZ w doskonaleniu jakości kształcenia, to *karta informacyjna nauczyciela akademickiego* oraz *karta informacyjna kierunku*. Do oceny stopnia realizacji efektów kształcenia, a także do planowania zmian w procesie kształcenia i planach studiów dla realizowanych na Wydziale kierunków do roku akademickiego 2011/2012 były wykorzystywane informacje zawarte w *kartach informacyjnych kierunków*.

b) udział pracodawców i innych przedstawicieli rynku pracy w określaniu i ocenie efektów kształcenia,

W obowiązującej do tego roku *karcie informacyjnej kierunku,* wykorzystywanej jako instrument doskonalenia jakości kształcenia i źródło informacji, nie wymagano wskazania zakresu udziału pracodawców w ocenie programów i treści kształcenia. formalnego. Dopiero w 2013 r. powołano Centrum Transferu Kultury Europejskiej, które będzie jednostką ułatwiającą kontakt z interesariuszami zewnętrznymi i zapewniającą obsługę administracyjną.

Wydział ma zidentyfikowanych interesariuszy zewnętrznych, współpraca z nimi nie jest jednak sformalizowana, przebiega głównie na poziomie instytutów i ma bardzo zróżnicowany zakres. Aktualnie brak także koncepcji prowadzenia oceny efektów kształcenia z udziałem interesariuszy zewnętrznych. Do tej pory działania w tym zakresie ograniczały się głównie do nieformalnych kontaktów i bezpośrednich rozmów, w ramach których przekazywane były ogólne informacje o potrzebach pracodawców. W raporcie samooceny wskazano na przykład, że na Wydziale Humanistycznym konsultacje programów kształcenia z przedstawicielami organów samorządu terytorialnego, Lubuskim Urzędem Marszałkowskim, Archiwum Państwowym w Zielonej Górze, Wojewódzkim Konserwatorem

Zabytków, a także różnymi instytucjami i placówkami kultury. Dyskusje w trakcie wizytacji pozwalają też stwierdzić, że przynajmniej w odniesieniu do niektórych kierunków studiów realizowanych na Wydziale (np. *filologia germańska, politologia*) konsultacje treści kształcenia oraz zakładanych efektów wiedzy/umiejętności/kompetencji z potencjalnymi pracodawcami były przeprowadzane. chociaż nie miały charakteru formalnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że działania te nie są udokumentowane (nie ma np. protokołów czy choćby notatek z tych spotkań), w trakcie wizytacji nie udało się także uzyskać szczegółowych informacji na temat dotychczasowego realnego wpływu interesariuszy zewnętrznych na programy nauczania konkretnych kierunków studiów prowadzonych na Wydziale.

Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia funkcjonuje od niedawna i trudno ocenić jej dotychczasowe działania związane ze współpracą z otoczeniem zewnętrznym (brak np. protokołów ze spotkań). W obecnym etapie nie ma ona roli inicjującej działania związane z zapewnianiem jakości kształcenia. Nie ma także szczegółowej i sformalizowanej koncepcji działania Komisji, regulaminu, etc. W składzie nie ma interesariuszy zewnętrznych i nie ma koncepcji ich włączenia. Na razie brakuje także koncepcji weryfikacji efektów kształcenia, co w szczególności dotyczy udziału w tym procesie interesariuszy zewnętrznych.

Wydział Humanistyczny jest natomiast zaangażowany w inne formy współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, które w pośredni sposób pozwalają na ustalanie i ocenę efektów kształcenia, np. poprzez organizację praktyk studenckich czy współpracę z jednostkami oświatowymi.

W ramach przeprowadzonej wizytacji szczególnej uwadze poddano system praktyk studenckich funkcjonujący w akredytowanej jednostce, jest to bowiem płaszczyzna, na której kształtują się relacje pomiędzy interesariuszami wewnętrznymi (studenci) oraz zewnętrznymi (pracodawcy), a także element pozwalający na pierwszą ocenę efektów kształcenia.

Koordynacja praktyk studenckich odbywa się na poziomie Wydziału (dokumentacja), ale ich realizacja (organizacja, zaliczenia) przebiega na poziomie poszczególnych instytutów. Studentów obowiązują sprawozdania i zaświadczenia z realizacji praktyk, które stanowią podstawę zaliczenia (nie ma dzienniczków praktyk, jedynie w przypadku praktyk pedagogicznych obowiązuje studentów wypełnienie planu przebiegu praktyki). Zaliczenia odbywają się na podstawie krótkiej rozmowy. W akredytowanej jednostce obowiązują odrębne regulaminy dla praktyk pedagogicznych i niepedagogicznych. W obu regulaminach zawarte są instrukcje dotyczące najważniejszych kwestii merytoryczno – organizacyjnych. Sformułowano także ramowe (bardzo ogólne) programy praktyk dla zawodowych praktyk niepedagogicznych studentów kilku kierunków neofilologicznych (warto zwrócić uwagę na ciekawy program praktyk dla specjalizacji translatorskiej na filologii germańskiej, podzielony na moduły, włączający w realizację praktyk różnego rodzaju przedsiębiorstwa). Dla pozostałych kierunków i specjalności nie określono jednak ramowych programów praktyk oraz efektów kształcenia, a tym

bardziej sposobów weryfikacji (poza zaliczeniem, które w głównej mierze opiera się na przedstawieniu dokumentacji potwierdzającej realizację praktyki).

Jednostka nie posiada systemu kontroli praktyk. Działania w tym zakresie ograniczają się do bezpośredniego kontaktu ze szkołami, czasem hospitacji (w przypadku praktyk pedagogicznych). Pracodawcy nie uczestniczą bezpośrednio w procesie oceny i weryfikacji efektów kształcenia w ramach praktyk zawodowych, jedynie szkoły zgłaszają swoje uwagi i ewentualnie propozycje.

Wydział nie prowadzi żadnych działań ewaluacyjnych w odniesieniu do praktyk studenckich. Ocenę w tym zakresie uzyskuje się w zasadzie tylko poprzez bezpośrednie kontakty ze szkołami oraz kontakty nieformalne, często osobiste, opiekuna z przedstawicielami podmiotów przyjmujących na praktyki.

Można zatem wskazać dosyć istotne uchybienia w zakresie praktyk studenckich. Są to przede wszystkim: brak systemu kontroli, brak określenia efektów kształcenia, bardzo ogólne programy praktyk (na dodatek opracowane tylko dla części kierunków i specjalności), które nie pozwalają na rzetelną ocenę efektów kształcenia, brak działań o charakterze ewaluacyjnym z udziałem studentów czy pracodawców.

Reasumując: udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie badania i oceny poszczególnych czynników, a także analizy skuteczności działań naprawczych oraz udziału przedstawicieli rynku pracy w ustalaniu i ocenie efektów kształcenia należy ocenić jako **częściowy**, głównie z uwagi na ograniczony, pośredni i niesformalizowany udział interesariuszy zewnętrznych w tych procesach**.**

c) monitorowanie losów absolwentów w celu oceny efektów kształcenia na rynku pracy,

Kwestia monitoringu losów absolwentów jest w UZ regulowana przez wewnętrzne przepisy prawne (m.in. Zarządzenia Rektora). 30 stycznia 2012 roku Zarządzeniem Rektora powołano Zespół ds. Monitorowania Karier Zawodowych Absolwentów UZ odpowiedzialny za monitoring losów absolwentów w całej uczelni. W jego skład weszło m.in. dwóch prorektorów, dyrektora Instytutu Socjologii, dziekanów wydziałów, kierownika Biura Karier). Celem Zespołu było opracowanie zasad i harmonogramu prac w zakresie monitorowania losów absolwentów. Narzędziem zaproponowanym do badania losów absolwentów przez Zespół jest ankieta elektroniczna (CAWI) składająca się z kilku części: metryczki, motywów wyboru uczelni i oceny uczelni, sytuacji zawodowej, celów życiowych i opinii o sobie. Udział w badaniu jest dobrowolny i wymaga zgody absolwenta. Samo narzędzie powinno (mimo dosyć dużej liczby pytań) pozwolić na osiągnięcie zakładanych celów, takich jak uzyskanie opinii

na temat osiągniętych efektów kształcenia, zebranie propozycji zmian tych efektów, ocena dostosowania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy, zebranie danych i opinii na temat satysfakcji absolwentów oraz ich pozycji na rynku pracy i przebiegu karier zawodowych.

W maju 2013 roku opracowany został po raz pierwszy raport z badań opinii absolwentów, który w trakcie przeprowadzanej wizytacji był oceniany przez prorektorów oraz dziekanów poszczególnych wydziałów. Raport został podzielony na dwa główne moduły: ocenę studiów oraz charakterystykę sytuacji zawodowej absolwentów. Próba w badaniu wyniosła ok. 800 respondentów (ok. 170 absolwentów Wydziału Humanistycznego). Szczegółowe wnioski będą opracowane dopiero po zakończeniu bieżącego roku akademickiego.

Wg informacji uzyskanych z Biura Karier, po zatwierdzeniu raportu przez władze uczelni kolejnym krokiem będzie opracowanie rekomendacji dotyczących ewentualnych zmian w programach kształcenia.

Należy wspomnieć także o innych działaniach, które w zakresie monitorowania losów absolwentów realizuje Biuro Karier. Jednostka ta prowadzi od kilku lat portal „Absolwent Extra", który stanowi element promocji najlepszych absolwentów oraz bazę danych dla pracodawców poszukujących pracowników dla swoich firm. Także na stronach internetowych BK prowadzi Złotą Listę Absolwentów, na której znajdują się informacje o absolwentach, którzy odnieśli sukces wg kryteriów rozpoznawalności, istotnego wkładu w życie społeczne lub naukowe, wybitnych osiągnięć sportowych lub kulturalnych, prestiżowych stanowisk.

Warto także dodać, że współpraca z Wydziałem Humanistycznym jest oceniana pozytywnie przez przedstawicieli Biura Karier, a inicjatywy dotyczące wspólnych działań (portal „Absolwent EXTRA", spotkania dotyczące spin-off dedykowane poszczególnym wydziałom, warsztaty dotyczące aplikowania o pracę dla humanistów itp.). wychodzą z obu stron. Dla studentów Wydziału Humanistycznego Biuro Karier dysponuje także ofertą dodatkowych praktyk studenckich, w tym również zagranicznych.

Akredytowany Wydział samodzielnie nie monitoruje losów swoich absolwentów, co najwyżej pozyskuje w sposób nieformalny i nieskoordynowany (na podstawie szczątkowych informacji, często osobistych kontaktów z samymi absolwentami) informacje na temat pojedynczych losów absolwentów, aczkolwiek, według informacji przekazanych przez dyrektora Instytutu Filologii Germańskiej podczas wizytacji zespołu, w roku akademickim 2010/2011 monitorowano losy absolwentów kierunku *filologia germańska.* Wyniki monitoringu i uzyskane informacje od absolwentów zostały wykorzystane w procesie doskonalenia oferty kształcenia. Wyniki i analizy z przeprowadzanych badań losów absolwentów Wydziału nie zostały jednak udostępnione w trakcie wizytacji.

Podsumowując, aktualnie obowiązujące rozwiązania w zakresie monitorowania losów absolwentów w celu oceny efektów kształcenia oraz sytuacji absolwentów na rynku pracy, które są podejmowane w ramach działań prowadzonych przez Władze Uczelni, należy ocenić jako **pełne.** Działania Wydziału są w tym zakresie zdecydowanie bardziej ograniczone, stąd też rekomendowane jest dalsze zacieśnianie współpracy z Biurem Karier, a przede wszystkim nawiązywanie i rozwijanie kontaktów z absolwentami. Proces monitorowania losów absolwentów poszczególnych kierunków studiów powinien być uszczegółowiony i cyklicznie powtarzany. Monitorowanie losów absolwentów i zbieranie ich opinii (np. po roku, a następnie po 2-3 i 5 latach od wejścia na rynek pracy) powinno być wykorzystywane do oceny efektów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz ich powiązania z realnymi wymaganiami pracodawców.

d) monitorowanie i okresowe przeglądy programów kształcenia,

Rozwiązania przyjęte w nadal funkcjonującym WSZJK UZ z 2007 r. określają zasady oceny planów studiów i programów nauczania oraz zasady oceny ich realizacji. Jasno określono procedury zatwierdzania planów studiów, a podstawowe informacje o planach studiów i programach nauczania znajdują się w *karcie informacyjnej kierunku* i załącznikach do tej karty. Założono, że w ramach tego dokumentu wykorzystywane będą również wyniki ankiet studenckich oceniających prowadzenie przedmiotu. W systemie WSZJK UZ prawidłowo zapisano, że obowiązek sprawdzenia poprawności planów studiów i realizacji programów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów w danym roku akademickim i semestrze spoczywa na upoważnionym do tego prodziekanie Wydziału. Można zatem stwierdzić, że przyjęte rozwiązania w zakresie ogólnej oceny realizacji planów studiów i programów nauczania na Wydziale Humanistycznym UZ do roku akademickiego 2011/2012 były poprawne, a ich uszczegółowienie w projektowanych procedurach *karty samooceny jednostki* według systemu USZJK UZ, które będą obowiązywały od bieżącego roku akademickiego, są wystarczające dla monitorowania programów kształcenia.

WSZJK (2007) zakładał formalnie okresowe przeglądy programów kształcenia. Efekty tych przeglądów wymusiły na Wydziale Humanistycznym między innymi prace związane z dostosowaniem programów kształcenia do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji. Powołano dziekańską Komisję ds. Krajowych Ram Kwalifikacji, która przekształciła się w Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia i zapewniła możliwość modyfikacji treści i programów kształcenia w ramach realizowanych kierunków studiów.

Dużą rolę w okresowych przeglądach programów kształcenia odgrywają działające na Wydziale Instytuty, chociaż zaangażowanie pracowników poszczególnych Instytutów w doskonalenie jakości kształcenia, a tym samym oferty dydaktycznej, jest nierówne.

Udostępnione protokoły z posiedzeń rady naukowej oraz zebrań pracowników Instytutu Historii z lat 2009-2013 pokazują, że w ramach Instytutu podejmowano dyskusje związane z doskonaleniem procesów dydaktycznych, propozycjami zmian programów i planów zajęć (korekty sylabusów, wprowadzenia modułowego układu planów), zatwierdzaniem tematów prac magisterskich i licencjackich, przekazywano także nadsyłane z Rektoratu szczegółowe informacje na temat procedur systemu doskonalenia jakości kształcenia.

Zróżnicowane jest także, co może świadczyć o niewystarczającej skuteczności procedur WSZJK (2007), zaangażowanie Instytutów w przygotowywanie oferty studiów podyplomowych na Wydziale Humanistycznym.

e) ocenę zasad oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy oraz weryfikację efektów ich kształcenia,

W Uczelni wykorzystuje się tradycyjne, akademickie zasady oceniania efektów etapowych i efektów końcowych kształcenia studentów. Formy oceny zostały wskazane, zgodnie z wymaganiami wdrożonych KRK, w programach kierunków od roku akademickiego 2012/2013 oraz w sylabusach. Szczegółowy opis sposobów potwierdzania i weryfikowania efektów kształcenia, a także oceny wraz z przeglądem metod kształcenia zostały określone w zmodyfikowanym USZJK UZ (dokument *Karta samooceny jednostki*). Sposoby te należy uznać za właściwe.

Istotnym elementem zapewnienia jakości kształcenia uwzględnionym w WSZJK UZ jest system antyplagiatowy. System ten wykorzystywany jest w Uczelni już od kilku lat i jego znaczenie zostało podtrzymane w zmodyfikowanym Uczelnianym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia z 27 lutego 2013.

f) ocenę jakości kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia, w tym także przez studentów, doktorantów i słuchaczy, oraz realizowanej polityki kadrowej,

Studenci do roku akademickiego 2009/2010 mieli możliwość wyrażenia swoich opinii o zajęciach i prowadzących w ankietach ewaluacyjnych. Wzór kwestionariusza ankiety i formuły zawartych w tych kwestionariuszach pytań były poprawne. Student zgodnie z poprawnością metodologiczną miał do wyboru pięć możliwych odpowiedzi na każde z 12-13 pytań, miał też możliwość wpisania dodatkowych uwag i komentarzy. Ankiety były przez studentów wypełniane elektronicznie i miały charakter anonimowy. ZO nie uzyskał jednak informacji, w jaki sposób wnioski z ankiet ewaluacyjnych

były na WH wykorzystane do doskonalenia procesów dydaktycznych. Z rozmów prowadzonych przez ZO z kierownictwem Instytutu Historii, Instytutu Filologii Germańskiej i Instytutu Filologii Polskiej wynika, że dyrektorzy tych instytutów wykorzystywali wyniki ankiet studenckich oceniających prowadzenie zajęć przez pracowników do dyskusji na spotkaniach poświęconych dydaktyce.

Procedury USZJK modyfikowanego od bieżącego roku akademickiego w Uniwersytecie Zielonogórskim zakładają pełne monitorowanie procesu kształcenia. Komisja wydziałowa ma przeprowadzać okresową ewaluację procesu kształcenia przez: 1) ocenę przedmiotów modułu dokonywaną po jego zakończeniu przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych, 2) ocenę prowadzących zajęcia przez studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych po zakończeniu z nimi zajęć, 3) ocenę warunków zapewnianych przez infrastrukturę dydaktyczną, dostępu do zasobów bibliotecznych oraz obsługi administracyjnej studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych (ocena ta ma być dokonywana w ostatnim semestrze studiów). Ocena prowadzących zajęcia przez studentów będzie obejmowała także osoby zatrudnione na podstawie umów cywilno-prawnych, natomiast w stosunku do osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy będzie uwzględniana przy okresowej ocenie nauczycieli akademickich. Dziekan Wydziału zgodnie z założeniem USZJK UZ może zarządzić przeprowadzenie hospitacji zajęć, które również pozwolą ocenić realizację cząstkowych efektów kształcenia. Wdrożenie i sprawdzenie funkcjonowania zmodyfikowanych procedur zostanie przeprowadzone w roku akademickim 2013/2014.

Wydziałowe komisje przygotowują *kartę samooceny jednostki*. Jej wzór będzie jednolity dla wszystkich wydziałów na Uczelni. Według udostępnionego w trakcie wizytacji wzoru *karty samooceny jednostki* zakłada się bardzo szczegółowe analizy programów kształcenia dla każdego z kierunków, w tym powiązania koncepcji programu ze strategią Wydziału i Uczelni. Wymaga się wskazania osób biorących udział w tworzeniu programu kształcenia dla kierunku (w tym pracodawców i praktyków oraz studentów), a także wyjaśnienia, czy kierunkowe efekty kształcenia dla poszczególnych kierunków i poziomów studiów zostały prawidłowo opisane i czy są wystarczająco powiązane z efektami obszarowymi w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Dla każdego kierunku przewidziano konieczność wskazania zgodności efektów kształcenia w module/przedmiocie z kierunkowymi efektami kształcenia oraz przedstawienia wszystkich pozostałych niezbędnych informacji dotyczących wyceny nakładu pracy studenta, sposobów potwierdzenia uzyskania efektów kształcenia (modułowych, praktyk i efektów końcowych), a także informacji o metodach kształcenia w powiązaniu z weryfikacją efektów kształcenia.

Oceny przygotowywane przez Wydziałowe Komisje i przekazywane Dziekanowi w ramach *Karty samooceny* zakładają sformułowanie opinii o studiach trzeciego stopnia z uwzględnieniem wszystkich niezbędnych elementów zapewniających utrzymanie jakości kształcenia.

Karta Samooceny Jednostki dla Uniwersytetu Zielonogórskiego (według udostępnionego projektu USZJK) będzie służyć gromadzeniu informacji o procesie przygotowania i realizacji programu kształcenia oraz weryfikacji efektów kształcenia na każdym kierunku i poziomie kształcenia na Wydziale. Ewaluacja jakości kształcenia powinna być przygotowywana przez Komisje Wydziałowe z uwzględnieniem *Karty Samooceny*. Zarysowany powyżej system oceny stopnia realizacji efektów kształcenia dla kierunku w ramach Wydziału Humanistycznego powinien być realizowany od roku akademickiego 2013/2014.

Z udostępnionych informacji wynika, że w UZ *karty informacyjne kierunków studiów* były przygotowane przez dyrektorów Instytutów koordynujących realizację danego kierunku studiów. Tak było również na Wydziale Humanistycznym UZ do bieżącego roku akademickiego, przy czym wnioski w formie analizy SWOT dla Wydziału były słabo powiązane z jakością kształcenia..

Ostatnie sprawozdanie Wydziałowego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia z Wydziału Humanistycznego złożono do Prorektora ds. Jakości Kształcenia UZ z datą 25.09.2012 r. Wskazano w tym sprawozdaniu, że **ostatnią ewaluację zajęć wśród studentów przeprowadzono w formie elektronicznej w semestrze zimowym roku akademickiego 2009/2010**. Dla kolejnych semestrów Wydział nie dysponował wynikami ankietyzacji zajęć ani ocenami poziomu satysfakcji studentów. We wnioskach zawartych w tym dokumencie stwierdzono, że ocena zostanie przeprowadzona dopiero w semestrze letnim roku akademickiego 2012/2013. W trakcie wizytacji PKA Dziekan Wydziału udostępnił jednak Zespołowi oceniającemu wyniki ewaluacji zajęć niektórych pracowników z semestru zimowego bieżącego roku.

Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia wskazał (wrzesień 2012) działania zmierzające do eliminacji najbardziej niepokojących zjawisk w przebiegu procesów dydaktycznych na Wydziale Humanistycznym UZ. Działania te dotyczyły: 1) zapewnienia wystarczającego powiązania realizowanego przedmiotu z wykształceniem i dorobkiem prowadzącego; 2) ograniczenia liczby studentów w grupach seminaryjnych do 7-8 osób, co powinno podnieść poziom powstających prac oraz 3) zwiększenia oferty specjalności umożliwiającej wykorzystywanie interdyscyplinarności kadry oraz uruchomienie nowego kierunku studiów, co ma podnieść atrakcyjność studiowania na Wydziale.

WSZJK (z 2007 r.) w Uczelni, a tym samym na Wydziale Humanistycznym wymagał przygotowania *karty informacyjnej nauczyciela akademickiego*. Karta ta miała być narzędziem pomagającym Dziekanowi i Rektorowi w podejmowaniu decyzji personalnych, opiniowaniu wniosków o nagrody oraz podejmowaniu decyzji dyscyplinarnych. Przyjęte – i wciąż obowiązujące - rozwiązania zakładają, że zmiany i uzupełnienia w karcie informacyjnej nauczyciela akademickiego przeprowadza i wpisuje wyłącznie wydziałowy pełnomocnik ds. jakości kształcenia. Według założeń nadal obowiązującego systemu dane zawarte w karcie są udostępniane zespołom ds. okresowej oceny nauczyciela akademickiego, który powoływany jest na Wydziale zgodnie ze statutem Uczelni. W trakcie wizytacji PKA na

Wydziale Humanistycznym nie uzyskano jednak informacji o wynikach okresowych ocen pracowników Wydziału, a jedynie karty informacyjne dla kierunku. **Zespołowi oceniającemu przedstawiono do wglądu Komisji dokumentację z oceny nauczycieli akademickich za okres 2004-2007 z informacją, że jest to ostatnia ocena pracowników przeprowadzona na Wydziale**, co oznacza złamanie zarówno Statutu UZ jak Ustawy o Szkolnictwie Wyższym. Z niektórych instytutów (np. Instytut Filologii Polskiej, Instytut Historii) przekazano natomiast pisma dyrektorów ukazujące reakcję na zgłoszone przez studentów uchybienia i nieprawidłowości procesu dydaktycznego w odniesieniu do niektórych pracowników.

W Instytucie Historii została już powołana (19.03.2013) Komisja ds. oceny pracowników, która będzie na bieżąco monitorować opinie o procesach dydaktycznych i postępach naukowych pracowników, w tym także ich zaangażowanie w uatrakcyjnianie oferty specjalności.

g) ocenę poziomu naukowego jednostki,

WSZJK przyjęty w Uniwersytecie Zielonogórskim w 2007 roku nie uwzględniał oceny poziomu naukowego jednostki, *Karta informacyjna kierunku* składała się przy tym z dwóch części: 1) dydaktycznej (informacje dotyczyły roku akademickiego), 2) naukowej (informacje za rok kalendarzowy). W części naukowej wymagano podania liczby publikacji pracowników, liczby zdobytych stopni i nadanych tytułów profesorskich, liczby zorganizowanych konferencji, informacji o współpracy z zagranicą oraz liczby grantów i recenzji grantowych. Pozwalało to tym samym – po zsumowaniu informacji z poszczególnych instytutów koordynujących dany kierunek studiów – oceniać ilościowo, ale dosyć pobieżnie poziom naukowy Wydziału i jego zmiany w kolejnych latach.

Przeprowadzona weryfikacja poziomu naukowego jednostki dokonywana jest także przez coroczne sprawozdania z badań naukowych (finansowanych ze środków badań statutowych i innych źródeł zewnętrznych).

h) ocenę zasobów materialnych, w tym infrastrukturę dydaktyczną i naukową, a także środki wsparcia dla studentów,

Udostępniona dokumentacja *Karty informacyjnej kierunku* (załącznik nr 4 WSZJK z 2007r.) zawierała także informacje o bazie materialnej, w tym liczbie miejsc w salach dydaktycznych, laboratoryjnych i komputerowych oraz o materiałach i pomocach dydaktycznych. Informacje zawarte w karcie nie pozwalały bezpośrednio oceniać jakości infrastruktury dydaktycznej i środków wsparcia dla studentów. Dopiero ewentualne wnioski Komisji Wydziałowej składającej coroczne sprawozdania wraz z

analizą SWOT dla Wydziału Humanistycznego umożliwiały ocenę jakości infrastruktury i zasobów materialnych jednostki.

Uwagi na temat zasobów materialnych, infrastruktury dydaktycznej, dostępności lektur obowiązkowych i dostępności czytelni wyrażali także studenci w *ankiecie zadowolenia ze studiowania.* Studenci oceniali w tej ankiecie wyposażenie sal dydaktycznych i laboratoryjnych, a także pracę dziekanatu, sekretariatów poszczególnych instytutów i zakładów oraz działalność Biura Karier. W trakcie wizytacji nie wyjaśniono jednak, czy i w jakim stopniu wyniki przeprowadzanych formalnie od 2008 roku ankiet były wykorzystywane przez instytuty koordynujące poszczególne kierunki studiów na Wydziale Humanistycznym.

Procedury USZJK modyfikowanego od bieżącego roku akademickiego w Uniwersytecie Zielonogórskim zakładają ocenę warunków zapewnianych przez infrastrukturę dydaktyczną i materialną oraz dostępu do zasobów bibliotecznych.

i) funkcjonowanie systemu informacyjnego, tj. sposobu gromadzenia, analizowania i wykorzystywania stosownych informacji w zapewnieniu jakości kształcenia,

W ramach dokumentów i procedur przyjętego uchwałą Senatu UZ w lutym 2013 r. Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia wyodrębnia się *§4 Archiwizacja i sprawozdawczość.* Zapisy tego paragrafu wyraźnie wskazują, że Uczelniana Rada oraz Wydziałowe Komisje będą od bieżącego roku akademickiego przechowywały dokumentację z ewaluacji procesów kształcenia i miały obowiązek zapewnienia dostępu do tych informacji władzom Uczelni i Wydziału. Zgodnie z przyjętymi założeniami Wydziałowe Komisje będą też przygotowywały raport z ewaluacji jakości kształcenia (prawdopodobnie dla poszczególnych kierunków prowadzonych przez Wydział) oraz sprawozdanie z funkcjonowania USZJK na danym Wydziale. Dokumenty te przedstawiane będą Dziekanowi i Radzie Wydziału oraz przekazywane Uczelnianej Radzie do końca września każdego roku (za dany rok akademicki). Uczelniana Rada przygotowuje raport zbiorczy z ewaluacji jakości kształcenia w Uczelni, przedkłada go Prorektorowi ds. jakości kształcenia, następnie publikuje jego treść na stronie internetowej do końca października. Proponowany obieg dokumentów i planowana archiwizacja nie budzą zastrzeżeń.

j) publiczny dostęp do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów,

Publiczny dostęp do aktualnych informacji o programach kształcenia i planach zajęć dla realizowanych na Wydziale Humanistycznym UZ kierunków jest zagwarantowany przez *system Dziekanat*.

Uczelnia zapewnia wolny dostęp do informacji o programach studiów, efektach kształcenia, organizacji i procedurach studiowania. Strony internetowe są aktualizowane w ramach portalu http:/uz.gora.pl. Wydział Humanistyczny prowadzi własną stronę, na której znajdują się informacje dotyczące poszczególnych Instytutów. Zakres informacji przekazywanych drogą elektroniczną jest całkowicie wystarczający. Wydział udostępnia również katalogi przedmiotów dla każdego z kierunków i specjalności. W katalogach tych znajdują się sylabusy z podaniem wszystkich niezbędnych dla studenta informacji, również o formie zaliczenia przedmiotu i wymaganiach egzaminacyjnych.

Reasumując: procedury zapisane w przyjętym w lutym 2013 r. Uczelnianym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia mają charakter kompleksowy, przeciwdziałają powstawaniu zjawisk patologicznych i zapewniają weryfikację i ocenę efektywności większości czynników wpływających na jakość kształcenia. W systemie tym muszą jednak zostać wyraźniej określone zasady wykorzystywania wyników ewaluacji i monitorowania jakości w procesie doskonalenia treści, programów nauczania, jakości kadry dydaktycznej, doskonalenia bazy materialnej dydaktyki i pracy administracji, czyli wszystkich elementów decydujących o jakości kształcenia.

3) jednostka dokonuje systematycznej oceny efektywności wewnętrznego systemu zapewniania jakości, a jej wyniki wykorzystuje do doskonalenia polityki zapewniania jakości i budowy kultury jakości kształcenia.

Informacje na temat oceny efektywności funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia przekazane w trakcie wizytacji były skąpe. Również informacje zawarte w raporcie samooceny Wydziału Humanistycznego UZ są niewystarczające.

Można uznać, że w celu doskonalenia polityki zapewnienia jakości, a w konsekwencji budowy kultury jakości kształcenia, podjęto w Uczelni działania zmierzające do modyfikacji systemu i sformułowania zasad Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (luty 2013). Przewidziano, że przyjęte zostaną zmodyfikowane dokumenty i procedury doskonalenia jakości kształcenia. Zmodyfikowany system uczelniany (USZJK) zakłada oddzielenie funkcji dbałości o jakość od funkcji przeprowadzania ewaluacji jakości kształcenia, postępowanie takie jest prawidłowe.

Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia w 2011 został w jednostce przekształcony w Dziekańską Komisję ds. Krajowych Ram Kwalifikacji, a w październiku 2012 powołano nową Dziekań-

ską Komisję ds. Krajowych Ram Kwalifikacji, która już w listopadzie 2012 przyjęła ponownie nazwę Wydziałowego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia. W semestrze letnim 2012/2013 Komisja ta powinna przekazywać wyniki prac i ustalenia związane z realizacją dokumentacji dotyczącej jakości kształcenia (raporty, wyniki ewaluacji, karty informacyjne kierunku i inne) Prodziekanowi ds. Jakości Kształcenia. Przesunięcia personalne i zmiany organizacyjne – nie tylko nazw komisji czy zespołów - mogły w ostatnim czasie utrudniać zapewnienie jakości kształcenia, a właściwie wykorzystanie mechanizmów doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale. Stosowane na WH mechanizmy wykorzystywania informacji zwrotnych z przeprowadzanych ankiet studenckich oraz informacji od interesariuszy zewnętrznych są zaledwie wystarczające dla doskonalenia jakości kształcenia na prowadzonych kierunkach studiów. Można też zauważyć, że mechanizmy te są niejednakowo wykorzystywane przez poszczególne instytuty jednostki, udostępnione materiały pokazały bowiem, że nie wszystkie instytuty przywiązują dużą wagę do podnoszenia jakości kształcenia, unowocześniania oferty dydaktycznej przez proponowanie atrakcyjnych specjalności, właściwe organizowanie praktyk studenckich i włączanie studentów do prowadzonych projektów badawczych.

System nie zapewnił dotychczas wystarczającego wykorzystania informacji od absolwentów do doskonalenia oferty dydaktycznej. Zakres wykorzystywania informacji od instytucji z otoczenia społeczno-gospodarczego (pracodawców, interesariuszy zewnętrznych) w procesach modyfikacji programów kształcenia i podnoszenia jakości dydaktyki jest niewystarczający, choć w różnym stopniu na poszczególnych kierunkach studiów.

Funkcjonujący dotąd wewnętrzny system zapewnienia jakości (WSZJK z 2007 r.) nie uwzględnia kształcenia w zakresie studiów doktoranckich i studiów podyplomowych. Wdrażany aktualnie system USZJK (2013) jest bardziej kompleksowy i zapewnia większe możliwości wykorzystywania zwrotnych informacji z systemu do podnoszenia jakości kształcenia. System ten będzie stopniowo wdrażany także na Wydziale Humanistycznym.

W raporcie samooceny wskazuje się, że w Uczelni wymagany jest okresowy system oceny kadr (w ramach *ankiety informacyjnej nauczyciela*). Dokumentacja ocen nauczycieli przechowywana jest w Instytutach i może być źródłem informacji wykorzystywanym przez dyrektorów Instytutów.

Zapisy *§5 – doskonalenie jakości kształcenia* – według projektu Zarządzenia Rektora UZ *w sprawie dokumentów i procedur USZJK z dnia 13.05.2013 r.* (informacja przekazana przez Prorektora ds. jakości kształcenia) wskazują, że na poziomie wydziałów i Uczelni będzie przeprowadzana analiza efektywności funkcjonowania systemu. Po tej analizie będą proponowane modyfikacje procedury i narzędzi w celu ich udoskonalania, które każdorazowo (prawdopodobnie nie częściej niż raz w roku) będą wprowadzane zarządzeniem Rektora. Skuteczności tych działań w tej chwili nie można jednak ocenić, jako że dokumenty i procedury USZJK będą obowiązywać od roku akademickiego 2013/2014. Należy przy tym podkreślić, że na Wydziale Humanistycznym dotychczas **nie podjęto działań na rzecz**

wdrożenia modyfikowanych rozwiązań systemowych USZJK – władze Wydziału zapewniły, że prace takie rozpoczną się jeszcze w czerwcu 2013r.

<u>Załącznik nr 4</u> Funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

Ocena końcowa 2 *kryterium ogólnego*

ZNACZĄCO.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) **struktura podejmowania decyzji w zarządzaniu jakością przyjęta w Uczelni od roku akademickiego 2012/2013 jest prawidłowa, zapewnia w wystarczającym stopniu udział interesariuszy wewnętrznych i interesariuszy zewnętrznych w działaniach na rzecz podnoszenia jakości kształcenia. Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) przyjęty w Uczelni w 2007 r. w niewystarczającym stopniu uwzględniał role interesariuszy zewnętrznych, pomijał studia doktoranckie i studia podyplomowe.**
   Dla Wydziału Humanistycznego przyjęto rozwiązania ogólnouczelniane i stosowano je zgodnie z obowiązującymi w Uczelni wymaganiami. Prace do roku 2011/2012 koordynował Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia, a decyzje podejmował Prodziekan ds. Jakości Kształcenia.
   Prace nad wdrożeniem zmodyfikowanego systemu zapewnienia jakości na Wydziale Humanistycznym w bieżącym roku akademickim są wyraźnie opóźnione w stosunku do mocno już zaawansowanych prac w Uczelni.

2) **Wewnętrzne procedury zapewnienia jakości kształcenia stosowane na Wydziale do roku akademickiego 2011/2012, wykorzystujące *kartę informacyjną nauczyciela akademickiego* oraz *kartę informacyjną kierunku*, obejmowały podstawowe elementy zapewnienia jakości. Udział pracodawców w weryfikacji programów kształcenia był niewystarczający. System nie uwzględniał jakości kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych. Monitorowanie losów absolwentów rozpoczęto dopiero w 2012, chociaż niektóre instytuty samodzielnie podejmowały działania monitorujące juz wcześniej. Oceny studenckie zajęć dydaktycznych przez anonimowe badania ankietowe przeprowadzane były dla poszczególnych kierunków studiów, ale analizy wyników badań ankietowych miały charakter po-**

wierzchowny, a informacje przekazywane w formie *karty informacyjnej kierunku* do prorektora ds. jakości kształcenia były bardzo lakoniczne. Wyniki badań ankietowych były wykorzystywane przez niektóre Instytuty w ocenie kadry dydaktycznej. Przyjęte na Wydziale rozwiązania pozwoliły przystosować programy kształcenia poszczególnych kierunków do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji w bieżącym roku akademickim.

Stosowany do roku akademickiego 2011/2012 wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale Humanistycznym pozwalał ogólnie ocenić poziom naukowy Wydziału, a także infrastrukturę dydaktyczną. W bieżącym roku akademickim podejmuje się próbę wdrożenia zmodyfikowanego systemu, którego procedury i narzędzia mają być zgodne z założeniami zmodyfikowanego USZJK.

System przepływu i gromadzenia informacji na temat jakości kształcenia przyjęty w Uczelni i na Wydziale jest poprawny. W bieżącym roku akademickim zapewniono dostęp drogą elektroniczną do wszystkich niezbędnych informacji o programach studiów, sylabusach oraz organizacji studiów.

3) Stosowane dotąd na Wydziale Humanistycznym rozwiązania nie zapewniają wystarczającej skuteczności wykorzystywania uzyskiwanych informacji do doskonalenia jakości kształcenia. Zmodyfikowany system, którego procedury są aktualnie wdrażane w Uczelni, w większym stopniu pozwolą wykorzystywać informacje zwrotne z przeprowadzanej ewaluacji, ocen studenckich, opinii absolwentów i pracodawców do podnoszenia kultury jakości kształcenia na Wydziale.

Należy podkreślić, że rozwiązania przyjęte w ramach USZJK (2013) oraz informacje uzyskane podczas wizytacji na Wydziale Humanistycznym dowodzą, że podstawową rolę w zapewnieniu jakości kształcenia i budowaniu kultury jakości odgrywają Instytuty koordynujące poszczególne kierunki, a właściwie dyrektorzy i pracownicy tych Instytutów.

3. Spójność stosowanego w jednostce opisu celów i efektów kształcenia na oferowanych studiach doktoranckich i podyplomowych oraz sprawność i wiarygodność systemu weryfikującego i potwierdzającego ich osiągnięcie.

1) Jednostka w wyniku kształcenia na studiach doktoranckich, zapewnia uzyskanie efektów kształcenia właściwych dla obszaru badawczego, którego dotyczą oraz umożliwia uzyskanie stopnia naukowego doktora,
2) jednostka zapewnia efekty kształcenia na studiach podyplomowych zgodnez wymaganiami organizacji zawodowych i pracodawców oraz umożliwiające nabycie uprawnień do wykonywania zawodu lub nowych umiejętności niezbędnych na rynku pracy,

3) wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania efektów kształcenia,
4) jednostka stosuje system ECTS, w którym liczba punktów odpowiada nakładowi pracy doktoranta i słuchacza, adekwatnemu do osiąganych efektów kształcenia,
5) jednostka posiada wiarygodny, przejrzysty i powszechnie dostępny - zwłaszcza dla studentów, doktorantów i słuchaczy - system umożliwiający ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia.

1. Zgodnie z koncepcją programu obowiązującego od roku akad. 2012/2013 w skład każdego z modułów (ogólnohistorycznego, literaturoznawczego i filozoficznego) wchodzą wspólne przedmioty obowiązkowe, które zapewniają uzyskanie przez doktoranta zaawansowanej wiedzy z zakresu dyscypliny związanej z obszarem prowadzonych badań naukowych. Przedmioty fakultatywne i przede wszystkim seminarium doktoranckie oraz indywidualne współpraca z opiekunem doktoranta służą rozwijaniu wiedzy w szczegółowym obszarze badań doktoranta. W programach wszystkich modułów niewiele jest jednak przedmiotów o charakterze ogólnohumanistycznym. Wraz z wyodrębnieniem programów studiów doktoranckich w trzech modułach odpowiadających dyscyplinom, w których prowadzone są badania doktorantów, nastąpiło również ukierunkowanie tych programów w większym stopniu na wiedzę specjalistyczną. Podejście takie nie w pełni odpowiada regułom i wymaganiom kształcenia na studiach doktoranckich określonym w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09 2011 r. w zakresie zapewniania wiedzy na zaawansowanym poziomie, o charakterze podstawowym dla dziedziny związanej z obszarem prowadzonych badań, obejmującej najnowsze osiągnięcia nauki i sztuki (§5 pkt 1).

Według informacji uzyskanej na spotkaniu ZO PKA z doktorantami, w ramach przedmiotów fakultatywnych mogą oni swobodnie dobierać przedmioty spośród wszystkich realizowanych na Uniwersytecie Zielonogórskiem. A zatem mogą wybrać i zrealizować także przedmioty ogólnohumanistyczne, jeśli prowadzone są one przez którąś z jednostek UZ. W praktyce oznacza to jednak, że nie wszyscy słuchacze studiów doktoranckich na Wydziale Humanistycznym mają zapewnione osiągnięcie zadeklarowanych w programie efektów kształcenia z zakresu współczesnej myśli humanistycznej i ogólnej metodologii nauk humanistycznych. Ponadto jeśli realizują przedmioty prowadzące do efektów kształcenia w tym zakresie w ramach przedmiotów fakultatywnych, to muszą korzystać z oferty przedmiotów adresowanych do słuchaczy studiów I lub II stopnia. Nie jest to rozwiązanie właściwe. Wszyscy słuchacze studiów doktoranckich prowadzonych w dyscyplinach humanistycznych powinni mieć zapewnione osiągnięcie efektów kształcenia związanych ze współczesną wiedzą ogólnnohumanistyczną. Dla studiów doktoranckich powinna być również opracowana odrębna oferta przedmiotów fakultatywnych, dostosowana do efektów kształcenia przyjętych na tym poziomie studiów.

W skład każdego z modułów programu studiów doktoranckich wchodzą wspólne dla słuchaczy danego modułu przedmioty obowiązkowe, które zapewniają uzyskanie przez doktoranta umiejętności badawczych związanych z metodologią badań prowadzonych w danej dyscyplinie. W module historycznym są to przedmioty *Współczesne paradygmaty badań historycznych*, *Współczesny warsztat naukowy historyka* i *Źródłoznawstwo.* W module literaturoznawczym: *Metodologia współczesnego literaturoznawstwa*, a także *Komparatystyka literacka i kulturowa* oraz *Literatura w perspektywie antropologiczno-kulturowej*. Umiejętności badawcze niezbędne do przeprowadzenia badań własnych doktoranci rozwijają przede wszystkim w ramach seminariów i konsultacji ze swoimi promotorami lub opiekunami naukowymi. Generalnie można stwierdzić, że na studiach doktoranckich prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ dużą wagę przywiązuje się do kształtowania nowoczesnego warsztatu badawczego doktorantów. Wysoką jakość kształcenia w tym zakresie potwierdzają opinie samych doktorantów, którzy wśród mocnych stron programu swoich studiów właśnie kształceniu metodologicznemu przyznali najwyższa ocenę.

Nieco problematyczne jest ustalenie, czy i jak program studiów doktoranckich zapewnia nabycie przez doktoranta kompetencji społecznych odnoszących się do działalności naukowo-badawczej, świadomość społecznej roli uczonego, zasad etycznych środowiska akademickiego i pracownika nauki. Na podstawie rozmów z doktorantami można przyjąć, że służyć temu ma przedmiot *Filozofia nauki* umieszczony w programach modułów historycznego i filozoficznego, jednak zestawy sylabusów przedmiotów realizowanych na studiach III stopnia w ramach każdego z modułów, które udostępniono na stronie WWW Wydziału są niekompletne i nie ma wśród nich sylabusa przedmiotu *Filozofia nauki*. W module literaturoznawczym programu ani nazwa któregokolwiek z przedmiotów wykazanych w programie, ani treści przedmiotów, których sylabusy opublikowano na stronie WWW nie sugerują, aby wykładane były treści związane z kształtowaniem społecznych kompetencji naukowców. Brak takiego przedmiotu w programie studiów oferowanym doktorantom, którzy zajmują się literaturoznawstwem, potwierdziła też rozmowa ZO PKA ze słuchaczami studiów III stopnia. Właśnie doktoranci z tej specjalności sygnalizowali potrzebę umieszczenia w programie ich studiów przedmiotu takiego jak *Filozofia nauki*, notabene bardzo wysoko ocenianego przez doktorantów ze specjalności historycznej i filozoficznej.

Z sumarycznego opisu zawartego w dokumencie *Program kształcenia na kierunku Historia (moduły ogólno historyczny, filozoficzny, literaturoznawczy)* wynika, że w programie obowiązującym od roku akad. 2012/2013 na zajęcia fakultatywne przeznaczono tylko 12 punktów ECTS. Liczba punktów ECTS przeznaczonych na realizację przedmiotów fakultatywnych nie jest więc zgodna z Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach dok-

toranckich, według którego na przedmioty fakultatywne powinno się przeznaczyć od 20 do 30 punktów ECTS (§4.1).

Na zajęcia o charakterze fakultatywnym na wszystkich specjalnościach składa się oferta „konwersatoriów tematycznych" przedstawiana na każdy rok akademicki. Rozwiązanie to ma zapewnić elastyczne dostosowywanie tej oferty do najnowszych wyników badań i treści związanych z bieżącym dyskursem naukowym. Na konwersatoria tematyczne przeznaczono 150 (moduł filozoficzny) lub 180 (moduły historyczny i literaturoznawczy) godzin, lecz treści, które w ramach tych konwersatoriów są wykładane, trudno ocenić, bo jednostka nie przedstawiła ich wykazu, a zestaw sylabusów udostępnionych na jej stronie WWW jest niekompletny i nie w pełni zgodny z danymi zawartymi w programie i planach studiów w poszczególnych modułach. Np. można byłoby sadzić, że w module historycznym takie przedmioty jak *Kultura materialna i symboliczna od XV do XVIII wieku* i *Kultura rycerska i szlachecka w średniowieczu i czasach nowożytnych* są przedmiotami fakultatywnymi (nie ma ich w wykazie przedmiotów obowiązkowych dla modułu), ale w ich sylabusach umieszczona jest informacja, że są to przedmioty obowiązkowe. Informacje uzyskane na spotkaniach z doktorantami wskazują, że dobór przedmiotów fakultatywnych w ramach realizowanego przez nich programu jest dość przypadkowy i często luźno związany z problematyką ich badań. Jednoznacznie negatywnie trzeba ocenić praktykę kompensowania skromnej oferty przedmiotów fakultatywnych możliwością korzystania przez doktorantów z zajęć przeznaczonych dla studiów I i II stopnia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra NiSW z 1.09.2011 r., fakultatywne zajęcia na studiach doktoranckich powinny obejmować treści rozwijające umiejętności dydaktyczne i zawodowe w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych, przygotowywać do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego, w szczególności w zakresie metodyki zajęć dydaktycznych i nowych technologii wykorzystywanych w kształceniu studentów (§4.2). W ofercie przedmiotów fakultatywnych na studiach III stopnia na Wydziale Humanistycznym UZ nie ma zajęć spełniających te wymagania. W programie studiów umieszczono wprawdzie przedmiot obowiązkowy *Dydaktyka dorosłych z elementami andragogiki*, ale trzeba też zwrócić uwagę, że doktoranci na spotkaniu z ZO PKA ocenili swoje przygotowanie do dydaktyki akademickiej bardo krytycznie, podkreślając też zbyt małą w ich przekonaniu liczbę zajęć, które mogą prowadzić ze studentami.

Jednostka nie przedstawiła konkretnych danych dotyczących udziału doktorantów w zespołowych projektach badawczych, ich zaangażowania w pracach zespołów międzynarodowych czy też w badaniach związanych z tematyką studiów doktorskich prowadzonych w innych instytucjach. Również z dostarczonego ZO PKA zestawienia publikacji naukowych z udziałem doktorantów obejmującego lata 2010-2013 wynika, że większość tych publikacji jest rezultatem indywidualnych badań doktorantów. Kierownicy studiów doktoranckich poinformowali jednak ZO PKA, że doktoranci angażowani są

w zespołowe projekty badawcze, zwłaszcza prowadzone przez ich promotorów, a także w zespołowe prace edytorskie.

Doktoranci angażowani są też w realizację międzynarodowych przedsięwzięć badawczych, które instytuty Wydziału Humanistycznego prowadzą z różnymi uczelniami partnerskimi, np. w 2011 jedna z doktorantek uczestniczyła w realizowanym we współpracy z Uniwersytetem w Poczdamie projekcie Englobe, poświęconym epoce oświecenia i problematyce globalizacji, w 2012 czterech doktorantów uczestniczyło w projekcie THIEC – teaching History for Europe in Common, w latach 2008-2012 w projekcie Germanistische Institutspartnerschaft (DAAD) uczestniczyło łącznie 12 doktorantów. Ogólnie w różnych projektach międzynarodowych, w które zaangażowani są pracownicy Wydziału, w ostatnich 5 latach uczestniczyło 23 doktorantów.

Współpracę międzynarodową doktoranci mogą rozwijać też dzięki udziałowi w wymianie studentów w ramach europejskiego programu Erasmus. Z możliwości tej korzystają jednak w niewielkim stopniu: w roku akademickim 2009/2010 wyjechało 3 doktorantów (2 osoby odbywały studia w Universida degli Studi di Milano, 1 w Uniwersytecie Karola w Pradze), a w roku 2011/2012 tylko 1 doktorantka (Uniwersytet Karola w Pradze).

Aktywność doktorantów w zakresie publikowania wyników ich badań uznać należy za znaczną, ale też indywidualnie bardzo zróżnicowaną. Według danych zawartych w sprawozdaniu kierownika studiów doktoranckich za rok 2011/2012 na łącznie 47 doktorantów 28 osób opublikowało w tym roku co najmniej 1 pracę, a w kilku przypadkach liczba wykazanych publikacji sięgała nawet 5- 8 pozycji. Wśród 19 osób, które nie wykazały żadnej publikacji, 6 potwierdziło udział w konferencjach naukowych. Budzi niepokój, że aż 12 osób (a więc blisko 25% słuchaczy studiów III stopnia) z różnych roczników, w ciągu roku akademickiego ani niczego nie opublikowały, ani nie uczestniczyły w żadnej konferencji, jednak wobec braku danych porównawczych z innych lat trudno wyciągać z tych obserwacji dalej idące wnioski. Trzeba też pamiętać, że ani otwarcie przewodu doktorskiego, ani dopuszczenie do obrony doktorskiej nie wymagają od doktoranta bardzo bogatego dorobku publikacyjnego.

Zestawienie publikacji doktorantów z okresu 2010-2013 obejmuje łącznie 56 prac, w których powstaniu uczestniczyli słuchacze studiów III stopnia na Wydziale Humanistycznym UZ, w tym 3 monografie, 20 rozdziałów w pracach zbiorowych, 12 artykułów w czasopismach, 13 artykułów w innych recenzowanych wydawnictwach ciągłych oraz 8 redakcji prac zbiorowych, podręczników, numerów czasopism. W przygotowaniu części tych publikacji uczestniczyło kilku doktorantów, zdecydowana większość jednak – 45 pozycji – stanowią prace pojedynczych autorów. Zestawienie obejmuje okres ponad 3 lat, co oznacza, że średnio rocznie powstaje ok. 18-19 publikacji doktorantów. Według sprawozdania kierownika za rok 2011/2012 w okresie tym łącznie wykazana została liczba 70 prac

opublikowanych przez doktorantów, ze sprawozdania nie wynika jednak, ile wśród tych zgłoszeń jest prac współautorskich, a jaką ich część wykazuje np. kilka osób.

Zarówno zestawienie publikacji doktorantów, jak i informacje uzyskane w rozmowach z kierownikami studiów doktoranckich potwierdzają podejmowanie przez Wydział Humanistyczny działań wspierających aktywność publikacyjną doktorantów. Poszczególne instytuty działające w ramach Wydziału wydają własne czasopisma i serie naukowe, na których łamach ukazują się również prace doktorantów. Są to kwartalnik „In Gremium" wydawany wspólnie przez Instytut Historii i Instytut Politologii oraz „Appendix" i „Filozoficzne Aspekty Genezy" – wydawnictwa Instytutu Filozofii.

Według informacji przekazanych ZO PKA na spotkaniach z kierownikami studiów doktoranckich i dyrektorami instytutów, każda ze specjalności prowadzonych w ramach studiów doktoranckich ma swoje fora, na których doktoranci mogą prezentować wyniki prowadzonych badań. Dla doktorantów prowadzących badania w zakresie historii organizowane są warsztaty, w ramach których omawiają oni swoje tematy. Koło Doktorantów Literaturoznawstwa organizuje konferencje doktorantów. Doktoranci z zakresu filozofii co 3 miesiące mają odczyty na zebraniach naukowych zakładów Instytutu Filozofii.

Dane zawarte w sprawozdaniu kierownika studiów doktoranckich za rok 2011/2012 dowodzą również znacznej aktywności doktorantów w zakresie uczestnictwa w konferencjach naukowych - w latach 2009-2012 zanotowano 181 wystąpień doktorantów z referatami. Aktywność tę Wydział wspiera również finansowo, zapewniając doktorantom możliwość aplikowania o dodatkowe stypendia na pokrycie opłat konferencyjnych oraz kosztów podróży i pobytu na konferencji.

Bez wątpienia pomocne w przygotowaniu publikacji naukowej przez doktorantów są zajęcia oferowane w ramach obowiązkowego przedmiotu *Redakcja i edytorstwo tekstów naukowych*, który realizowany jest w czwartym semestrze studiów doktoranckich.

Generalnie można zatem stwierdzić, że Wydział Humanistyczny podejmuje różnorakie działania zarówno merytoryczne, jak i organizacyjne, wspierające aktywność doktorantów w zakresie publikowania ich prac naukowych. Skuteczność tych działań potwierdza dość znaczna liczba publikacji doktorantów.

Na studiach doktoranckich zatrudnionych jest obecnie 36 samodzielnych pracowników naukowych, w tym 8 filozofów. Wydział dysponuje zatem liczbą samodzielnych pracowników naukowych zapewniającą doktorantom wybór opiekuna naukowego odpowiadającego pod względem merytorycznym ich zainteresowaniom badawczym. Na studiach doktoranckich zatrudnieni są wyłącznie profesorowie i doktorzy habilitowani. Przestrzega się zasady zgodności specjalności naukowej prowadzącego zajęcia z treściami tych zajęć i założonymi efektami kształcenia. Przestrzeganie tej zasady może

być jednak naruszone w obrębie bloku przedmiotów fakultatywnych, ponieważ jednostka dopuszcza swobodny wybór tych przedmiotów spośród zajęć oferowanych także dla studiów I i II stopnia.

Na spotkaniu z zespołem oceniającym doktoranci stwierdzili, że większość zajęć dydaktycznych, w których uczestniczą, stoi na najwyższym poziomie, a prowadzący je nauczyciele akademiccy są znakomitymi naukowcami, choć nie zawsze równie dobrymi dydaktykami. Doktoranci cenią też sobie fakt, że mają zapewniony kontakt ze specjalistami z różnych dyscyplin nauk humanistycznych i społecznych, co pozwala im uzyskać interdyscyplinarna wiedzę, zwłaszcza w zakresie metodologii tych nauk.

2. Podczas przeprowadzonej wizytacji analizą objęto dokumentację studiów podyplomowych prowadzonych w roku akademickim 2012/2013 oraz zaplanowanych na rok akademicki 2013/2014. Wszystkie z nich powiązane są z kierunkami studiów prowadzonych przez Wydział oraz z obszarami badań naukowych w akredytowanej jednostce. Dla wszystkich kierunków określono efekty kształcenia w formie zgodnej z Krajowymi Ramami Kwalifikacji oraz ustalono punktację ECTS zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zarówno obecnie prowadzone, jak i zaplanowane na przyszły rok akademicki studia podyplomowe zapewniają efekty kształcenia zgodne z wymaganiami organizacji zawodowych i pracodawców (tam, gdzie wiążą się one z określonymi wymaganiami), umożliwiają nabycie dodatkowych uprawnień do wykonywania zawodu nauczyciela (etyka), a także nowych umiejętności niezbędnych na rynku pracy. Niektórym słuchaczom *Kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (INiB)* studia finansują urzędy pracy w ramach prowadzonej aktywizacji bezrobotnych. Na kierunku *Zarządzania ochroną informacji niejawnych* prace dyplomowe mają charakter praktyczny i są ściśle powiązane z oczekiwaniami pracodawców – większość z nich dotyczy instytucji, w których pracują słuchacze. Studia z zakresu etyki mają charakter kwalifikacyjny i są adresowane do nauczycieli – ukończenie tych studiów uprawnia ich do prowadzenia dodatkowego przedmiotu w szkołach podstawowych, gimnazjach i ponadgimnazjalnych placówkach edukacyjnych. Opracowanie programu studiów „Dziennikarstwo i media" poprzedziły nieformalne konsultacje z potencjalnymi pracodawcami, w trakcie których określono także zapotrzebowanie rynku pracy na absolwentów. Połowa zaplanowanych dla tych studiów zajęć będzie miała charakter praktyczny i odbywać się w redakcjach różnych pism, a praca dyplomowa będzie polegać na stworzeniu małej formy dziennikarskiej. Zaplanowane na przyszły rok akademicki podyplomowe studia „Praktyczne aspekty pozyskiwania funduszy europejskich" to nieco zmodyfikowana wersja poprzednich studiów z tego zakresu, ale program najbliższej edycji jest w większym niż dotychczas stopniu nastawiony na praktykę. t Należy podkreślić duży wpływ rynku na inicjatywę uruchomienia tych studiów, dobre

perspektyw dla skutecznej rekrutacji w kontekście unijnej debaty budżetowej na okres 2014-2016 oraz bardzo duży udział praktyków w realizacji programu studiów.

Programy wszystkich studiów podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ mają dobrze przemyślane i wewnętrznie spójne programy kształcenia dostosowane do potrzeb założonych efektów kształcenia, których osiągnięcie w założonym czasie trwania tych studiów jest realne.

Kwalifikacyjne studia podyplomowe w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (INiB) trwają trzy semestry, a ich program łącznie obejmuje 350 godzin zajęć oraz 150-godzinną praktykę biblioteczną. Studia prowadzi Instytut Filologii Polskiej. Zgodnie z charakterem tych studiów ich celem jest wyposażenie absolwenta w kwalifikacje z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa niezbędnych do pracy w różnych typach bibliotek: publicznych, naukowych, szkolnych i pedagogicznych (po uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji pedagogicznych). Ponadto absolwenci studiów są przygotowani do pracy w instytucjach kultury, komunikacji publicznej, biznesu, nauki lub administracji zajmujących się gromadzeniem, opracowaniem, przetwarzaniem i udostępnianiem dokumentów i zbiorów informacji o dokumentach oraz systemami informacyjnymi. Koncepcja programu generalnie oparta jest na koncepcji studiów I stopnia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* i obejmuje pięć modułów treści kształcenia: (1) teoretycznych podstaw informacji naukowej i bibliotekoznawstwa; (2) praktycznych umiejętności związanych z realizacją podstawowych prac bibliotecznych; (3) uzupełniających, które służą rozwijaniu wiedzy z zakresu funkcjonowania książki i literatury w Internecie, norm poprawnościowych w opisie bibliograficznym i bibliotecznym, etyki informacyjnej oraz zagadnień wydawniczych i księgarskich; (4) seminariów i (5) specjalizacji, wśród których oferuje się dwie opcje – bibliotekarstwo praktyczne i broker informacji. Program cechuje wyraźne ukierunkowanie praktyczne, najwięcej miejsca w przeznaczono w nim na naukę warsztatu pracy bibliotecznej i na zajęcia specjalizacyjne (po 110 godzin). Duża część programu realizowana jest we współpracy z Biblioteką Uniwersytetu Zielonogórskiego, której pracownicy stanowią połowę wykładowców. Podstawową formą weryfikacji zakładanych efektów kształcenia są egzaminy, testy lub prace pisemne, na podstawie których zaliczane są poszczególne przedmioty. Końcowym elementem weryfikacji efektów kształcenia jest praca dyplomowa napisana pod opieką promotora oraz złożenie egzaminu dyplomowego. Kilka przejrzanych prac dyplomowych potwierdziło skuteczność weryfikacji za ich pomocą zarówno wiedzy nabytej na studiach podyplomowych jak i umiejętności jej użycia w samodzielnie zrealizowanym projekcie o charakterze dokumentacyjnym (np. bibliografii zagadnieniowej) lub diagnostycznym (np. analiza sposobu realizacji określonych zadań przez wybraną bibliotekę).

Podyplomowe studia *Zarządzania ochroną informacji niejawnych* mają na celu doskonalenie kwalifikacji zawodowych związanych z pracą w archiwach zakładowych i kancelariach tajnych, w pra-

cy z dostępem do danych chronionych. Studia trwają dwa semestry i obejmują 255 godzin zajęć, w tym 60 godzin wykładów, 20 godzin seminarium i 175 godzin ćwiczeń. Studia prowadzi Instytut Historii we współpracy z Archiwum Państwowym w Zielonej Górze. Słuchacze i absolwenci tych studiów pracują w policji, w administracji samorządowej, w archiwach, w wojsku. Program studiów jest konsultowany z wykładowcami, którzy są specjalistami z zakresu ochrony informacji niejawnych, prawnikami (radca prawny, sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu) i archiwistami z Archiwum Państwowego w Zielonej Górze. Program obejmuje przedmioty z zakresu prawa administracyjnego, postępowania administracyjnego, ochrony informacji niejawnych, archiwistyki i zarządzania dokumentacją w archiwach oraz ustroju i historii współczesnej Polski. Studia ukierunkowane są na opanowanie przez słuchaczy przede wszystkim umiejętności praktycznych. Osiągnięcie założonych efektów kształcenia weryfikują egzaminy i prace kontrolne, na podstawie których zaliczane są poszczególne przedmioty. Studia kończą się złożeniem pracy dyplomowej, w której słuchacz prezentuje samodzielnie opracowane pod kierunkiem wybranego promotora pewne zagadnienia związane z praktyką zarządzania informacjami niejawnymi.

Podyplomowe studia kwalifikacyjne *Etyka* trwają dwa semestry, a ich program obejmuje 300 godzin zajęć (115 godzin wykładów i 185 godzin ćwiczeń) oraz 60 godzin praktyki pedagogicznej. Studia, prowadzone są przez Instytut Filozofii, adresowane są do absolwentów studiów magisterskich, nauczycieli posiadających uprawnienia pedagogiczne i zapewnić ma przygotowanie do prowadzenia przedmiotu „Etyka" w szkołach wszystkich poziomów. Program studiów przygotowano zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Zakres przygotowania merytorycznego do nauczania przedmiotu jest zgodny z zakresem podstawy programowej dla „Etyki" na wszystkich etapach edukacyjnych, stanowiącej załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 grudnia 2008 r. Bardzo ciekawy program studiów obejmuje trzy bloki przedmiotów: przedmioty ogólnofilozoficze, przedmioty z zakresu etyki ogólnej i etyk szczegółowych, przedmioty z zakresu metodyki nauczania etyki, w tym wykorzystania nowoczesnych technik multimedialnych i informatycznych w nauczaniu etyki. Weryfikacja efektów kształcenia ma formę zaliczenia każdego przedmiotu na ocenę na podstawie indywidualnie określonych wymagań lub egzaminu. Podstawą ukończenia studiów jest przygotowanie pracy dyplomowej, która obejmuje scenariusz lekcji z zakresu etyki albo propozycję programu kształcenia w zakresie etyki. Ambitne i atrakcyjne programy opracowano dla trzech wcześniej wspomnianych nowych studiów, z których dwa prowadzić zamierza Instytut Politologii (*Dziennikarstwo i media* i *Teoria i praktyka lobbingu w Unii Europejskiej*), studia *Praktyczne aspekty pozyskiwania funduszy europejskich* uruchomić ma natomiast Instytut Historii nawiązując do wcześniej prowadzonych już studiów *Zarządzanie funduszami strukturalnymi Unii Europejskiej z elementami prawa europejskiego.*

Wszystkie te studia mają mieć charakter studiów doskonalących, ukierunkowanych przede wszystkim na pozyskanie praktycznych umiejętności. Studia *Dziennikarstwo i media* mają trwać 3 semestry, pozostałe dwa – po 2 semestry. Lektura szczegółowych programów tych studiów, przygotowanych zgodnie z zasadami Krajowych Ram Kwalifikacji, pozwala sądzić, że ich koncepcja i zaplanowane treści programowe umożliwią osiągnięcie założonych efektów kształcenia.

Programy realizowanych obecnie trzech studiów podyplomowych (*Kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie INiB*, *Zarządzanie ochroną informacji niejawnych* i kwalifikacyjnych studiów podyplomowych *Etyka*) oraz osiągane na nich efekty kształcenia bardzo pozytywnie zostały ocenione przez słuchaczy i absolwentów tych studiów. W spotkaniach słuchaczy i absolwentów z Zespołem Oceniającym PKA uczestniczyło niewiele osób, niemniej wszystkie wyrażały jednoznacznie bardzo dobrą opinię o realizowanych lub ukończonych studiach podyplomowych, a także przekonanie, że zapewniają one większe szanse na zatrudnienie w wybranym zawodzie lub awans zawodowy. O realizacji zakładanych efektów kształcenia dobrze świadczy też duży odsetek słuchaczy kończących studia.

Na wszystkich studiach podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ zatrudnionych jest kilkunastu wykładowców, co zapewnia właściwe dostosowanie kompetencji kadry nauczającej do wykładanych treści i założonych efektów kształcenia. W szczególności cenny jest udział w realizacji programów uznanych specjalistów zawodu. Poza kwalifikacyjnymi studiami podyplomowymi *Etyka*, na których zajęcia prowadzą wyłącznie pracownicy naukowi Uniwersytetu Zielonogórskiego co najmniej ze stopniem doktora, na wszystkich pozostałych studiach podyplomowych znaczną część kadry wykładającej stanowią praktycy.

W przypadku *Kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie INiB* ponad 50% wykładowców stanowią pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego i innych bibliotek zielonogórskich. Dobór wykładowców w tej grupie nie zawsze można uznać za w właściwy. Są wśród nich w większości kustosze i starsi bibliotekarze, co pozwala sądzić, że mają duże doświadczenie w zawodzie. Dziwi jednak, że do prowadzenia zajęć zatrudniane są też osoby pracujące na najniższym wśród stanowisk bibliotecznych stanowisku młodszego bibliotekarza. Krytycznie należy też ocenić fakt, że w grupie 8 wykładowców uniwersyteckich pracujących na *Kwalifikacyjnych studiach podyplomowych INiB* tylko dwie mają dorobek naukowy jednoznacznie związany z bibliologią i informatologią – macierzystą dyscypliną tego kierunku studiów.

Według informacji kierownika studiów *Zarządzanie ochrona informacji niejawnych* ok. 80% wykładowców stanowią praktycy: sędziowie, archiwiści, specjaliści ochrony informacji niejawnej. Jednostka nie przedstawiła pełnego wykazu wykładowców zatrudnionych na tych studiach, według informacji podanej w *Raporcie samooceny* w realizację programu tych studiów zaangażowanych jest

2 profesorów tytularnych, 2 doktorów habilitowanych, 1 doktor i 5 magistrów - posiadających praktykę zdobytą poza szkolnictwem wyższym (specjalista od ochrony informacji niejawnych, radca prawny, sędzia WSA i archiwiści).

Wykaz wykładowców zatrudnionych na kwalifikacyjnych studiach podyplomowych *Etyka* zawiera wyłącznie nauczycieli akademickich (od adiunkta do profesora). W doborze kadry przestrzega się zasad zgodności specjalności naukowej wykładowcy i treści wykładanych przez niego przedmiotów.

3. Koncepcje i programy kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ są przygotowywane przez interesariuszy wewnętrznych (Senat UZ zatwierdzający programy i plany, władze Wydziału i poszczególnych instytutów oraz Rada Wydziału akceptujące programy studiów, kierownicy studiów doktoranckich i podyplomowych konstruujący i przedstawiający programy). Doktoranci pełnią rolę głównie opiniodawczą w zakresie tworzenia i modyfikowania programów kształcenia na studiach trzeciego stopnia oraz oceny jakości kształcenia na tych studiach przez swoich przedstawicieli w wydziałowych gremiach, mogą też na bieżąco zgłaszać potrzeby modyfikacji programu kierownikowi studiów doktoranckich oraz władzom dziekańskim. Interesariuszami zewnętrznymi studiów doktoranckich, dokonującymi w sposób pośredni ewaluacji kształcenia na tych studiach, są natomiast głównie recenzenci zewnętrzni rozpraw doktorskich oraz skierowanych do druku w czasopismach naukowych artykułów, organizatorzy konferencji akceptujący nadesłane przez doktorantów referaty. Kierownicy studiów podyplomowych podkreślali, że programy, które realizują, konsultowane były z środowiskiem zawodowym i we współpracy z tym środowiskiem są realizowane. Szerokie konsultacje z pracodawcami i praktykami zawodu podkreślają w szczególności autorzy i kierownicy studiów, które mają być uruchomione od nowego roku akademickiego. Dotychczas jednak nie powołano żadnych formalnych struktur współpracy z pracodawcami w zakresie zarówno projektowania programów studiów jak i oceny osiąganych wyników kształcenia.

Koncepcje i programy studiów podyplomowych konsultowane są z interesariuszami zewnętrznymi w kontaktach nieformalnych, np. program studiów *Zarządzanie ochroną informacji niejawnej* konsultowany był z urzędami gmin, starostwami, policją i wojskiem, pracownikami archiwów; o konsultacje dotyczące programu *Kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie INiB* poproszono dyrekcję Biblioteki UZ. Także programy nowych studiów, które mają być uruchomione w przyszłym roku akademickim, poddane zostały szerokiej konsultacji wśród interesariuszy zewnętrznych, np. w tworzenie programu studiów *Dziennikarstwo i media* zaangażowano dziennikarzy z redakcji różnych mediów, którzy mają też uczestniczyć w jego realizacji i współpracować z uczelnią w przeprowadzeniu praktyk w redakcjach Nie zorganizowano jednak dotąd formalnych spotkań z interesariuszami zewnętrznymi.

Interesariusze zewnętrzni są natomiast w mniejszym lub większym stopniu zaangażowani w realizację poszczególnych studiów podyplomowych. Ich udział w głównej mierze polega na prowadzeniu zajęć dydaktycznych (praktycy), udostępnianiu materiałów do opracowywanych prac dyplomowych, realizacji praktyk zawodowych Należy w szczególności zwrócić uwagę na znaczny udział praktyków wśród wykładowców (dobra podstawa zarówno do określania, jak i – pośrednio - do weryfikacji efektów kształcenia) i dużą liczbę zajęć praktycznych przewidzianych w programach.

Na studiach podyplomowych nie wprowadzono dotąd ankiety ewaluacyjnej – (tam gdzie ankietyzacja ma miejsce, pełni ona funkcję dobrej praktyki z uwagi na niesformalizowany charakter). Nie prowadzi się także ewaluacji wśród pracodawców. Bezpośrednie kontakty oraz nieformalne rozmowy ze słuchaczami w ograniczonym stopniu pozwalają na ocenę i weryfikację efektów kształcenia, sugeruje się zatem objęcie wszystkich studiów podyplomowych ewaluacją oraz uregulowanie tej kwestii w regulaminie studiów podyplomowych bądź programach poszczególnych studiów.

Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie określania efektów kształcenia, ich osiągania oraz weryfikacji, a także oceny jakości kształcenia prowadzonego na studiach podyplomowych należy ocenić jako znaczny i znaczący**,** ale rekomenduje się jego sformalizowanie i ujednolicenie w odniesieniu do oceny i weryfikacji efektów kształcenia (ewaluacja wśród słuchaczy i pracodawców).

4. Opis programów studiów doktoranckich i studiów podyplomowych realizowanych od roku akad. 2012/2013 sformułowany został według zasad Krajowych Ram Kwalifikacji, we wszystkich programach określono założone efekty kształcenia w odniesieniu do uzyskiwanej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, a wszystkim elementom programów przypisano punkty ECTS.

Na **studiach doktoranckich** zasady podziału punktów ECTS do określenia nakładu pracy doktoranta i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia nie są jednak w pełni zgodne z wymaganiami *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich.* Aktualny program tych studiów obejmuje łącznie 600 godzin zajęć oraz 120 godzin (po 30 godzin rocznie) praktyk dydaktycznych i zawodowych, w tym min. 40 godzin (po 10 godzin rocznie) prowadzenia zajęć dydaktycznych. Ogólna liczba wymaganych punktów ECTS i ich podział między zajęciami i praktykami określone zostały zgodnie z cytowanym *Rozporządzeniem*: realizacja programu wymaga uzyskania przez doktoranta łącznie 60 punktów ECTS, w tym 44 punktów za realizację zajęć i 16 punktów za realizację praktyk. Niewłaściwie został natomiast dokonany podział punktów ECTS pomiędzy zajęciami obowiązkowymi i zajęciami fakultatywnymi. Różni się on nieco w poszczególnych modułach specjalizacyjnych (w modułach historycznym i literaturoznawczym na zajęcia obowiązkowe przypadka 32 punkty ECTS, a na fakultatywne 12 punktów

ECTS, w module filozoficznym przedmiotom obowiązkowym przypisano 34 punkty ECTS, a fakultatywnym 10 punktów ECTS), ale we wszystkich modułach liczba punktów przypisana przedmiotom fakultatywnym jest znacznie mniejsza od wymaganej w *Rozporządzeniu* (§4.1 stanowi, że na zajęcia fakultatywne należy przeznaczyć od 20 do 30 punktów ECTS). W podpunkcie 1 niniejszej części raportu zwrócono już uwagę, że oferta przedmiotów fakultatywnych w programie studiów doktoranckich prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ wymaga modyfikacji i dostosowania do obowiązujących przepisów, co wiąże się również z potrzebą przeznaczenia na ten blok przedmiotów prawie dwukrotnie więcej punktów ECTS niż w obecnym programie. Szczegółowy opis zasad przyznawania punktów ECTS poszczególnym przedmiotom przedstawiony został w ich sylabusach, jakkolwiek trzeba zauważyć, że zestaw sylabusów udostępnionych na stronie WWW Wydziału jest niekompletny (np. dla programu modułu filozoficznego opublikowano tylko sylabus seminarium, dla programów pozostałych dwóch modułów brakuje sylabusów części przedmiotów).

Ukończenie oferowanych obecnie na Wydziale Humanistycznym studiów podyplomowych UZ w przypadku każdego z programów wymaga od słuchacza uzyskania co najmniej 60 punktów ECTS, a opisane w większości przypadków szczegółowe zasady przypisywania punktów ECTS za nakład pracy konieczny do zaliczenia poszczególnych przedmiotów nie budzą większych wątpliwości. Są tu jednak pewne uchybienia niepozwalające w pełni ocenić prawidłowości wprowadzania ECTS na studiach podyplomowych. Na kwalifikacyjnych studiach *Etyka* system ECTS został starannie opracowany i opisany, sylabusy do poszczególnych przedmiotów zawierają dokładne informacje dotyczące nakładu pracy słuchacza niezbędnego do ich zaliczenia. Brakuje jedynie opisu nakładu pracy związanego z realizacją praktyki dydaktycznej, za którą – jak się wydaje – przyznano dość małą liczbę punktów ECTS. Brak opisu tej praktyki nie pozwala zweryfikować przypuszczenia o niedokładnym oszacowaniu pracy słuchacza związanej z zaliczeniem praktyki – kwestia ta powinna zostać rozważona i skorygowana.

Ukończenie studiów podyplomowych *Zarządzanie ochroną informacji niejawnej* (2 semestry, łącznie 255 godzin zajęć) wymaga uzyskania 60 punktów ECTS. Dostarczone ZO PKA sylabusy przedmiotów objętych programem tych studiów nie są kompletne, brak sylabusów przedmiotów *Wprowadzenie do prawa administracyjnego* i *Seminarium dyplomowe*, a w opisach przedmiotów *Podstawy pracy kancelaryjnej* i *Zarządzanie dokumentacją w archiwum zakładowym* brak informacji o nakładzie pracy słuchacza wymaganym do zaliczenia tych przedmiotów**.** Pełna ocena prawidłowości określenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w przypadku tych studiów podyplomowych nie jest więc możliwa.

Słuchacze studium doktoranckiego niewielkim stopniu wykorzystują możliwości stworzone przez ECTS w indywidualizowaniu procesu kształcenia poprzez wymianę międzyuczelnianą i międzynarodową, w takiej wymianie udział biorą bowiem pojedyncze osoby.

5. Na studiach doktoranckich i podyplomowych poziom osiągnięcia założonych celów i efektów kształcenia weryfikowany jest podczas zaliczeń i egzaminów określonych programem studiów, na studiach doktoranckich dodatkowo w trakcie hospitacji prowadzonych przez nich zajęć, na kwalifikacyjnych studiach podyplomowych (INiB i Etyka) w czasie praktyk pedagogicznych i zawodowych, na obu typach studiów zaś przede wszystkim w trakcie przygotowywania prac dyplomowych (studia podyplomowe) i rozpraw doktorskich, a także ich obrony. Zasady tego systemu wyłożone są w *Regulaminie studiów doktoranckich* (załącznik do uchwały nr 523 Senatu UZ z dn. 25 kwietnia 2012 r.) oraz w informacjach o studiach doktoranckich umieszczonych na stronie WWW Wydziału Humanistycznego, a w przypadku studiów podyplomowych w *Regulaminie studiów podyplomowych* (załącznik do uchwały nr 472 Senatu UZ z dn. 30 listopada 2011 r.) oraz informacjach o poszczególnych studiach opublikowanych na stronie WW Wydziału, na której nie są jednak udostępnione zasady weryfikacji osiągania założonych efektów kształcenia w odniesieniu do studiów *Zarządzanie ochrona informacji niejawnej.* Na spotkaniach z ZO PKA zarówno doktoranci jak i słuchacze studiów podyplomowych wyrażali przekonanie, że znają system oceny stopnia osiągnięcia przez nich zakładanych celów i efektów kształcenia, a także, że uważają go za przejrzysty i zrozumiały.

Zastrzeżenia ZO budzi jednak sposób etapowej (semestralnej) oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia w przypadku studiów doktoranckich. Oceny tej dokonuje opiekun naukowy (promotor), a zatwierdza Kierownik studiów doktoranckich na podstawie składanych przez doktorantów sprawozdań (na wystandaryzowanych formularzach). Doktoranci informują na nich o procentowym stopniu zaawansowania rozprawy doktorskiej i przebiegu pracy naukowej w minionym semestrze (publikacjach i materiałach przyjętych do druku, udziale w konferencjach naukowych). Zdaniem Zespołu Oceniającego warto byłoby zastanowić się nad poszerzeniem ocenianych obszarów działalności doktorantów zawartych w formularzu sprawozdania, np. o istotne aspekty aktywności doktorantów w zakresie realizacji lub współrealizacji różnego rodzaju projektów badawczych i realizację praktyki zawodowej (zajęć dydaktycznych). Formularz sprawozdania nie przewiduje informacji o realizacji zajęć przewidzianych w programie studiów, w tym zajęć dydaktycznych i opinii o ich przebiegu, szczegółowego opisu postępów doktoranta w przygotowaniu rozprawy doktorskiej, nie wymaga też rozszerzonej opinii opiekuna naukowego (promotora) poza oceną pracy doktoranta w zaproponowanej skali (ocena niezadowalająca, poprawna, dobra, bardzo dobra i wzorowa). Sprawozdawczość doktorantów w obecnej formie nie daje kompleksowej informacji o ich aktywności związanej z realizacją efektów kształcenia.

Ocena końcowa 3 *kryterium ogólnego*

ZNACZĄCA

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) Wydział Humanistyczny UZ umożliwia uzyskanie stopnia doktora w zakresie trzech dyscyplin: historii, filozofii i literaturoznawstwa, choć ich program nie w pełni zapewnia osiągnięcie założonych dla tego typu studiów efektów kształcenia. Obecnie prowadzone są czteroletnie studia doktoranckie w zakresie historii, w których programie od roku 2012/13 wyodrębniono trzy odrębne moduły odpowiadające tym trzem dyscyplinom. Wydział nie przedstawił uchwały, na mocy której zostały utworzone studia doktoranckie w zakresie historii, ani też uchwał, na mocy których były następnie modyfikowane. W konstrukcji programu studiów doktoranckich stwierdzono następujące nieprawidłowości: (a) nie jest zapewnione nabycie przez wszystkich doktorantów kompetencji społecznych odnoszących się do działalności naukowo-badawczej, świadomość społecznej roli uczonego, zasad etycznych środowiska akademickiego i pracownika nauki – brak takich treści w module literaturoznawczym programu; (b) liczba punktów ECTS przeznaczonych na realizację przedmiotów fakultatywnych jest znacząco mniejsza niż wymaga tego *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich* ; (c) wybór oferowanych przedmiotów fakultatywnych jest przypadkowy, często słabo związany z problematyką badań prowadzonych przez doktorantów; niewłaściwe jest zalecanie doktorantom, aby jako przedmioty fakultatywne realizowali przedmioty wybierane z programów studiów I i II stopnia. Pozytywnie należy ocenić stwarzanie doktorantom przez Wydział Humanistyczny możliwości udziału w zespołowych pracach badawczych, edytorskich, także udział w międzynarodowych projektach, zwykle takich, w których prace zaangażowani są ich promotorzy. Doktoranci korzystają też z wymiany międzynarodowej w ramach programu Erasmus, jakkolwiek niezbyt licznie. Pozytywnie oceniono działania Wydziału Humanistycznego UZ wspierające aktywność doktorantów w zakresie publikowania ich prac naukowych. Dość krytycznie należy natomiast ocenić studia doktoranckie prowadzone na Wydziale Humanistycznym UZ pod względem terminowości ich kończenia obroną doktorską i uzyskaniem stopnia naukowego doktora. W latach 2010/2011 i 2011/2012 zaledwie ok. 20% słuchaczy przystąpiło do obrony doktorskiej bezpośrednio po czwartym roku lub rok później. Równocześnie w ostatnich 5 latach widoczny jest duży wzrost zainteresowania studiami doktoranckimi.

2) W ciągu ostatnich pięciu lat gwałtownie spadła zarówno liczba studiów podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ, jak i liczba ich słuchaczy, jakkolwiek od kilku lat trzy

realizowane obecnie studia podyplomowe (*Kwalifikacyjne w zakresie informacji naukowej i* bibliotekoznawstwa, *Etyka* i *Zarządzanie ochroną informacji niejawnych*) zachowują pewną stabilność, a przygotowanie nowej oferty trzech kolejnych rodzajów studiów podyplomowych o ciekawych programach dowodzi, że Wydział podejmuje próby rozwinięcia tego typu studiów i lepszego dostosowania ich programów do oczekiwań lokalnego rynku pracy. Programy wszystkich studiów podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ mają dobrze przemyślane i wewnętrznie spójne programy kształcenia, dostosowane do potrzeb założonych efektów kształcenia, których osiągnięcie w założonym czasie trwania tych studiów jest realne. Na wszystkich studiach podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ zatrudnionych jest kilkunastu wykładowców; kompetencje kadry nauczającej są dostosowane do wykładanych treści i założonych efektów kształcenia. W szczególności cenny jest udział specjalistów zawodu o dużym doświadczeniu w realizacji programów, jednak dobór wykładowców w tej grupie nie zawsze można uznać za w właściwy (np. zatrudnianie młodszych bibliotekarzy na studiach INiB).

3) Koncepcje i programy kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ są przygotowywane przez interesariuszy wewnętrznych. W przypadku studiów podyplomowych kontakty nieformalne zapewniają pewien udział w kształtowaniu ich programów również ze strony interesariuszy zewnętrznych. Pozytywnie należy ocenić fakt, że do udziału takich interesariuszy w tworzeniu i ewaluacji programów studiów szczególnie dużą wagę przywiązano opracowując nowe programy studiów podyplomowych. Dotychczas nie zorganizowano jednak formalnych struktur i procedur współpracy z interesariuszami zewnętrznymi.

4) System ECTS został generalnie właściwie wdrożony na studiach doktoranckich i na wszystkich rodzajach studiów podyplomowych prowadzonych na Wydziale Humanistycznym UZ. W przydatku studiów doktoranckich konieczne jest zwiększenie do wymaganego minimum liczby punktów ECTS przeznaczonych na przedmioty fakultatywne. Sylabusy powinny zostać uzupełnione o brakujące w nich (na różnych studiach w różnym stopniu) informacje o stosowanych zasadach oceny nakładu pracy niezbędnego do osiągnięcia efektów kształcenia założonych w programach poszczególnych przedmiotów.

5) Regulacje w zakresie określania i weryfikacji efektów kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych określone są w regulaminach tych studiów, które dostępne są w systemie informacji o aktach prawnych obowiązujących na Uniwersytecie Zielonogórskim (http://www.uz.zgora.pl/ap/). Informacje o zasadach oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia udostępnione są również w opisach studiów doktoranckich i w większo-

ści studiów podyplomowych na stronach Wydziału Humanistycznego. Stosowane metody zarówno oceniania jak i informowania o zasadach weryfikacji efektów kształcenia oceniane są przez doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych jako w pełni wystarczające, wątpliwości zespołu oceniającego budzi natomiast sposób zaliczania przez doktorantów kolejnych semestrów.

4. Zasoby kadrowe, materialne i finansowe posiadane przez jednostkę dla realizacji zakładanych celów strategicznych i osiągnięcia efektów kształcenia

1) Jednostka zapewnia kadrę stosowną do potrzeb wynikających z prowadzonej działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej oraz prowadzi politykę kadrową umożliwiającą rozwój kwalifikacji naukowych i dydaktycznych pracowników,
2) jednostka dysponuje odpowiednią infrastrukturą dydaktyczną dostosowaną do specyfiki oferowanych studiów, zapewniającą osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia,
3) polityka finansowa jednostki zapewnia stabilność jej rozwoju.

1. Podstawą doboru kadry naukowo-dydaktycznej Wydziału Humanistycznego prowadzącej i wspierającej proces kształcenia oraz badania naukowe są kwalifikacje, umiejętności oraz kompetencje akademickie potwierdzone formalnym i merytorycznym awansem naukowym (stopnie i tytuły naukowe, publikacje naukowe) w dziedzinach i dyscyplinach naukowych zgodnych z prowadzonymi kierunkami studiów. Wydział spełnia wymagania minimum kadrowego na wszystkich prowadzonych przez siebie kierunkach. Podstawowe wymogi stawiane osobom zatrudnianym na poszczególnych stanowiskach naukowo-dydaktycznych (profesor zwyczajny, profesor nadzwyczajny, profesor wizytujący, adiunkt, asystent) i dydaktycznych (starszy wykładowca, wykładowca, lektor lub instruktor) zawarte są w Statucie Uniwersytetu Zielonogórskiego przyjętego uchwałą Senatu UZ w dniu 28 września 2011), rozdziale 7, §107-§133. Szczegółowe zasady zatrudniania zdefiniowane zostały w ustawach Senatu.

Polityka kadrowa władz wydziału oraz poszczególnych instytutów w obrębie badań naukowych jest od lat konsekwentna i skutkuje systematycznym rozwojem zatrudnionych na wydziale pracowników. W ostatnich czterech latach zwiększyła się znacznie liczba zdobywanych przez pracowników stopni doktora i doktora habilitowanego. Z pewnością należy zintensyfikować wysiłki w kierunku uzyskiwania tytułu profesora, gdyż – zgodnie z danymi z Raportu Samooceny – dwa kierunki (historia i politologia) nie posiadają wśród kadry prowadzącej zajęcia w roku akad. 2012/13 na studiach stacjonarnych profesora tytularnego.

Ocena polityki kadrowej na ocenianym wydziale pozwalają na następujące stwierdzenia:

- Planowanie obciążenia dydaktycznego oraz przydział zajęć dydaktycznych poszczególnym nauczycielom akademickim odbywa się z uwzględnieniem ich specjalizacji naukowej, dorobku

publikacyjnego, a w niektórych przypadkach także z uwzględnieniem doświadczenia zawodowego korespondującego z programem kształcenia na danym kierunku;

- Właściwie i w pełni przestrzegana jest zasada zgodności między zakresem merytorycznym przedmiotu a specjalnością naukową osoby przedmiot ten prowadzącej;
- Wydział nie prowadził od kilku lat systemowej oceny jakości kształcenia (w tym hospitacji i ankiety studenckiej), ewaluacje tego typu odbywały się dotąd w poszczególnych instytutach z inicjatywy ich władz, nie uwzględniano zatem w sposób pełny i systemowy przy przydziale zajęć dydaktycznych poszczególnym nauczycielom akademickim wyników ewaluacji jakości kształcenia. Na Wydziale Humanistycznym w roku akad. 2012/13 po raz pierwszy od 2010 roku przeprowadzono ankietę oceniającą zajęcia przez studentów, do czasu wizytacji PKA jednak nie zostały opracowane kompleksowe wyniki tej ankiety. Władze wydziału zapewniają, że wyniki te zostaną wzięte pod uwagę przy planowaniu obciążeń dydaktycznych na przyszły rok akademicki.

Zgodnie ze Statutem Uniwersytetu Zielonogórskiego (§ 139- § 146) ocena nauczyciela akademickiego jest przeprowadzana (w odstępach czasowych wyznaczonych przez Ustawę o Szkolnictwie Wyższym) według zasad i wskazań ustalonych przez Senat; ma charakter opisowy i kończy się wnioskiem „pozytywna" lub „negatywna". Ocenę tę przeprowadza wyznaczona przez Radę Wydziału Komisja Oceniająca. Wyniki tej oceny mają wpływ na wysokość uposażenia, awanse i wyróżnienia, powierzanie stanowisk kierowniczych. Ustalenia poczynione przez zespół oceniający w trakcie wizytacji na podstawie rozmów z władzami i pracownikami oraz analizy akt pracowników naukowo-dydaktycznych) wskazują na fakt łamania w tym zakresie zarówno Ustawy o Szkolnictwie Wyższym jak i Statutu UZ, **gdyż od roku 2007 nie przeprowadzono ocen pracowniczych**. W tym świetle niejasne są zasady awansowania pracowników w tym okresie. Dyrektorzy poszczególnych instytutów (np. Instytut Filologii Germańskiej, Instytut Historii) informowali, iż prowadzili we własnym zakresie (w ramach Rady Instytutu) ocenę intensywności prowadzenia badań naukowych oraz osiągnięć dydaktycznych pracowników.

Zgodnie ze Statutem UZ władze Wydziału deklarują wsparcie i motywowanie swoich pracowników do zdobywania kolejnych kwalifikacji, w tym do stopni i tytułów naukowych. Głównymi formami wsparcia nauczycieli akademickich w tym zakresie jest udzielanie im urlopów naukowych na czas przygotowania rozprawy naukowej, a także stypendium naukowego. Plan urlopów naukowych opracowywany jest z kierownikiem danej jednostki, aktualnie jednak żaden pracownik z takiego urlopu nie korzysta. Pracownicy naukowo-dydaktyczni wskazywali podczas spotkania z Zespołem Oceniającym, iż ich podania o urlop naukowy poparte przez dyrekcję i radę danego instytutu oraz Radę Wy-

działu najczęściej zostają rozpatrzone przez rektora negatywnie, a powody odmowy są dla nich niejasne, otrzymują bowiem decyzję negatywną bez podania przyczyn. Na wydziale przyznawane są za to stypendia naukowe (doktorskie/habilitacyjne) według zasad zapisanych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 25 maja 2005. Rada Wydziału powołuje komisję rozpatrującą aplikację kandydatów do stypendium oraz ustalającą listę rankingową osób aplikujących o przyznanie stypendium naukowego. Opracowana została specjalna „Ankieta pracownika Wydziału Humanistycznego ubiegającego się o stypendium doktorskie/habilitacyjne" oraz „Wniosek o przyznanie/przedłużenie stypendium habilitacyjnego". Ważnymi elementami tych dokumentów, na podstawie których stypendia są przyznawane, są: wykaz publikacji naukowych za ostatnie 4 lata, udział w konferencjach naukowych, udział w programach badawczych, otrzymane stypendia zagraniczne oraz granty badawcze (aplikowane i nieprzyznane, aplikowane i przyznane). Dodatkowym elementem sprzyjającym otrzymaniu stypendium jest aktywność na rzecz promocji uczelni i kierunku studiów. Zespół Oceniający zaznajomił się z protokołami posiedzeń Komisji ds. stypendiów. Na podstawie wyżej wymienionych dokumentów oraz głosów pracowników na spotkaniu z ZO stwierdzić należy, że w tym zakresie prowadzona jest aktualnie właściwa polityka motywująca pracownika do pracy naukowej, a zasady przyznawania stypendium naukowego są jasne, klarowne, przejrzyste i oparte na właściwych przesłankach merytorycznych.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni zatrudnieni na Wydziale Humanistycznym zgodnie twierdzili na spotkaniu z ekspertami PKA, że Uczelnia, po pierwsze, motywuje ich do aplikowania o granty naukowe, a po drugie - we właściwy sposób im to aplikowanie ułatwia. Dział Nauki, Prorektor ds. Nauki służą w pomocą w przygotowywaniu wniosków grantowych adresowanych do instytucji polskich, a Dział Współpracy z Zagranicą równie intensywnie pomaga w przygotowanie dokumentacji grantowej dla instytucji międzynarodowych. Uczelnia zapewnia także pomoc w tłumaczeniu wniosków grantowych na język angielski. Tak więc politykę wspierania kadry w rozwoju naukowym należy ocenić pozytywnie. Inaczej rzecz się ma w odniesieniu do motywowania nauczycieli akademickich do doskonalenia jakości kształcenia, brak na przykład nagród za działalność dydaktyczną. Niektórzy z pracowników na spotkaniu z ZO podkreślali z żalem, iż na ich wydziale działalność dydaktyczna nie jest doceniana w sposób należyty. Dziekan Wydziału Humanistycznego deklaruje stworzenie systemu motywacyjnego także w obszarze dydaktyki, pozostaje to jednak na razie w fazie deklaracji.

Doceniając z jednej strony motywujące działania władz uczelni i wydziału w zakresie badań naukowych oraz pozyskiwania grantów, rejestrując też mniejsze zaangażowanie w motywowanie i premiowanie pracowników w zakresie kształcenia, podkreślić należy, że Wydział Humanistyczny posiada dobrze wykwalifikowaną kadrę naukowo-dydaktyczną, która gwarantuje właściwe przeprowadzenie procesu dydaktycznego na studiach wszystkich stopni oraz typów.

2. Wydział Humanistyczny dysponuje połową dużego budynku dydaktycznego. Władze jednostki, poszczególnych instytutów, a także pracownicy naukowo-dydaktyczni i studenci stwierdzili, iż na wydziale znajduje się odpowiednia liczba sal dydaktycznych (wykładowych i ćwiczeniowych) gwarantująca dobre warunki pracy i studiowania. Każdy instytut dysponuje pewną liczbą sal dydaktycznych, choć wymagają one remontu, który jest już prowadzony, choć w niezadowalającym tempie. Decyzje o przyznawaniu środków finansowych na prace remontowe na poszczególnych wydziałach podejmowane są w formie uchwał Senatu UZ (np. Uchwała Senatu UZ Nr 565 z dnia 27 czerwca 2012 w sprawie przyjęcia planu remontów obiektów dydaktycznych UZ na rok 2012). W Raporcie Samooceny (str. 22) czytamy, iż „Wydział boryka się z brakiem nowoczesnych urządzeń", dane przedstawione przez dyrektorów poszczególnych instytutów kreślą jednak trochę inny obraz, większość instytutów (poza Instytutem Filozofii) posiada bowiem w swym wyposażeniu aparaturę techniczną (komputery, notebooki, rzutniki multimedialne, kserokopiarki, skanery, drukarki itd.) pozwalającą w sposób właściwy prowadzić zajęcia dydaktyczne i regularnie na tych zajęciach wykorzystywaną. Neofilologia ma salę komputerową oraz laboratorium do nauki fonetyki, a Instytut Historii dydaktyczną salę multimodalną. IFG UZ dysponuje profesjonalną kabiną do tłumaczeń symultanicznych (wartość ok. 80.000 zł.) z salą multimedialną na 16 stanowisk.

Studenci na spotkaniu z ZO uznali infrastrukturę dydaktyczną za dość dobrą, skarżyli się jedynie na zbyt małą liczbę sprzętu audiowizualnego i elektronicznego oraz zły stan przestarzałych komputerów, z których korzystają na zajęciach informatycznych, co utrudnia osiągniecie założonych dla tych zajęć efektów kształcenia.

Zakup sprzętu wykorzystywanego w procesie kształcenia finansowany jest ze środków na badania własne, dotacji na podtrzymanie potencjału naukowego, grantów badawczych oraz dochodów ze studiów podyplomowych. Dodatkowo należy wskazać na projekt UE „Profesjonalny Pracownik", realizowany na UZ w latach 2010-2011 przez IFG UZ (wartość projektu: 1.900 000 PLN) oraz pozyskane przez poszczególne jednostki Wydziału Humanistycznego środki z fundacji, instytucji partnerskich na zakup literatury fachowej (zbiór biblioteki neofilologicznej) i aparatury technicznej.

Dużym wzbogaceniem infrastruktury Uczelni jest oddanie do użytku nowej, bardzo nowoczesnej Biblioteki Uczelnianej. Znajduje się ona w bezpośrednim sąsiedztwie budynku Wydziału Humanistycznego i zapewnia świetne warunki pracy naukowej dla pracowników oraz studentów. Zbiory biblioteczne są bogate, w sposób właściwy gwarantują dostęp do informacji naukowej dla wszelkich grup interesariuszy. Władze Wydziału postulują większy dostęp do literatury obcojęzycznej. Zarówno pracownicy jak i studenci mają zagwarantowany dostęp do wirtualnych baz danych, w tym do Wirtualnej Biblioteki Nauki.

3. Dokumentem regulującym w Uniwersytecie Zielonogórskim politykę finansową jest Uchwała Nr 451 Senatu UZ z dnia 30 listopada 2011 roku (z załącznikiem). Wprowadza ona tzw. system zarządzania gospodarka finansową (SZGF), według którego Wydział Humanistyczny stanowi wyodrębnioną jednostką rozliczeniową działalności budżetowej. Wydział Humanistyczny znajduje się obecnie w nienajlepszej sytuacji finansowej, ma bilans ujemny, stąd konieczna jest restrykcyjna polityka finansowa. Polityka obecnych władz dziekańskich doprowadziła do pewnej stabilizacji zasobów finansowych skutkującej powstrzymaniem dalszego zadłużenia, a nawet jego stopniowego zmniejszania. Od roku akad. 2012/13 zmienione zostały zasady przyznawania dotacji tzw. statutowej dla poszczególnych jednostek wydziału. Wprowadzono następujące kryteria przyznawania tej dotacji: 1. stan kadrowy jednostki (50%) oraz 2. aktywność naukowa (publikacje, uprawnienia do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego, rozwój kadry w danym roku akad., uzyskane granty naukowe) (50%). Obecnie opracowywane są nowe procedury przyznawania środków finansowych, w pracach nad owymi procedurami uczestniczą zarówno władze dziekańskie jak i dyrektorzy instytutów, ostatnie posiedzenie w tej sprawie odbyło się 23.04.2013r.

Trudna sytuacja finansowa z pewnością nie sprzyja rozwojowi wydziału, lecz rozsądna gospodarka posiadanymi skromnymi zasobami finansowymi pozwala na zapewnienie realizacji podstawowych celów strategicznych i nie wpływa destabilizująco na jakość kształcenia na Wydziale Humanistycznym. Na polepszenie sytuacji finansowej ma wpływ pozyskiwanie grantów naukowych przez nauczycieli akademickich zatrudnionych na ocenianym wydziale (dokładniejsze dane na temat grantów przedstawione zostaną w punkcie poświęconym badaniom naukowym). Instytuty pozyskują także pomoc (finansową i materialną) od interesariuszy zewnętrznych, takich jak np. Centrum Biznesu, Stowarzyszenie Edukacyjne Civitas, Centrum Studiów Niemieckich itd. Pomoc ta polega między innymi na dofinansowaniu publikacji książkowych, a także materiałów biurowych. Na miarę swoich skromnych możliwości Wydział uwzględnienia w swej polityce finansowej działania projakościowe, takie jak płatne urlopy naukowe oraz stypendia doktorskie i habilitacyjne wychodząc z założenia, że wspieranie rozwoju naukowego pracowników jak najlepiej służy doskonaleniu jakości kształcenia.

Ocena końcowa 4 *kryterium ogólnego*
ZNACZĄCA

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) Wydział prowadzi stabilną politykę kadrową, zapewniającą efektywny rozwój pracowników, stanowiących dobrą bazę zarówno dla dydaktyki, jak i działalności naukowej. Poważne zastrzeżenie

budzi fakt nieprzeprowadzenia przez Wydział od 2007 ankiety oceniającej pracowników naukowo-dydaktycznych.

2) Wydział posiada dobrze wyposażone sale, pracownie i laboratoria oraz szeroki dostęp do zbiorów bibliotecznych, co zapewnia z jednej strony rozwój naukowy, a z drugiej dydaktykę na wysokim poziomie, realizowaną w dobrych warunkach na poziomie studiów I, II, III stopnia oraz podyplomowych.

3) Wynik finansowy wydziału jest ujemny, choć prowadzona konsekwentna polityka finansowa przynosi już wymierne skutki w postaci zmniejszenia zadłużenia. Pracownicy wydziału podejmują wysiłki na rzecz pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na potrzeby prowadzenia badań naukowych. Obecny dość zły stan finansowy i wymuszona prze zeń restrykcyjna polityka finansowa nie wpływają destabilizująco na jakość kształcenia, jej właściwy poziom jest – mimo tych trudności – utrzymywany.

5. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę

Jednostka prowadzi badania naukowe w obszarach, dziedzinach i dyscyplinach naukowych związanych z oferowanymi studiami, a wyniki tych badań oraz najnowsze osiągnięcia nauki w danym obszarze wykorzystuje w procesie kształcenia. Jednostka stwarza doktorantom warunki do prowadzenia samodzielnych badań naukowych, a studentom umożliwia udział w badaniach przez nią prowadzonych.

Badania naukowe prowadzone przez jednostkę mieszczą się w obszarze nauk humanistycznych. Obejmują dyscypliny: bibliologię, filozofię, historię, językoznawstwo, literaturoznawstwo, politologię. Pokrywają się one ściśle z prowadzonymi kierunkami, a także z uprawnieniami w zakresie nadawania stopni i tytułów naukowych, można zatem mówić o ich spójności z realizowanym systemem kształcenia. W roku 2010 Wydział podlegał ocenie parametrycznej, w wyniku której uzyskał kategorię B.

Badania naukowe prowadzone są przede wszystkim przez zatrudnionych na Wydziale pracowników naukowo-dydaktycznych, ale także przez doktorantów, częściowo również przez studentów. Jednostka stwarza doktorantom warunki do prowadzenia samodzielnych badań naukowych, a studentom umożliwia udział w badaniach przez nią prowadzonych.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni regularnie publikowali oraz czynnie uczestniczyli w krajowych i międzynarodowych konferencjach i sympozjach naukowych. Wielu z nich brało udział w projektach badawczych, takich jak „*Sergiusza Bułhakowa filozofia wszechjedności*" (N N101 199334), „Leihgloken. Dzwony z obszaru Polski w granicach po 1945 roku przechowywane na terenie Niemiec"

(realizowany w latach 2008-2011 w ramach badań naukowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), „Platon w Polskiej kulturze filozoficznej. Polskie badania nad dialogami w wieku XIX i I połowie XX" (nr 1164/B/H03/2008/35), „Projekt nr 238285 Englobe – Enligtenment and Global History (projekt realizowany w ramach programów ramowych UE), „Inskrypcje na Ziemiach Zachodnich (województwo lubuskie) (projekt finansowany przez MENiS), „Cuius Regio. An analysis of the cohesive and disruptive forces destining the attachment of (groups of) persons to and the cohesion within regions as a historical phenomenon" (Cuius Regio), (MNiSzW: 832/N-ESF-CORECODE/2010/), Język jako klucz do współpracy – Status i prestiż języka sąsiada w polsko-saksońskim regionie przygranicznym, (Nr projektu: 100092839 Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013). W sumie w ostatnich pięciu latach realizowane były lub są 34 krajowe i międzynarodowe projekty badawcze. Ponadto na Wydziale Humanistycznym zorganizowano w ocenianym okresie czasu 15 ogólnopolskich i 33 międzynarodowych konferencji naukowych.

W Raporcie Samooceny (str. 33-34) podano informację o budzącym uznanie zakresie badań naukowych, w których uczestniczą słuchacze Studium Doktoranckiego. Wynikiem tych badań są naukowe publikacje, konferencje i projekty. Doktoranci uczestniczą lub uczestniczyli w trzech ostatnich latach w ośmiu krajowych i międzynarodowych projektach badawczych. Doktoranci prowadzą poza badaniami także zajęcia dydaktyczne, co sprzyja rozwojowi ich kompetencji badawczych i edukacyjnych. Zajęcia te, dobrane według zainteresowań naukowych doktorantów, są często powiązane z wykładami promotorów, co wzmacnia wzajemne relacje naukowe.

Nauczyciele akademiccy wdrażają także studentów do pracy naukowej, choć zdaniem studentów w niewystarczającym stopniu. W latach 2010-2013 ukazało się 10 artykułów naukowych autorstwa studentów w kilku publikacjach zbiorowych lub czasopismach, co nie jest duża liczbą jak na 1900 osób studiujących na Wydziale. Na spotkaniu z ZO studenci stwierdzili, że czują się niedoinformowani w kwestii możliwości uczestniczenia w prowadzonych na Wydziale oraz poza nim badań naukowych. Należałoby usprawnić system informacyjny w tym zakresie, by wesprzeć rozwój naukowy studentów i wykorzystać ich potencjał

Na wydziale pracuje prężnie pod opieką pracowników naukowo-dydaktycznych kilka kół naukowych studentów. Z corocznych sprawozdań wynika, że formy ich aktywności są bogate i zróżnicowane. Koła organizują cyklicznie spotkania naukowe, w ramach których sami studenci lub zaproszeni przez nich naukowcy wygłaszają referaty, aktywnie włączają się też w przygotowanie Festiwalu Nauki. Członkowie Koła Młodych Romanistów organizują Międzynarodowe Dni Frankonii. Koło Epigraficzne bierze udział w projekcie „Cmentarze ewangelickie województwa lubuskiego z lat 1815-1945, w ramach którego dokonuje inwentaryzacji cmentarzy. Studenci wydają swoje czasopisma (w Instytucie

Filozofii - internetowe, ogólnopolskie czasopismo filozoficzno - kulturowe „Appendix" oraz Internetowe Czasopismo *Filozoficzne Aspekty Genezy;* Koło Naukowe Bibliologów i Edytorów - „Prace Edytorskie"). Od ponad 20 lat Wydział Humanistyczny współpracuje przy organizacji Trójstronnego Międzynarodowego Kolokwium Studenckiego studentów z Polski (Uniwersytet Zielonogórski), Niemiec (Uniwesytet Vechta) oraz Francji (Uniwersytet Angers.

Ocena końcowa 5 *kryterium ogólnego*

W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryterium szczegółowego*

Wydział prowadzi szerokie badania naukowe oraz działalność publikacyjną. Organizuje wiele konferencji naukowych. Badania naukowe są w pełni zgodne z programami kształcenia oferowanymi na ocenianym Wydziale.

Kształcenie na studiach doktoranckich odbywa się w dyscyplinach, w których Wydział prowadzi badania. Wydział Humanistyczny stwarza uczestnikom studiów doktoranckich dobre warunki do pracy naukowej, wspiera ich działania badawcze oraz motywuje do podejmowania starań o granty naukowe i udział w projektach krajowych i międzynarodowych.

Na Wydziale funkcjonuje obecnie wiele studenckich kół naukowych. Ta aktywność traktowana jest przez Wydział Humanistyczny jako istotne wsparcie działań nastawionych na podnoszenie jakości kształcenia oraz na upodmiotowienie studenckich działań naukowych.

6. Uczestniczenie jednostki w krajowej i międzynarodowej wymianie studentów, doktorantów, pracowników naukowych i dydaktycznych oraz współpraca z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami akademickimi, a także z przedsiębiorstwami i instytucjami

Jednostka uczestniczy w wymianie krajowej studentów MOST, lecz koordynator ds. wyjazdów podkreśla małe zainteresowanie studentów tego typu wymianą (w roku 2012/13 wyjechała jedna osoba z UZ, na przyszły rok akademicki zakwalifikowano jedynie czterech studentów). Studenci nie są zainteresowani wyjazdami krajowymi przede wszystkim z uwagi na kosztochłonność wyjazdu (w przypadku wymiany krajowej studenci nie otrzymują stypendiów). Wyjazd krajowe powinny być intensywniej promowane wśród studentów poprzez wskazywanie płynących z takiej wymiany korzyści. Należałoby zastanowić się również nad stworzeniem funduszu, który mógłby choć w niewielkim stopniu dofinansowywać wyjazdy studentów biorących udział w wymianie krajowej.

Studenci mają możliwość uczestnictwa w międzynarodowych wymianach głównie dzięki programom Erasmus oraz DAAD. Zasady rekrutacji do tych programów są zdaniem studentów przejrzyste, a osoby odpowiedzialne za koordynowanie programów wymiany na Wydziale w pełni wywiązują się z powierzonych im obowiązków. Realizacja programów studiów i zaliczanie odbytych zagranicą zajęć po powrocie do Uczelni macierzystej nie budzą zastrzeżeń. Bardzo pozytywnie należy ocenić

dużą liczbę krajów partnerskich współuczestniczących w programach wymiany. WH ma podpisane umowy o wymianie studentów w ramach programu LLP – Erasmus z dwunastoma krajami (Litwą, Hiszpanią, Turcją, Włochami, Belgią, Francją, Czechami, Niemcami, Węgrami, Bułgarią, Łotwą, Słowacją). W roku 2012/2013 na wyjazd w ramach programu Erasmus zakwalifikowało się 40 studentów Wydziału Humanistycznego, na program DAAD 4 osoby. Liczba osób przyjeżdżających z zagranicy jest niewielka (w roku bieżącym dwie osoby). Sposób informowania o wyjazdach w ramach zagranicznych programów oraz ich promocji studenci uważają za odpowiedni i efektywny.

Studenci wysoko ocenili wsparcie materialne osób wyjeżdżających w ramach programu Erasmus, wspomaganych z Własnego Funduszu Stypendialnego Rektora. Studenci wyjeżdżający na wymianę do krajów zachodnich mogą starać się – zwykle z dobrym skutkiem - o pozyskanie dodatkowych funduszy wahających się w granicach 300 – 750 zł,

Należy stwierdzić, że Wydział Humanistyczny wyróżnia się na tle Uczelni w zakresie działalności międzynarodowej z udziałem studentów.

Doktorantom zapewnia się możliwość wyjazdów w ramach programu Erasmus do tych samych ośrodków zagranicznych, z którymi Wydział ma podpisane umowy w zakresie studiów I i II stopnia. W ocenianym okresie do ośrodków zagranicznych w ramach programu wyjechało 4 doktorantów. Doktoranci z ośrodków zagranicznych nie odbywali studiów i praktyk w ramach tego programu na WH. Studenci studiów doktoranckich Wydziału mają dostęp do informacji w zakresie programów międzynarodowych i stypendiów zagranicznych zapewniany przez administrację na szczeblu uczelnianym, a także sprawną obsługę programu Erasmus na Wydziale. W rozmowach przeprowadzonych w czasie wizytacji jako przyczyny braku szerszej wymiany międzynarodowej doktorantów wskazywano m. in. na kwestie materialne ograniczające wyjazdy doktorantów, a także mało atrakcyjne położenie geograficzne Uniwersytetu Zielonogórskiego wpływające na brak zainteresowania doktorantów z zagranicy przyjazdami do Zielonej Góry. Wydział obecnie nie ma propozycji zajęć w języku obcym dla studiów trzeciego stopnia. Silniejszemu przyciągani zagranicznych studentów i doktorantów na prowadzone przez Wydział studia służyłoby być może uatrakcyjnienie oferty dydaktycznej jednostki.

Poza Erasmusem doktoranci wyjeżdżają za granicę głównie w ramach stypendium DAAD, z pozostałych form międzynarodowej wymiany korzystają pojedyncze osoby. Pracownicy naukowo-dydaktyczni Wydziału w ostatnim okresie nie korzystali z możliwości stwarzanych przez program Erasmus.

Jednostka podejmuje działania mające na celu internacjonalizację procesu kształcenia. Wydział dysponuje szeregiem umów pozwalających na wyjazdy zagraniczne pracowników oraz

goszczenie u siebie wybitnych przedstawicieli nauki z zagranicy, sami przeprowadzają także na uczelniach partnerskich wykłady gościnne. Pracownicy WH wykazują dużą mobilność i aktywność na forum nauki międzynarodowej; aktualnie uczestniczą w 10 projektach badawczych o zasięgu międzynarodowym, biorą ponadto udział w realizacji trzech programów międzynarodowych. Są to: 1. Międzynarodowy Program Współpracy „Łemkowie, Bojkowie, Huculi, Rusini- historia, współczesność, kultura materialna i duchowa", Konferencja cykliczna: 2007 Zielona Góra,, 2009 Zielona Góra,2011 Słupsk, 2013 Švidnik (Słowacja), 2. Moduł naukowo-dydaktycznego Ecolinguistics and Ecojournalism w ramach międzynarodowej konferencji Culture in change: ecology, arts and cognitive science - Uniwersytet Południowej Danii w Odense, 3. Europejski Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia; temat projektu: Język jako klucz do współpracy. Stan i prestiż języka sąsiada w polsko-saksońskim regionie przygranicznym - Technische Universität Dresden – 2012 -2014.

Jednostka podejmuje działania mające na celu internacjonalizację procesu kształcenia także poprzez realizację praktyk zagranicznych, zajęć prowadzonych przez zagranicznych uczonych (nie we wszystkich Instytutach) oraz planowaną organizację zajęć prowadzonych w językach obcych itd.

Jak dotąd brak przykładów uczestnictwa studentów w projektach międzynarodowych, studenci nie potrafili też wskazać działań dotyczących projektów, konferencji, konkursów o charakterze międzynarodowym. Kilkoro doktorantów bierze udział w międzynarodowych projektach badawczych. Poszczególne instytuty jednostki podejmują próby poszerzenia internacjonalizacji procesu kształcenia na studiach doktoranckich. Instytut Filologii Germańskiej kontynuuje starania w sprawie powołania do życie międzynarodowej szkoły doktoranckiej w ramach programu ERASMUS MUNDUS, na razie jednak nie zakończyły się one sukcesem. Instytut Historii przygotowuje z Uniwersytetem w Poczdamie umowę o wspólnym doktoracie.

Działania jednostki mające na celu internacjonalizację procesu kształcenia mają wymierny wpływ na efekty i realizację programu kształcenia, pracownicy prowadzący badania i realizujący projekty badawcze lub naukowo-dydaktyczne we współpracy z zagranicą wyniki tych działań prezentują bowiem na wykładach monograficznych oraz zajęciach kursowych i fakultatywnych, włączają w programy seminariów magisterskich, nawiązują do nich w tematach prac magisterskich i doktorskich.

Wydział nie przedstawił dokumentów świadczących o posiadaniu formalnej lub nieformalnej ścieżki modyfikacji efektów kształcenia i realizacji studiów w powiązaniu z procesem internacjonalizacji kształcenia. Władze jednostki sytuację taką tłumaczy niedawno wprowadzonym KRK i dopiero tworzonymi planami dotyczącymi intensyfikacji umiędzynarodowienia procesu kształcenia.

W latach 2007-2012 Wydział Filologiczny realizował współpracę międzynarodową w zakresie badań naukowych i dydaktyki z wieloma uczelniami i instytucjami naukowymi z Niemiec (Berlin, Gießen, Drezno, Jena,

Würzburg, Münster, Bonn), Rosji (Sankt-Petersburg), Białorusi (Witebsk), Włoch (Mediolan), Francji (Paryż), Łotwy (Ryga, Daugavpils), Słowenii (Bańska Bystrzyca), USA (New Haven), Kanady (Toronto), Słowacji (Koszyce, Prešov), Litwy (Wilno) czy też Kuby. Na szczególne podkreślenie wieloletnia umowa w ramach "Partnerskiej Umowy między Instytutami Germanistycznymi" finansowanej przez Niemiecką Akademicką Służbę Wymiany (DAAD) z Justus Liebig Universität Gießen umożliwiającą postępowania kwalifikacyjne na stopnie naukowe, staże naukowe, semestralne stypendia dla studentów i doktorantów.

Podobną aktywność obserwuje się na arenie krajowej. Wydział Humanistyczny współpracuje ściśle z wieloma polskimi ośrodkami akademicki, współpraca ta przybiera formę wspólnych projektów badawczych, członkostwa przedstawicieli kadry ocenianego wydziału w redakcjach naukowych czasopism czy też współpracy przy organizacji ogólnopolskich konferencji oraz kongresów naukowych.

Akredytowana jednostka prowadzi dość różnorodną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, ale zdecydowana większość relacji, kontaktów i konkretnych działań ma miejsce na poziomie instytutów. Wśród podmiotów współpracujących z Wydziałem (a dokładniej z jego instytutami) znajdują się placówki oświatowe, jednostki administracji publicznej (głównie samorządy i ich jednostki organizacyjne) czy też prywatne przedsiębiorstwa (w mniejszym zakresie) oraz szkoły wyższe. Uniwersytet Zielonogórski ma charakter uczelni regionalnej, co powoduje, że interesariusze zewnętrzni Wydziału to przede wszystkim firmy lokalne i regionalne oraz instytucje i organizacje zajmujące się kulturą i edukacją. Współpraca z otoczeniem zewnętrznym ma kilka wymiarów, a charakter głównie naukowy, dydaktyczny, badawczy oraz ekspercki. Należy też zwrócić uwagę na współpracę redakcyjno-naukową, organizację kursów językowych i praktyk zawodowych. Warto pogłębiać dotychczasową współpracę Wydziału z Biurem Karier, ponieważ oferta tej jednostki jest dosyć szeroka, ale należy ją skuteczniej przedstawić studentom i doktorantom, którzy korzystają z niej w stosunkowo niewielkim stopniu.

Pracodawcy obecni na spotkaniu z ZO zwrócili uwagę na rolę bezpośrednich kontaktów z kadrą naukową oraz realizowane w ramach współpracy praktyki studenckie. Interesariusze zewnętrzni mają jednak dość ograniczone poczucie wpływu na programy studiów (odbywa się to w głównej mierze w sposób nieformalny) i są w stosunkowo niewielkim stopniu angażowani do kształtowania oferty edukacyjnej. Wydział w bardzo ograniczonym stopniu współpracuje i podtrzymuje kontakty z absolwentami.

Podsumowując, współpraca jednostki z otoczeniem społeczno – gospodarczym w niewielkim stopniu wiąże się z kształtowaniem oferty edukacyjnej (poza dobrymi praktykami i ciekawymi inicjatywami w ramach prowadzonych studiów podyplomowych oraz niektórymi specjalnościami w ra-

mach studiów I-go i II-go stopnia) oraz określaniem i weryfikacją efektów kształcenia. Ponadto zdecydowana większość działań ma charakter nieformalny i przebiega (w różnym stopniu) na poziomie instytutów. Zdecydowanie większej aktywności wymaga także nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów z absolwentami. Pracodawcy zapytani o gotowość udziału w ciałach kolegialnych, których zadaniem jest budowanie i ocena jakości kształcenia (w tym także ocena efektów kształcenia), pozytywnie odnieśli się do tej propozycji wyrażając gotowość do włączenia się w tego typu działania.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego

W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) W programach krajowej i międzynarodowej wymiany licznie uczestniczą pracownicy naukowo-dydaktyczni i studenci, doktoranci tylko w niewielkim stopniu. Doktoranci są włączani do międzynarodowych programów w niewielkim zakresie, studenci mają nikłą świadomość takich możliwości.

2) Jednostka podejmuje działania mające na celu internacjonalizację procesu kształcenia, nawiązując międzynarodowe umowy, uczestnicząc w europejskich programach i projektach badawczych, inicjując międzynarodowe inicjatywy naukowo-dydaktyczne. Podjęcie kilku innych działań zadeklarowano zaplanowano na najbliższa przyszłość. Rezultaty internacjonalizacji procesu kształcenia mają odzwierciedlenie w programie kształcenia i jego efektach.

3) Jednostka współpracuje z licznymi krajowymi i zagranicznymi ośrodkami akademickimi a formy tej współpracy są różnorodne (międzynarodowe umowy, wymiana w ramach międzynarodowych programów, realizacja wspólnych problemów badawczych, gościnne wykłady, współorganizacja konferencji naukowych, wspólne publikacje

4) Jednostka współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w celu osiągania właściwych efektów kształcenia w stopniu częściowym. Rekomendowane są w związku z tym pewne działania, które pogłębią, poszerzą i sformalizują dotychczasową współpracę z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego:

- usystematyzowanie dotychczasowej współpracy z otoczeniem zewnętrznym i wyjście ponad działania koncentrujące się w poszczególnych instytutach,

- opracowanie i wdrożenie systemu pozyskiwania informacji od pracodawców na temat sytuacji zawodowej absolwentów, a w szczególności ich mocnych i słabych stron (ich dokład-

na identyfikacja pozwoli na prowadzenie skutecznych i efektywnych działań służących ustalaniu i ocenie efektów kształcenia, w tym także ewentualnych działań naprawczych),

- włączenie przedstawicieli pracodawców do gremiów funkcjonujących w ramach Wydziałowego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia,

- nawiązywanie i podtrzymywanie ściślejszych kontaktów z absolwentami,

- pogłębienie współpracy z Biurem Karier.

7. Wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne zapewniane przez jednostkę studentom i doktorantom w procesie uzyskiwania

1. Wdrożony w jednostce system opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej nad studentami ma swoje mocne i słabe strony. Studenci na spotkaniu z zespołem oceniającym na ogół wysoko ocenili udzielane im w trakcie studiów wsparcie naukowe i dydaktyczne. Wymieniali tu możliwość swobodnej obieralności dużej części przedmiotów, możliwość ubiegania się o indywidualny tok studiów zapisaną w *Regulamin Studiów,* dostępność Władz Wydziału oraz nauczycieli akademickich i bardzo dobre relacje z nimi, regularność prowadzenia zajęć i konsultacji, możliwość wielorakiego kontaktu z nauczycielami akademickimi (konsultacje, rozmowy po zajęciach, droga telefoniczna i internetowa). Studenci piszący pracę dyplomową mają prawo do indywidualnego wyboru promotora oraz możliwość pisania pracy z obszaru związanego z dziedziną, w której się rozwijają/specjalizują, a zasady dyplomowania są im znane i oceniają je jako przejrzyste. Studenci skrytykowali jedynie sposób przeprowadzania zapisów na seminaria dyplomowe, czasami uniemożliwiający studentom swobodny wybór seminarium.

W ramach opieki naukowo-dydaktycznej Uczelnia udostępnia studentom platformę internetową obsługującą proces dydaktyczny, umożliwiającą studentom uzyskanie informacji dotyczących planów studiów, otrzymanych ocen, aktualnych ogłoszeń itp.. Działanie platformy studenci oceniają jako w pełni zadowalające.

Regulamin Studiów, pozytywnie zaopiniowany przez Parlament Studentów UZ, ma treść przejrzystą i w znacznej części zgodną z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Obawy budzi jedynie *Art. 38 Ust 4 Regulaminu: „Student, który na egzaminie komisyjnym uzyskał ocenę niedostateczną, zostaje skreślony z listy studentów. Postanowienie to nie dotyczy przypadku, o którym mowa w ust. 3 oraz przypadku, gdy ocena, o której mowa w ust. 1, jest pozytywna.”. Artykuł 190 ust. 2 Ustawy* przewiduje możliwość podjęcia przez Dziekana fakultatywnej decyzji o skreśleniu z listy studentów z powodu stwierdzenia braku postępów w nauce, jednakże obligatoryjne skreślenie w

przypadku niezaliczenia egzaminu komisyjnego **wykracza poza niezbędne do podjęcia takiej decyzji przesłanki określone w *art. 190 ust.1***

Czas otwarcia dziekanatu (10.00 – 13.00) jest dla studentów, uczestniczących zwykle w dopołudniowych zajęciach, zbyt krótki. Skarżyli się także na obsługę sekretariatu Instytutu Filologii Germańskiej, często załatwiającej nawet drobne sprawy studentów dopiero po ingerencji przełożonych.

Podziału świadczeń pomocy materialnej dokonują zgodnie z *Art. 175 ust 4. Ustawy* Wydziałowa Komisja Stypendialna oraz Odwoławcza Komisja Stypendialna. Skład komisji jest zgodny z *Art. 177 ust 3* – studenci stanowią większość składu tych. gremiów. Kwoty przyznawanych stypendiów socjalnych, rektorskich, zapomóg odpowiadają potrzebom studentów. Wyróżnić należy dodatkowych fundusz stypendialny Uczelni, tzw. Nagrodę Rektora w wysokości od 100 do 500 zł, przyznawaną studentom za działalność na rzecz Uniwersytetu Zielonogórskiego. Studenci obecni na spotkaniu z zespołem oceniającym nie słyszeli jednak o takiej nagrodzie, należałoby ją zatem intensywniej propagować.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci **negatywnie ocenili działający w uczelni system przyznawania stypendiów.** Punktacja związana z poszczególnymi kryteriami jest ich zdaniem niejasna i przypisywana według zmiennych zasad, czasami towarzyszą jej dodatkowe wymagania. Niektórzy studenci na przykład nie otrzymali – przewidzianych w Regulaminie - punktów za dodatkowe kursy, szkolenia itp., gdyż zażądano od nich przedstawienia tłumaczenia certyfikatów z kursów językowych przez tłumaczów przysięgłych. Sytuacja taka doprowadziła do niesprawiedliwego podziału stypendiów i nieuzasadnionego podziału środków przeznaczonych przez Uczelnię na konkretne cele, a pokrzywdzeni nie zgłosili skargi z obawy przed utratą całości stypendium, co dowodzi poza wszystkim braku systemowych rozwiązań kwestii spraw konfliktowych w uczelni i jednostce.

Przedstawione zespołowi oceniającemu wzory umów student-uczelnia oraz rozmowy z Władzami Wydziału ujawniły, że nie jest podpisywana ze studentami stacjonarnymi umowa regulująca szczegółowo warunki odpłatności za studia. Taka umowa podpisywana jest jedynie w przypadku, kiedy student zobowiązany został do wniesienia dodatkowych opłat, np. za powtarzanie przedmiotu, studiowanie niestacjonarne itd. Takie działanie jest niezgodne *z Art. 160 ust. 3 Ustawy*, jednostka powinna bowiem podpisać ze wszystkimi studentami Wydziału umowy określające warunki odpłatności za studia.

W ramach działającego na Uczelni systemu stworzone zostało stanowisko pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych, którego zadaniem jest opieka i zapewnianie możliwości rozwoju osobom z niepełnosprawnościami. Obecnie na Wydziale studiuje ponad 50 osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Budynki Wydziału są w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, znajdują się tam podjazdy, poręczę, windy, toalety. Osoby z niepełnosprawnościami innymi niż ruchowe mają możliwość skorzystania ze specjalnie przystosowanych miejsc w bibliotekach. W przypadku posiada-

nego orzeczenia o niepełnosprawności studenci mogą również korzystać ze specjalnie przygotowanych pokojów akademickich.

Doktoranci mają zapewnione wsparcie naukowe w zakresie przygotowywania rozpraw doktorskich i prowadzenia prac badawczych przez opiekunów naukowych/promotorów (jeden promotor sprawuje opiekę nad ok. 1-6 doktorantami). W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym podkreślili pomoc udzielaną im w procesie kształcenia przez kadrę naukowo-dydaktyczną Wydziału, a także kierownika studiów doktoranckich i Władze Dziekańskie. Stwierdzili, że mają dobry bieżący kontakt z nauczycielami akademickimi, z którymi mogą konsultować się w czasie dyżurów bądź w innych ustalonych formach kontaktu (mailowo, telefonicznie).

Doktoranci WH są objęci systemem wsparcia materialnego, który funkcjonuje w Uniwersytecie. W jego ramach mogą ubiegać się o stypendium socjalne, zapomogi, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendium dla najlepszych doktorantów, stypendium doktoranckie (i jego zwiększenie), stypendium Uniwersytetu Zielonogórskiego dla uczestników pierwszego roku studiów doktoranckich oraz cudzoziemców odbywających studia doktoranckie jako stypendyści uczelni. Mogą się także ubiegać się o środki z dotacji na finansowanie działalności polegającej na prowadzeniu badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich; zespołowi oceniającemu nie zostały jednak przedstawione dokumenty potwierdzające przyznanie tego rodzaju środków.

Doktoranci na spotkaniu z zespołem oceniającym zgłaszali nieprawidłowości występujące w systemie stypendialnym. Wiążą się one m. in. z ustalonymi kryteriami przyznawania stypendiów (doktoranci wskazywali na przykład na ich nieprawidłowy dobór i nieprzejrzystość przyjętej punktacji). Doktoranci zgłosili też liczne wątpliwości dotyczące funkcjonowania uczelnianego systemu SKEP (System Komputerowej Ewidencji Publikacji), a w szczególności niezrozumiałych ich zdaniem zmian punktacji publikacji w tym systemie (punktacja według systemu SKEP wykorzystywana jest w procedurze przyznawania zwiększenia stypendium doktoranckiego). Uczelnia zapewnia możliwości ubiegania się przez doktorantów o katalog świadczeń zawarty w ustawie z dn. 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), ale z przedłożonych dokumentów wynika niekorzystna tendencja w zakresie wsparcia materialnego doktorantów, np. wraz z wzrastającą liczbą uczestników studiów doktoranckich maleje liczba przyznawanych stypendiów doktoranckich (w roku akademickim 2009/2010 - 12 osób; 2010/2011 – 8 osób; 2011/2012 – 7 osób; 2012/2013 – 4 osoby na ogólną liczbę 78 doktorantów). W semestrze letnim 2012/13 odstąpiono ponadto od ogłoszenia konkursu na stypendium Uniwersytetu Zielonogórskiego (Zarządzenie nr 14 Rektora UZ z dn. 4.02.2013). Doktoranci informowali także o problemach związanych z obsługą administracyjną systemu stypendialnego polegających na wydłużeniu procedury przyznawania stypendiów ze względu na znaczny

wzrost liczby doktorantów po tegorocznej rekrutacji i konieczność rozpatrzenia większej liczby wniosków (co potwierdza dokumentacja przedłożona do wglądu w czasie wizytacji). Z dokumentacji tej wynika także, że w bieżącym roku akademickim w trakcie procedury przyznawania stypendium doktoranckiego dokonano zmian regulacji w zakresie przyznawania tego stypendium (Zarządzenie nr 120 Rektora UZ z dn. 19.12.2012 r. § 9, udostępniony protokół posiedzenia Dziekańskiej Komisji Stypendiów Doktoranckich z dn. 14.11.2012 r., pismo z dn. 19.12.2012 r.), co jest nieprawidłowe, należy bowiem zwracać uwagę na zachowywanie odpowiednio długiego *vacatio legis* dla przepisów w zakresie pomocy materialnej oraz bezzwłoczne, skuteczne podawanie wprowadzanych zmian do wiadomości doktorantów. W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym doktoranci informowali także o trudnościach w przepływie informacji w zakresie działania systemu stypendialnego na Wydziale np. nieskutecznym powiadomieniu doktorantów o naborze wniosków o przyznanie zwiększenia stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na realizację zadań projakościowych w bieżącym roku akademickim. Odnosząc się ogólnie do obsługi administracyjnej studiów doktoranckich na Wydziale doktoranci wskazali na niekorzystne zmiany dokonane w tym obszarze na początku roku akademickiego i pewne niedogodności spowodowane wdrażaniem się nowych pracowników w zakres swoich obowiązków. Doktoranci podkreślili, że niewystarczające wsparcie materialne ze strony Uczelni stwarza konieczność podejmowania przez nich pracy zawodowej, co przekłada się na długi czas przygotowywania rozpraw doktorskich i wydłużony termin kończenia studiów, a ponadto na zmniejszenie innego rodzaju aktywności w ramach Uczelni.

Oceny wsparcia naukowego, dydaktycznego i materialnego nie dokonuje się w jednostce i uczelni w sposób systemowy, doktoranci swoje uwagi lub sugestie zgłaszają kierownikowi studiów doktoranckich lub Władzom Dziekańskim, działania w tym obszarze podejmuje także samorząd doktorantów. Zalecane byłoby położenie większego nacisku na sformalizowany udział doktorantów w ocenie działania systemu opieki naukowej, dydaktycznej, a w szczególności materialnej, którym są objęci.

Na WH działa Koło Naukowe Doktorantów Literaturoznawców, które intensywnie współpracuje z kołami studenckimi (wspólny udział w odczytach, wyjazdach naukowych, organizacji konferencji, ale także działalności badawczej). Działalność wydziałowych studenckich i doktoranckich kół naukowych jest wspierana finansowo przez Uniwersytet oraz Radę Doktorantów.

2. System rozpatrywania skarg i rozwiązywania sytuacji konfliktowych na studiach I i II stopnia określony jest w Statucie UZ i Regulaminie studiów, na studiach doktoranckich natomiast w Statucie UZ, Regulaminie studiów doktoranckich i Regulaminie samorządu doktorantów. Na szczeblu Uczelni działania w tym obszarze należą do kompetencji komisji dyscyplinarnych dla studentów i doktorantów oraz właściwych organów samorządu studenckiego i doktoranckiego. Z dostarczonych przez Wydział

dokumentów (Uchwały nr 31 oraz 33 Senatu UZ z dnia 7 listopada 2012 roku) wynika, że skład uczelnianej komisji dyscyplinarnej ds. studentów oraz odwoławczej komisji dyscyplinarnej jest niezgodny z *Art. 213 ust 5 Ustawy*. Studenci stanowią mniejszą część komisji w stosunku do liczby nauczycieli akademickich (nie licząc Przewodniczącego zespołu). Zgodnie z Ustawą obie Komisje muszą uzupełnić skład o członków będących studentami, tak aby stanowili połowę ich składu.

Wydział Humanistyczny nie posiada formalnych mechanizmów rozpatrywania skarg i rozwiązywania sytuacji konfliktowych studentów i doktorantów. Zgodnie ze stwierdzeniem władz Wydziału system rozpatrywania takich spraw w przypadku studentów polega na poinformowaniu o problemie Prodziekana ds. Studenckich lub opiekuna roku, którzy powinni na bieżąco rozwiązać studenckie problemy. Nie wszyscy studenci WH wiedzą jednak o istnieniu funkcji opiekuna roku, poza tym uważają, że obie ścieżki załatwiania skarg i sytuacji konfliktowych nie zapewniają im anonimowości i nie chronią przed ewentualnymi konsekwencjami. Trzeba więc stwierdzić, że efektywność systemu rozpatrywania skarg i rozwiązywania sytuacji konfliktowych jest niedostateczna. Należałoby wprowadzić ścieżkę postępowania umożliwiającą studentom anonimowe wskazywanie występujących problemów, na przykład w formie ankiety badającej poziom zadowolenia ze studiów.

W przypadku doktorantów ewentualne skargi są zgłaszane Kierownikowi studiów doktoranckich oraz Prodziekanowi ds. studenckich. Doktoranci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym zgłaszali jednak potrzebę opracowania na Wydziale ankiety ewaluacyjnej badającej poziom zadowolenia ze studiów. Słuchacze studiów podyplomowych nie potwierdzili istnienia formalnych mechanizmów rozwiązywania sytuacji konfliktowych, stwierdzili jednak, że dotąd takich sytuacji nie było.

Analiza otrzymanych dokumentów oraz rozmów przeprowadzonych zarówno ze studentami jak i Władzami Wydziału pozwala stwierdzić, że wewnętrzne procedury zapewnienia jakości w zakresie dotyczącym zasięgania opinii studentów nie mają charakteru kompleksowego. Studenci są członkami działającego na Wydziale Zespołu ds. Jakości Kształcenia, ich udział w kształtowaniu elementów systemu jest jednak minimalny. Mechanizm zasięgania opinii studenckiej sprowadza się głównie do przeprowadzania ewaluacji nauczycieli akademickich poprzez ankiety (w lutym br. przeprowadzona została pierwsza od kilku lat ankietyzacja). Nieupowszechnianie wyników tej ankiety ewaluacyjnej potęguje wśród studentów poczucie braku wpływu na jakość kształcenia i dokonywane na Wydziale zmiany. Wyniki ankietyzacji nie były dotychczas wykorzystywane do doskonalenia jakości kształcenia oraz wprowadzenia ewentualnych działań naprawczych na Wydziale.

Dobrą praktyką projakościową Uczelni jest włączanie studentów w struktury organów wydziałowych i uczelnianych, udział studentów w działaniach mających na celu doskonalenie jakości kształcenia jest jednak niewielki. Studenci Wydziału Humanistycznego są członkami Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, ale nie są włączani w działania związane z jakością kształcenia (np. w tworzenie wydziałowego kwestionariusza oceny prowadzących, budowanie strategii Wydziału i inne działa-

nia dotyczące podnoszenia jakości kształcenia), są przeważnie biernymi członkami organów związanych z jakością kształcenia.

3. W akredytowanej jednostce działa samorząd studencki, jego aktywność jest jednak niewielka, co studenci na spotkaniu z ZO ocenili krytycznie. Demonstrowali też niską świadomość praw, zadań i obowiązków swych przedstawicieli tworzących Samorząd Studentów. Należałoby podjąć w jednostce działania promocyjne i informacyjne związane z funkcją samorządu.

Doktoranci Uniwersytetu Zielonogórskiego mają swój samorząd, który działa zgodnie z Regulaminem zatwierdzonym przez Senat Uczelni (Uchwała nr 98 Senatu UZ z dnia 29.04.2009 r.) . Doktoranci WH mają swoich przedstawicieli Radzie Doktorantów działającej na szczeblu uczelnianym i opiniującej w sprawach dotyczących kształcenia na studiach trzeciego stopnia, są włączeni w prace uczelnianych i wydziałowych organów realizujących działania w zakresie poprawy jakości kształcenia na WH. Mają swoich reprezentantów w uczelnianym Zespole ds. Zapewniania Jakości Kształcenia oraz Zespole ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia, a także działającym na WH Wydziałowym Zespole Zapewnienia Jakości Kształcenia. Z rozmów przeprowadzonych z doktorantami i Władzami Dziekańskimi WH wynika, że współpraca obu stron układa się dobrze, doktoranci jednak słabo angażują się w sprawy organizacyjne związane z funkcjonowaniem studiów doktoranckich, co wiąże się zapewne z faktem, że większość z nich pracuje zawodowo.

Z dostarczonej przez Wydział listy członków Rady Wydziału Humanistycznego wynika, że liczba studentów i doktorantów w Radzie Wydziału wynosi 9 osób na 86 członków. Studenci i doktoranci stanowią więc niecałe 12 % składu, co jest niezgodne z *Art. 67 ust. 4 Ustawy,* w którym liczbę studentów i doktorantów z pełnymi prawami członkowskimi w Radzie Wydziału określa się na minimum 20%.

Nie został spełniony wymóg przeprowadzanie przez Samorząd Studencki „Szkolenia z praw i obowiązków studenta", do którego– zgodnie z *Art. 170 ust. 2*. – ma prawo każdy student. Celem tego szkolenia jest zwiększenie świadomości studentów na temat ich praw i obowiązków; należałoby wprowadzić je na Wydziale. Parlament Studentów deklaruje, że od nowego roku akademickiego szkolenie będzie przeprowadzane kompleksowo na wszystkich wydziałach Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Ocena końcowa 7 *kryterium ogólnego*

ZNACZĄCA

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) Studenci i doktoranci mają zapewnione właściwe wsparcie naukowe, dydaktyczne i częściowo materialne ze strony Wydziału. System opieki dydaktycznej i naukowej umożliwia im osiągnięcie założonych efektów kształcenia. Zarówno studenci jak doktoranci zgłaszali krytyczne uwagi do działania systemu materialnego wsparcia, jakim są objęci. Wydział przykłada dużą wagę do ułatwień dla studentów niepełnosprawnych.

2) Na uczelni funkcjonuje system rozwiązywania sytuacji konfliktowych na studiach wszystkich stopni, nie został on jednak wprowadzony na Wydziale Humanistycznym. **Liczba studentów *w* Uczelnianych Komisjach Dyscyplinarnych ds. studentów nie spełnia wymogów Ustawowych.**

3) Przedstawiciele studentów i doktorantów WH są włączeni w prace uczelnianych i wydziałowych organów realizujących działania w zakresie poprawy jakości kształcenia w uczelni i na WH, w niewielkim jednak stopniu partycypują w konkretnych działaniach projakościowych w zakresie kształcenia na studiach I, II i III stopnia. Samorząd studencki dział niezbyt efektywnie, aktywność samorządu doktorantów została oceniona wyżej. Działalność obu samorządów jest wspierana przez władze Uczelni i Wydziału. Na WH nie został spełniony ustawowy wymóg przeprowadzania przez Samorząd Studencki „Szkolenia z praw i obowiązków studenta".

8. Spójność systemu wewnętrznych przepisów prawnych normujących proces zapewnienia jakości kształcenia, oraz jego zgodność z przepisami powszechnie obowiązującymi

Ocena kompletności i spójności wewnętrznych przepisów prawnych normujących proces zapewnienia jakości kształcenia zawartych w dokumentach (decyzje, zarządzenia, uchwały) dotyczących prowadzonej polityki jakości, celów jakościowych, strategii realizacji tych celów oraz wprowadzenia i doskonalenia systemu zapewnienia jakości i zarządzania tym systemem.

Aktualne założenia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia realizowanego w Uniwersytecie Zielonogórskim zostały przyjęte na mocy Uchwały Senatu nr 84 z dn. 27.02.2013 r. Aktualnie na poziomie Uczelni prowadzone są prace mające na celu dokonanie opisu procedur systemu, których powyższa uchwala nie zawiera. Dotychczas stosowane procedury obowiązywały na podstawie Uchwały Senatu nr 319 z dn. 26.09.2007 r., a wcześniej nr 161 z dn. 24.03.2004 r. W związku z trwającym procesem doskonalenia procedur wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, a zwłaszcza podjęciem przez Senat w dn. 27.02.2013 r. Uchwały nr 84 uchylającej poprzednią powodując, iż procedury określone w 2007 r. utraciły moc prawną, Senat Uczelni postanowił, iż do czasu wprowadzenia nowych dokumentów i procedur zachowują ważność dotychczasowe, stanowiące załącznik do Uchwały nr 319 z 2007 roku. (Uchwała Senatu nr 101 z dnia

18.04.2013 r. w sprawie dokumentów i procedur uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia).

W 2007 roku opracowaniem systemu oceny jakości kształcenia zajmował się Zespół ds. Opracowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia powołany przez Rektora Uczelni Zarządzeniem nr 32 z dn. 15.05.2007 r. W 2008 r. w celu realizacji zadań związanych ze stałą poprawą jakości kształcenia powołano roboczy Zespół ds. Jakości Kształcenia, który realizował zadania związane z: projektowaniem działań wynikających z założeń systemu zapewniania jakości kształcenia, analizą realizacji celów systemu przez wydziałowe zespoły ds. zapewniania jakości kształcenia oraz przygotowywaniem sprawozdań i raportów dla Rektora i Senatu o stanie jakości kształcenia. W 2012 roku Zarządzeniem Rektora nr 108 z dn. 08.11.2012 r. powołano Zespół ds. doskonalenia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Nadzór nad Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia na szczeblu centralnym sprawuje Rektor, funkcję koordynacji, nadzór nad funkcjonowaniem pełni Prorektor ds. Jakości Kształcenia oraz Pełnomocnik ds. Jakości Kształcenia, natomiast na poziomie wydziałów odpowiedzialni są Dziekani i Pełnomocnicy ds. Jakości Kształcenia.

Z aktualnie obowiązującego zakresu określonego w § 3 zał. nr 1 Uchwały Senatu nr 84 z dn. 27.02.2013 r. wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia obejmuje zapewnianie, doskonalenie, promocję i kontrolę jakości kształcenia w Uczelni, w szczególności: - wytyczne dla Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia w zakresie analizowania i opracowywania dokumentów dotyczących programów kształcenia zgodnie z KRK, - metody monitorowania procesu kształcenia tj. organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych, metod i form kształcenia oraz sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiąganych przez studenta, doktoranta, słuchacza studiów podyplomowych, metody rozwijania mobilności studentów i doktorantów, - metody poprawy jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego, - monitorowanie karier zawodowych absolwentów oraz ich opinii w zakresie przygotowania do pracy zawodowej - procedury współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, - system motywowania, oceniania i nagradzania nauczycieli akademickich oraz doktorantów za działania na rzecz jakości kształcenia, - informatyzację obsługi studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych i działań administracji, - inne zadania wynikające z rozwoju Uczelni, przepisów prawa i współpracy z innymi podmiotami.

W wyniku zmian dokonanych w systemie w lutym 2013 r. nastąpiło rozproszenie jego struktury organizacyjnej zarówno na poziomie Uczelni, jak i Wydziału. Zarządzeniem Rektora nr 28 z dn. 11.03.2013 r. powołano Uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia, którą stanowią: Zespół ds. Zapewniania Jakości Kształcenia i Zespół ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia. Przewodniczącym Rady oraz Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia jest Pełnomocnik ds. Jakości Kształcenia, natomiast

Zespołu ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia Pełnomocnik ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia. Składy osobowe powyższych Zespołów wskazują, iż w pracach uczestniczą przedstawiciele studentów i doktorantów. Zgodnie z zapisem w § 6 ust. 6 Uchwały Senatu nr 84 z dn. 27.02.2013 r. do zadań Uczelnianej Rady należy opracowywanie procedur służących zapewnieniu jakości kształcenia w Uczelni, rekomendowanie działań doskonalących proces kształcenia, monitoring i merytoryczne wspieranie działań Wydziałowych Zespołów/Komisji ds. Jakości Kształcenia, przedstawianie Rektorowi rocznego sprawozdania z funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Powyższe zadania rozkładają się na działalność Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia i Zespołu ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia stanowiących Uczelnianą Radę. Uchwałą Senatu nr 26 z dn. 07.11.2012 r. powołano Komisję ds. Kształcenia, której przewodniczy Prorektor ds. Jakości Kształcenia

W wyniku oglądu dokumentacji niepokoi fakt, iż Wydział Humanistyczny jest dopiero na etapie wdrażania założeń wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, pomimo iż wewnętrzny system funkcjonuje w Uczelni od 2007 roku. Ponadto Wydział nie zastosował się do procedur dotyczących przeprowadzania ocen i analiz wpływających na jakość kształcenia określonych w 2007 r. Początek tworzenia się struktury wewnętrznego systemu na Wydziale miał miejsce 27.11.2012 r., kiedy na mocy Uchwały Rady Wydziału z Dziekańskiej Komisji ds. KRK utworzono Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia, któremu przewodniczy Prodziekan ds. Nauki i Jakości Kształcenia. W składzie osobowym wskazano przedstawicieli studentów i doktorantów. Z zapisu w 7 ust. 1 Uchwały Senatu nr 84 z dn. 27.02.2013 r. wynika, iż na poziomie Wydziału Dziekan powinien powołać Wydziałową Komisję składającą się z Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Wydziałowego Zespołu ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia, stąd struktura wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni nie jest spójna, a na Wydziale Humanistycznym nie jest zgodna z zapisami powyższej Uchwały. Zakres kompetencji Wydziałowej Komisji określono w § 7 ust. 4 w/w Uchwały do których należą: wdrażanie ogólnouczelnianych procedur służących zapewnianiu jakości kształcenia, analiza i opiniowanie programów kształcenia, projektów nowych programów w zakresie ich zgodności z misją i strategią Uczelni oraz Wydziału, w tym z przepisami powszechnie obowiązującymi, analizowanie wyników oceny jakości kształcenia, rekomendowanie Dziekanowi działań podnoszących jakość kształcenia oraz monitorowanie wykonania tych działań, przedstawianie Dziekanowi, Radzie Wydziału oraz Uczelnianej Radzie sprawozdań z funkcjonowania systemu zapewniania jakości kształcenia na Wydziale. Przedstawiona do wglądu Komisji dokumentacja potwierdza przekazywanie sprawozdania przez Prodziekana Wydziału do Prorektora ds. Jakości Kształcenia, natomiast nie stwierdzono jego prezentacji na posiedzeniu Rady Wydziału.

A zatem zgodnie z przydziałem kompetencji na Wydziale Humanistycznym rozpoczyna się realizację założeń wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia ustalonych na poziomie Uczelni. Obecnie oczekuje się także na odgórne wytyczne dotyczące zmian procedur i wzorów arkuszy, natomiast niezrozumiały jest fakt dotychczasowej bierności Wydziału w zakresie wdrażania postanowień uchwał Senatu. Z otrzymanych informacji wynika, iż Wydział uczestniczy w trwających pracach, ponadto prowadzi współpracę z organami na szczeblu Uczelni zajmującymi się jakością kształcenia, występuje także przepływ informacji zwłaszcza w zakresie wprowadzanych zmian.

Przedstawiona do wglądu Komisji dokumentacja potwierdza działanie na poziomie Uczelni Komisji ds. Kształcenia oraz Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia. Na poziomie Wydziału poinformowano, iż dotychczas spotkania Zespołu zajmującego się jakością kształcenia nie były protokołowane, także Wydziałowa Komisja ds. Krajowych Ram Kwalifikacji formalnie nie sporządzała dokumentacji; w obu przypadkach dysponuje się wyłącznie elektroniczną korespondencją.

W zakresie *oceny systemu podejmowania decyzji dotyczących zarządzania jakością* stwierdza się, iż formalnie kompetencje organów działających na poziomie Uczelni i Wydziału określa Statut Uczelni, a także Zarządzenie Rektora nr 77 z dn. 26.09.2012 r. w sprawie podziału kompetencji prorektorów oraz nr 25 z dn. 16.04.2012 r. z późn. zm. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego. Ponadto przydział zadań określa Uchwała Senatu wprowadzająca wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia. Wnioskuje się, iż podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania jakością (stosownie do przydzielonych kompetencji) jest dostatecznie przejrzyste na poziomie centralnym, natomiast na poziomie Wydziału zauważalne jest długo trwające nie wywiązywanie się z powierzonych zadań w zakresie wdrażania procedur wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. W w/w strukturze ujęto studentów, doktorantów nie stwierdzono potrzeby włączenia do gremiów Wydziału interesariuszy zewnętrznych tj. przedstawicieli otoczenia społeczno- gospodarczego, w tym rynku pracy.

W zakresie *oceny i weryfikacji programów kształcenia* odpowiedzialność lokuje się na poziomie Zakładów, Instytutów oraz Wydziału, w tym głównie na Dyrektorach Instytutów, którzy zgłaszają propozycje zmian bezpośrednio do Dziekana, następnie sprawa jest prezentowana Radzie Wydziału. Ocena i weryfikacja programów kształcenia odbywa się także pod względem merytorycznym oraz zgodności z KRK, powyższy obowiązek spoczywa na Prodziekanach Wydziału. Opracowaniem programów kształcenia zbudowanych w oparciu o efekty kształcenia na poziomie Wydziału zajmowała się: Wydziałowa Komisja ds. Krajowych Ram Kwalifikacji w obszarze nauk humanistycznych i w obszarze nauk społecznych powołana Uchwałą Rady Wydziału z dn. 31.01.2012 r., której efektem prac było zatwierdzenie przez Radę Wydziału efektów i programów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych na Wydziale: Uchwała Rady Wydziału z dn. 20.03.2012 r. Procedura dotycząca tworzenia i uchwalania programów kształcenia została określona w Uchwale

Senatu nr 454 z dn. 30.11.2011 r., której zapisy wskazują na obowiązek uwzględnienia przy opracowywaniu efektów kształcenia wyników z monitorowania losów zawodowych absolwentów oraz opinii podmiotów zewnętrznych, w tym dokonywanie analizy zgodności efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy.

Ocena i weryfikacja efektów kształcenia odbywa się z wykorzystaniem tradycyjnych form i metod przez prowadzących zajęcia, natomiast w procesie dyplomowania poprzez procedurę wyrywkowego sprawdzania prac dyplomowych w programie Plagiat.pl zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 38 z dn. 16.05.2012 r. w sprawie limitu ilościowego prac dyplomowych przeznaczonych do kontroli w Systemie Plagiat pl. na Uniwersytecie Zielonogórskim, który dla Wydziału Humanistycznego wynosi 100 prac w okresie od 1 maja 2012 r. do 30 kwietnia 2013 r.

Zwraca się szczególną uwagę na fakt, iż na Wydziale Humanistycznym nie dokonuje się oceny jakości prowadzenia zajęć dydaktycznych poprzez hospitację. Na poziomie Uczelni opracowano Kartę hospitacji zajęć dydaktycznych, która stanowi Załącznik nr 6 do Uchwały Senatu nr 319 z dn. 26.09.2007 r., natomiast w Załączniku nr 5 przedstawiono procedurę jej przeprowadzania, z której wynika, iż podlegają jej wszyscy nauczyciele akademiccy (jeden raz na 4 lata), natomiast asystenci co najmniej 1 raz w roku akademickim, w tym dodatkowa hospitacja może być prowadzona na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej lub Rektora. W związku z potwierdzeniem informacji, iż hospitacji się nie przeprowadza należy stwierdzić, iż w/w procedura jako narzędzie wewnętrznego systemu nie jest na Wydziale Humanistycznym stosowane. Podobnie do oceny jakości prowadzonych zajęć nie zasięgano opinii studentów, w tym nie wykorzystywano narzędzia wewnętrznego systemu w postaci *ankietyzacji*. Na poziomie Uczelni w zależności od formy prowadzonych zajęć określono wzory ankiet stanowiące Zał nr. 1, 2A, 2B uchwały wprowadzającej system z 2007 r., których celem zasadniczo powinno być podnoszenie jakości zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli akademickich oraz realizowanie polityki kadrowej, natomiast na Wydziale Humanistycznym po raz pierwszy od kilku lat badanie zostało przeprowadzone w semestrze zimowym roku ak. 2012/2013 z wykorzystaniem zmodyfikowanego przez Wydział arkusza ankiety. Do wglądu Komisji przedstawiono dane statystyczne, z którymi dotychczas zapoznali się wyłącznie Dyrektorzy Instytutów, nie dokonano opracowania wyników, w tym nie uruchomiono jeszcze kanałów dostępu do wyników ocenionym pracownikom, studentom i słuchaczom studiów podyplomowych. Badaniem nie zostali objęci uczestnicy studiów doktoranckich. Ponadto trudne jest do stwierdzenia czy w wyniku dokonanej analizy i weryfikacji wyników wskazuje się na podejmowanie działań doskonalących jakość kształcenia.

Zapewnianie jakości kształcenia odbywa się poprzez procedurę przeprowadzania konkursów na stanowiska nauczycieli akademickich, które stanowią odzwierciedlenie doboru wykwalifikowanej kadry, zgodnie z wytycznymi określonymi przez Senat w Uchwale nr 452 z dn. 30.11.2011 r. w

sprawie ogłaszania konkursów jako postępowania kwalifikacyjnego przy nawiązywaniu stosunku pracy z nauczycielami akademickimi na Uniwersytecie Zielonogórskim oraz Rektora w Zarządzeniu nr 79 z dn. 07.12.2011 r. w sprawie procedury ogłaszania konkursów jako postępowania kwalifikacyjnego przy nawiązywaniu stosunku pracy z nauczycielami akademickimi. W wyniku oglądu dokumentacji z posiedzeń Rady Wydziału stwierdza się, iż powyższa procedura jest stosowana.

W zakresie *monitorowania losów zawodowych* a*bsolwentów* przedstawiono informacje, iż Wydział nie przeprowadza badania we własnym zakresie, gdyż koordynowane przez Biuro Karier jest ono zadaniem Zespołu ds. Monitorowania Karier Zawodowych Absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego powołanego przez Rektora Zarządzeniem nr 12 z dn. 30.01.2012 r. Zadania związane z monitorowaniem karier zawodowych absolwentów, w tym podział zadań poszczególnych jednostek organizacyjnych Uczelni w zakresie prac określa Zarządzenie Rektora nr 26 z dnia 16.04.2012 r. Obecnie władze Wydziału dysponują wynikami z badania pilotażowego przeprowadzonego przez Instytut Socjologii w zakresie monitorowania losów zawodowych absolwentów wszystkich Wydziałów Uczelni.

W zakresie monitorowania kadry prowadzącej zajęcia na Wydziale powinna być prowadzona *ocena pracowników*, natomiast do wglądu Komisji przedstawiono dokumentację z oceny nauczycieli akademickich za okres 2004-2007, zapewniono także, iż jest ona ostatnią przeprowadzaną na Wydziale. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż naruszono zapisy art. 132 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.) oraz par. 137 Statutu Uczelni. Obecnie Uchwałą Rady Wydziału z dn. 19.03.2013 r. powołano Komisję ds. Oceny Pracowników. Do oceny wykorzystano Kartę informacyjną nauczyciela akademickiego określoną w Zał nr. 3 Uchwały z 2007 r. w sprawie wprowadzenia systemu, z której wynika, iż podstawę oceny nauczyciela akademickiego stanowi jego dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny, zaznaczono także, iż elementem oceny dotyczącej wypełniania przez nauczyciela akademickiego obowiązków dydaktycznych jest opinia studentów wyrażona w anonimowych ankietach oraz ocena z przeprowadzonych hospitacji. W obecnym etapie ocena pracowników nie jest przeprowadzana, nie wykorzystuje się jej wyników w procesie decyzyjnym o jakości kształcenia, a także w realizacji polityki kadrowej.

W zakresie *dostępności informacji dotyczących kształcenia* podstawowym wykorzystywanym narzędziem jest strona internetowa Uczelni oraz Wydziału z wyszczególnieniem oferty dydaktycznej. Obecnie do obsługi studentów wykorzystuje się elektroniczny system Dziekanat, który umożliwia generowanie danych statystycznych.

W zakresie prowadzenia przez Wydział Humanistyczny *współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym*, w tym z rynkiem pracy, uzyskano informację, iż odbywa się ona na mocy porozumień o współpracy (do wglądu Komisji przedstawiono stosowną dokumentację dotyczącą organizacji

praktyk studenckich, szkoleń, kursów, studiów podyplomowych), a także drogą nieformalną, na podstawie osobistych kontaktów wpływających na decyzje w zakresie zapewniania jakości kształcenia oraz konstruowania programów kształcenia na Wydziale.

Cele jakościowe Wydziału Humanistycznego zostały skonkretyzowane w strategii rozwoju realizowanej przez jednostkę, którą określono do 2020 roku (Uchwała Rady Wydziału z dn. 19.03.2013 r.), wcielającej się w strategię rozwoju Uniwersytetu na lata 2013-2020, przyjętą przez Senat na posiedzeniu w dn. 19.12.2012 r. Z analizy dokumentu wynika, iż wśród celów strategicznych zadeklarowano doskonalenie jakości kształcenia, poszczególne elementy świadczą także o podejmowaniu działań w obszarach funkcjonowania wewnętrznego systemu.

Z analizy dokumentacji Rady Wydziału wynika, iż wskazane jest podejmowanie bardziej intensywnych działań w zakresie włączania spraw związanych z zapewnianiem jakości kształcenia na Wydziale do obrad Rady Wydziału.

Dokonując podsumowania stwierdza się, iż Wydział rozpoczął stosowanie się do wewnętrznych aktów prawnych regulujących kwestie zapewniania jakości kształcenia w Uczelni, stanowiących wytyczne do podejmowania dalszych działań w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. W obecnym etapie wskazane jest określenie procedur systemu, które aktualnie są w formie projektu. Zasadne jest także systematyczne stosowanie narzędzi do przeprowadzania badań wraz z wykorzystywaniem ich wyników w większym zakresie niż dotychczas, a także formalizowanie tradycji oraz dobrych praktyk świadczących o zapewnianiu jakości kształcenia na najwyższym poziomie, jak również stworzenie właściwej struktury systemu na Wydziale oraz prowadzenie kompletnej dokumentacji potwierdzającej odbywanie spotkań poszczególnych organów zajmujących się jakością kształcenia (sporządzanie protokołów z posiedzeń, list obecności). Dokumentacja, która została poddana oglądowi, powinna być prowadzona w sposób bardziej kompletny i spójny. Sporządzono ją zgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi, choć brak dokonywania oceny okresowej pracowników powoduje naruszenie zapisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Z związku z tym, iż wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale Humanistycznym powinien być zintegrowany z systemem centralnym Uczelni, dość niezrozumiały jest brak działań w zakresie przeprowadzania ocen i analiz z wykorzystaniem narzędzi wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia i ich wyników skutkujących podejmowaniem działań doskonalących. Zaleca się inicjowanie działań niezbędnych do sprawnego funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale obejmującego kształcenie na wszystkich kierunkach studiów, studiach doktoranckich i podyplomowych.

<u>Ocena zakresu, sposobu prowadzenia i kompletności dokumentacji dotyczącej dokonywanych analiz i podejmowanych działań odnoszących się do poszczególnych czynników mających wpływ na jakość</u>

kształcenia na prowadzonych kierunkach studiów, studiach doktoranckich i podyplomowych, oraz doskonalenia tego systemu.

Dokumentacja dotycząca wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia powinna być prowadzona w sposób bardziej kompletny i spójny, w tym powinna obejmować studia doktoranckie i podyplomowe w większym zakresie niż dotychczas.

Ocena końcowa 8 *kryterium ogólnego*

CZĘŚCIOWO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryterium* szczegółowego

W wyniku przeprowadzonej weryfikacji dokumentów stwierdza się, iż wewnętrzne akty prawne normujące proces zapewnienia jakości kształcenia zawarte w uchwałach, decyzjach, zarządzeniach są zgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi, natomiast nie są dostatecznie kompletne i spójne. Na poziomie Wydziału nie zostały wdrożone procedury wewnętrznego systemu, przez co nie dokonuje się właściwych ocen i analiz, stwierdzono także brak wywiązywania się z obowiązków wynikających z zapisów ustawy. Ponadto niezbędne jest określenie procedur wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia i zastosowanie się do nich przez Wydział, w tym stworzenie spójnej struktury tego systemu, sporządzanie stosownej dokumentacji z posiedzeń organów zajmujących się jakością kształcenia na Wydziale, włączenie do systemu studiów doktoranckich i podyplomowych, dokonywanie ocen i analiz, w tym podejmowanie działań odnoszących się do poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia oraz prowadzenie polityki korygującej zapewnienie jakości kształcenia poprzez wdrażanie działań naprawczych.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2Ocena spełnienia kryteriów oceny instytucjonalnej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie

1	**strategia rozwoju**		X			
2	**wewnętrzny system zapewnienia jakości**			X		
3	**cele i efekty kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych oraz system ich weryfikacji[2]**			X		
4	**zasoby kadrowe, materialne i finansowe**			X		
5	**prowadzenie badań naukowych**		X			
6	**współpraca krajowa i międzynarodowa**		X			
7	**system wsparcia studentów i doktorantów[3]**			X		
8	**przepisy wewnętrzne normujące proces zapewnienia jakości kształcenia**				X	

Odniesienie się do dokonanej przez jednostkę analizy SWOT w kontekście wyników przeprowadzonej oceny wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz oceny zasobów kadrowych,

[2] Jeżeli w jednostce prowadzone są tylko studia doktoranckie wpisujemy i oceniamy „cele i efekty kształcenia na studiach doktoranckich". Jeśli prowadzone są tylko studia podyplomowe wpisujemy i oceniamy „cele i efekty kształcenia na studiach podyplomowych". Jeżeli nie są prowadzone żadne z tych studiów w rubryce oceny wpisujemy „nie dotyczy".
[3] Kryterium 3 i 7 należy skorelować.

materialnych, działalności naukowej i międzynarodowej, współpracy z beneficjentami procesu kształcenia.

W odniesieniu do oferty dydaktycznej Wydział Humanistyczny UZ za swoje strony mocne słusznie uznał przede wszystkim szeroką ofertę kierunków i specjalności, w tym bogatą ofertę studiów doktoranckich, umożliwiających uzyskanie stopnia doktora w trzech dyscyplinach humanistycznych: historii, filozofii i literaturoznawstwie. Wydział jest największą w rejonie lubuskim jednostką akademicką kształcącą w zakresie humanistyki, ma liczną i wysoko wykwalifikowaną kadrę, dobre warunki lokalowe. Nie w pełni jednak wykorzystuje te atuty do różnicowania programów studiów, zwiększania indywidualizacji ścieżek kształcenia. Na studiach doktoranckich brak takiej indywidualizacji widoczny jest w zbyt małej liczbie oferowanych przedmiotów fakultatywnych; na studiach podyplomowych – w dość skromnej ofercie tych studiów, jakkolwiek w najbliższym roku przygotowano jej znaczące powiększenie.

Wydział przesadnie wysoko ocenia odsetek studentów studiujących za granicą w ramach wymiany międzynarodowej. Wśród doktorantów w ciągu ostatnich 5 lat zaledwie 4 osoby skorzystały z wyjazdów na uczelnie zagraniczne w ramach programu Erasmus. Znacznie lepiej kształtuje się natomiast udział doktorantów w międzynarodowych programach badawczych – w ostatnich 5 latach zaangażowanych w nich było 23 doktorantów.

Zgodzić się trzeba, że stałe wzbogacanie oferty studiów, jej elastyczne dostosowanie do potrzeb rynku pracy oraz zwiększanie indywidualizacji studiowania stanowi szansę na wzmocnienie pozycji Wydziału Humanistycznego UZ. Takiej szansy Wydział powinien też szukać we wzmocnieniu współpracy transgranicznej.

Na krótkiej liście słabych stron Wydziału zabrakło w analizie SWAT stwierdzenia, że Wydział jest dopiero w etapie wdrażania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, mocno już zaawansowanego na poziomie Uczelni. Konsekwencja tego opóźnienia są takie zjawiska, jak słaby kontakt Wydziału z interesariuszami zewnętrznymi i absolwentami, niski poziom ewaluacji efektów kształcenia, a nawet niespełnianie wymogów Ustawy o szkolnictwie wyższym.

W podpisanej przez Dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego, prof. dr hab. Sławomira Kufla, odpowiedzi na raport zespołu Polskiej Komisji Akredytacyjnej znalazły się informacje o działaniach podjętych przez jednostkę po wizytacji PKA oraz sugestia, że zmiany te umożliwiają zmianę oceny stopnia spełnienia kryteriów kilku kryteriów: drugiego (**wewnętrzny system zapewnienia jakości),** trzeciego (**cele i efekty kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych oraz system ich weryfikacji),** czwartego **(zasoby kadrowe, materialne i finansowe), siódmego (system wsparcia studentów i doktorantów) i** ósmego **(przepisy wewnętrzne normujące proces zapewnienia jakości kształcenia).**

Odnośnie kryterium drugiego w raporcie ZO sformułowano zastrzeżenia dotyczące uchybień w funkcjonowaniu wdrażanego w Uczelni i na Wydziale Humanistycznym Wewnętrznego Syxtemu Zapewnienie Jakości Kształcenia, a zwłaszcza braku pełnej integracji systemu wydziałowego z uczelnianym i niedostosowania tempa wprowadzania tego systemu na Wydziale do działań związanych z jego wdrażaniem w uczelni. Wiązało się to z brakiem szczegółowej i sformalizowanej koncepcji, regulaminu oraz dokumentacji działania powołanego w 2007 Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, interesariuszy zewnętrznych w jego składzie, koncepcji weryfikacji efektów kształcenia. Konsekwencją niespójności, niedopracowania i niewydolności systemu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale Humanistycznym były m.in.: zaniechanie od 2007 roku ustawowo nakazanej **oceny nauczycieli akademickich;** nieprowadzenie w ostatnich latach ankiety ewaluacyjnej na studiach I,II i III stopnia oraz studiach doktoranckich i podyplomowych; niedostateczny udział studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych w podejmowaniu decyzji na temat doskonalenia jakości kształcenia; **l**iczne uchybienia w zakresie praktyk studenckich (brak systemu kontroli i określenia efektów kształcenia, bardzo ogólne programy praktyk uniemożliwiające rzetelną ocenę tych efektów)**.**

Z informacji zawartych w odpowiedzi na raport PKA wynika, że po zakończeniu wizytacji na Wydziale podjęto liczne działania na rzecz wdrożenia rozwiązań systemowych USZJK, niejednokrotnie kontynuując już rozpoczęte, lecz opóźnione w stosunku do rozwiązań przyjętych na poziomie Uczelni, prace. Z dokumentacji dołączonej do odpowiedzi na raport PKA wynika, że 28 maja 2013 Rada Wydziału Filologicznego powołała Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, a w jej ramach – Wydziałowy Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Wydziałowy Zespół ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia (w skład pierwszego Zespołu wchodzi student, drugiego – doktorant). W odpowiedzi na raport nie przedstawiono zakresu działań i kompetencji Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, sądząc jednak ze zreferowanych w odpowiedzi na raport działaniach podjętych przez te Komisję w czerwcu i wrześniu 2013 (przegląd i korekta planów studiów I i II roku, określenie sposobu wykorzystywania informacji zwrotnych z przeprowadzanej wśród studentów ewaluacji, projekt rozszerzenia puli wykładów ogólnouczelnianych) działania Komisji pozwolą na doskonalenie jakości kształcenia. Na majowej i wrześniowej Radzie Wydziału Filologicznego rozpoczęto na Wydziale proces wdrażania Zarządzenia nr 51 Rektora UZ, określającego m.in. sposób przeprowadzania ewaluacji ankiety oceny przedmiotu, ankiety oceny prowadzącego, ankiety zadowolenia z warunków studiowania. Wszystkie te ankiety od roku akademickiego 2013/2014 będą systematycznie przeprowadzane na wszystkich poziomach studiów oraz na studiach podyplomowych.

16 września 2013 Rada Wydziału Filologicznego powołała Wydziałowy Zespół ds. Kontaktów z Interesariuszami Zewnętrznymi, co zapowiada sformalizowanie tych kontaktów na poziomie Wydziału.

W odpowiedzi na raport nie odniesiono się do zarzutów autorów raportu PKA dotyczących organizacji praktyk studenckich.

Działania podjęte na poziomie Wydziału w obszarze wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia powinny przynieść w bliskiej przyszłości pozytywne i wymierne skutki. Efekt tych działań, podjętych lub zintensyfikowanych po wizytacji PKA, powinien jednak zostać poddany ocenie w trakcie powtórnej wizytacji; w tej chwili **ocena stopnia spełnienia kryterium drugiego nie może zostać podniesiona**.

Wiążące się z **kryterium III** zarzuty sformułowane w raporcie PKA dotyczyły m.in. programu studiów doktoranckich. W programie tym brakowało treści kształcenia rozwijających umiejętności dydaktyczne i zawodowe w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych, a w module literaturoznawczym – odnoszących się do działalności naukowo-badawczej, świadomości społecznej roli uczonego, zasad etycznych środowiska akademickiego i pracownika nauki; w puli przedmiotów fakultatywnych znajdowały się przedmioty adresowane do studentów I i II stopnia; liczba punktów ECTS przeznaczonych na realizację przedmiotów fakultatywnych była znacząco mniejsza niż wymaga tego *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09 2011 r. w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich*; warunki zaliczenia poszczególnych semestrów na studiach III stopnia nie zapewniały właściwej weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia; niektóre sylabusy nie zawierały wymaganych informacji.

Z odpowiedzi na raport wynika, że usunięto niektóre z tych niedociągnięć. Od obecnego roku akademickiego do programu studiów doktoranckich włączono przedmioty rozwijające umiejętności dydaktyczne (co zostało udokumentowane w załączniku do odpowiedzi); skorygowano treści kształcenia i sylabusy przedmiotów rozwijających kompetencje społeczne związane z działalnością naukowo-badawczą i warsztatem uczonego; przyjęto nowe zasady zaliczania semestru na studiach doktoranckich rozszerzając kryteria uzyskania tych zaliczeń; zrezygnowano z włączania do puli przedmiotów fakultatywnych zajęć prowadzonych na studiach I i II stopnia. Do odpowiedzi na raport dołączono skorygowane sylabusy zakwestionowane przez zespół oceniający oraz te, których brakowało w *Raporcie samooceny*.

Zastrzeżenia sformułowane w związku z kryterium III dotyczyły także braku ewaluacji zajęć na studiach podyplomowych oraz niewłaściwego w kilku wypadkach doboru wykładowców na *Kwalifikacyjnych studiach podyplomowych w zakresie INiB*. W odpowiedzi na raport znalazło się szczegółowe uzasadnienie przyjętej polityki kadrowej, a także informacja, że ewaluacja zajęć, pracowników oraz zadowolenia ze studiów będzie prowadzona na studiach podyplomowych od roku akademickiego 2013/2014.

Informacje o podjętych w tym obszarze działaniach powinny przynieść zadowalające efekty już w roku akademickim 2013/2014, obecnie jednak **nie mogą wpłynąć na zmianę oceny stopnia spełnienia kryterium III.**

Z **kryterium IV** wiązało się w raporcie PKA jedno poważne zastrzeżenie: na Wydziale od 2007 roku nie prowadzono okresowych ocen pracowników, co jest rażącym naruszeniem zapisów *Ustawy*. W odpowiedzi na raport poinformowano, że w czerwcu 2013 została ukończona ocena naukowo-dydaktycznych osiągnięć pracowników za lata 2008/2012. Rada Wydziału określiła też i przyjęła stałe procedury w zakresie ewaluacji pracowników – kalendarz ocen okresowych, wzory studenckich ankiet ewaluacyjnych, sposób przekazywania informacji o ocenach i ich wykorzystania w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Ocena sposobu realizacji tych zapowiedzi oraz ich efektów powinna stać się jednym z celów powtórnej wizytacji Wydziału. W tej chwili **nie ma podstaw do zmiany oceny stopnia spełnienia kryterium IV.**

Zastrzeżenia związane z **kryterium VII** były dość liczne i odpowiedź na raport nie wszystkie je uchyliła. Zastrzeżenia te dotyczyły: polityki stypendialnej (niejasnych i niestabilnych zasad uczelnianego systemu przyznawania stypendiów); niepodpisywania umowy student-uczelnia regulującej szczegółowo warunki odpłatności za studia; błędów w przeliczaniu stypendiów doktoranckich; niezgodności składu uczelnianej komisji dyscyplinarnej ds. studentów, odwoławczej komisji dyscyplinarnej oraz Rady Wydziału Filologicznego z regulacjami *Ustawy* (zbyt mała liczba studentów i doktorantów); nikłego udziału studentów i doktorantów w budowie i funkcjonowaniu uczelnianego i wydziałowego systemu doskonalenia jakości kształcenia; nieupowszechniania wyników ankiety ewaluacyjnej przeprowadzonej w roku 2012/2013 po raz pierwszy od trzech lat. W odpowiedzi na raport ograniczono się do bardzo ogólnikowego wyjaśnienia zasad polityki stypendialnej oraz zapowiedzi regularnej ankietyzacji od roku akademickiego 2013/2014. Większość zarzutów pozostała bez komentarza, co **nie pozwala podnieść oceny kryterium VII**.

Zastrzeżenia dotyczące **kryterium VIII** w wielu wypadkach dotyczyły spraw poruszonych tu już wcześniej, takich jak brak integracji wydziałowego systemu zapewnienia jakości kształcenia z uczelnianym, opóźnień we wdrażaniu procedur uczelnianego systemu i stworzeniu spójnej struktury wydziałowego systemu z określeniem jego procedur, sporządzaniem dokumentacji działań organów powołanych do doskonalenia jakości kształcenia i prowadzenia polityki korygującej. Zespół Oceniający stwierdził ponadto, że na Wydziale nie prowadzi się hospitacji prowadzonych zajęć dydaktycznych, w latach 2010-2012 nie dokonywano ankietyzacji, a od roku 2007 nie było okresowej oceny pracowników, co jest naruszeniem zapisów ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.

Działania naprawcze podjęte przez uczelnię w tym zakresie zostały wszczęte lub zintensyfikowane dopiero po wizytacji PKA, **nie mogą zatem stać się powodem podniesienia oceny stopnia spełnienia kryterium VIII**.